

**Univerzita Karlova v Praze
1. lékařská fakulta**

Studijní program: Ošetřovatelství

Studijní obor: Všeobecná sestra

Helena Erbenová

**Přehled vývoje Nemocnice Na Bulovce od svého založení do
současnosti**

Overview of the development to Hospital Na Bulovce from its founding to
the present

Bakalářská práce

Vedoucí závěrečné práce: PhDr. Pavla Pavlíková

Konzultant: MUDr. Lucie Martínková, Hana Antošíková

Praha, 2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem řádně uvedla a citovala všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 23. 3. 2013

Helena Erbenová

.....
Podpis

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Pavle Pavlíkové za pomoc a cenné rady uplatněné při jejím vzniku. Dále konzultantům MUDr. Lucii Martínkové a Haně Antošíkové, které mi umožnily přístup k archivním materiálům Nemocnice Na Bulovce a poskytly řadu podnětných připomínek. V neposlední řadě patří velký dík i mému příteli a mé rodině.

Identifikační záznam:

ERBENOVÁ, Helena. *Přehled vývoje Nemocnice Na Bulovce od svého založení do současnosti. [Overview of the development to Hospital Na Bulovce from its founding to the present]*. Praha, 2013. 109 s., 21 příl. Bakalářská práce (Bc.). Universita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Ústav teorie a praxe ošetrovatelství. Vedoucí práce Pavlíková, Pavla.

ABSTRAKT v českém jazyce

Bakalářská práce se zabývá přehledem vývoje Nemocnice Na Bulovce od svého založení do současnosti.

Cílem bakalářské práce je zmapovat a popsat vývoj Nemocnice Na Bulovce v čase.

Práce je koncipována jako historická.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola se věnuje stavu pražského zdravotnictví v průběhu 18. a 19. století a dále důvodům pro vznik Staré libeňské nemocnice. Druhá kapitola objasňuje pojmenování nemocnice a předkládá plány na zřízení nejdříve Jubilejní městské infekční nemocnice a později všeobecné veřejné nemocnice Na Bulovce. Třetí kapitola pojednává o vzniku a vývoji jednotlivých oddělení v průběhu prvních pěti let od jejího slavnostního otevření. Čtvrtá kapitola popisuje období okupace v nemocnici Na Bulovce. Začíná atentátem na říšského protektora Heydricha, líčí práci sester, ilegální činnost i odboj zdravotníků a nakonec popisuje historii plicního pavilonu spolu s budováním pavilonu infekčního. Pátá kapitola řeší stav nemocnice v poválečném období a rozvoj jejích oddělení v druhé polovině 20. století. Šestá kapitola pak mapuje vývoj a další směřování nemocnice na počátku 21. století.

Historická práce je doplněna obrazovou přílohou.

Klíčová slova:

atentát, nemocnice, oddělení, okupace, plány, pražské zdravotnictví, vývoj, vznik.

ABSTRAKT v anglickém jazyce

This thesis provides an overview of the development of the Hospital Na Bulovce from its foundation to the present day.

The aim of this thesis is to map and describe the development of the Hospital Na Bulovce in time.

The work is conceived as historical.

The thesis is divided into six chapters. The first chapter is dedicated to the state of health care in Prague during the 18th and 19th centuries and the reasons for the foundation of the Old Libeň hospital. The second chapter explains the naming of the hospital and describes plans to create, firstly, the Jubilee Municipal Hospital for Infectious Diseases and, then, the general public Hospital Na Bulovce. The third chapter deals with the origin and development of each of the departments during the first five years after its grand opening. The fourth chapter describes Hospital Na Bulovce during the period of occupation. It begins with the assassination of Reich Protector Heydrich, explains the work of nurses, illegal activities and resistance and finally leads through the history of the lung diseases department together with the construction of the centre of infectious diseases. The fifth chapter draws the attention to the status of the hospital during the post-war period and the development of its departments in the second half of the 20th century. The sixth chapter maps the evolution and the future direction of the hospital in the early 21st century.

Historical work is accompanied with illustrative attachments.

Keywords:

assassination, hospital, department, occupation, plans, Prague health care system, development, creation.

OBSAH

ÚVOD	9
1 VZNIK STARÉ LIBEŇSKÉ NEMOCNICE	10
1. 1 Stav pražského zdravotnictví v josefinské době	10
1. 2 Stará libeňská nemocnice	13
2 PLÁNY O ZŘÍZENÍ VEŘEJNÉ NEMOCNICE V LETECH 1908 AŽ 1931	14
2. 1 Proč zrovna jméno „Bulovka“?	14
2. 2 „Jubilejní městská infekční nemocnice“	15
2. 3 Vlastní stavba velké nemocnice	16
3 PRVNÍCH 5 LET OD SLAVNOSTNÍHO OTEVŘENÍ	19
3. 1 Oddělení II. – rentgenologické	19
3. 2 Oddělení III. – fyzikální léčba	20
3. 3 Oddělení IV. – lékárna	21
3. 4 Oddělení V. a VII. – chirurgické	21
3. 5 Oddělení VI. a VIII. – gynekologické a porodnické.....	23
3. 6 Oddělení IX. – urologické.....	23
3. 7 Interní oddělení	24
3. 8 Oddělení XII. – otorhinolaryngologické.....	25
3. 9 Oddělení XIII. – neurologicko – psychiatrické.....	26
3. 10 Oddělení XIV. – ústřední chemické laboratoře	27
3. 11 Oddělení XV. – pro tuberkulózu plic.....	28
3. 12 Oddělení XVI. – pro choroby kožní a pohlavní.....	29
3. 13 Oddělení XVII. – infekční	30
3. 14 Oddělení XVIII. – prosektura	32
3. 15 Oční oddělení	34

3. 16 Ústav pro studium tuberkulózy při lékařské fakultě Univerzity Karlovy	35
3. 17 Lékařská knihovna	35
3. 18 Radioléčebný ústav a oddělení radioléčebné	35
3. 19 Shrnutí	36
4 OBDOBÍ OKUPACE V NEMOCNICI NA BULOVCÉ	38
4. 1 Atentát na Reinharda Heydricha	38
4. 2 Budování infekčního pavilonu	40
4. 3 Historie plicního pavilonu.....	45
4. 4 Práce sester.....	47
4. 5 Ilegální činnost a odboj zdravotníků.....	48
5 ROZVOJ NEMOCNICE VE 2. POLOVINĚ 20. STOLETÍ	51
5. 1 Radiodiagnostické oddělení	53
5. 2 Oddělení fyziatrie, balneologie a léčebné rehabilitace	54
5. 3 Lékárna	55
5. 4 Chirurgická klinika	56
5. 5 Oddělení gynekologicko-porodnické.....	57
5. 6 Klinika plastické chirurgie	58
5. 7 Urologické oddělení.....	58
5. 8 I. interní oddělení	59
5. 9 Oddělení funkční diagnostiky	60
5. 10 II. interní oddělení.....	61
5. 11 Otorinolaryngologické oddělení	62
5. 12 Neurologické oddělení	63
5. 13 Oddělení klinické biochemie a imunologie	63
5. 14 Oddělení klinické hematologie a krevní transfúze.....	65
5. 15 Klinika pneumologie a hrudní chirurgie	65

5. 16 Dermato-venerologické oddělení.....	67
5. 17 Infekční klinika	68
5. 18 Virologické oddělení.....	69
5. 19 Oddělení patologicko-anatomické	70
5. 20 Oddělení klinické mikrobiologie	70
5. 21 Oční oddělení	71
5. 22 Ústav pro studium tuberkulózy při lékařské fakultě Univerzity Karlovy....	72
5. 23 Středisko vědeckých informací – lékařská knihovna.....	72
5. 24 Ústav radiační onkologie	73
5. 25 Dětské oddělení.....	74
5. 26 Oddělení dětské chirurgie	75
5. 27 Stomatologické oddělení.....	75
5. 28 Ortopedická klinika.....	75
5. 29 Anesteziologicko-resuscitační oddělení.....	76
5. 30 Centrum pro léčbu bolesti.....	77
5. 31 Ošetrovatelská škola při nemocnici Na Bulovce	78
5. 32 Podzemní nemocnice	79
6 FAKULTNÍ NEMOCNICE NA BULOVCE NA POČÁTKU 21. STOLETÍ	80
ZÁVĚR	84
POUŽITÉ INFORMAČNÍ ZDROJE	85
SEZNAM PŘÍLOH	91

ÚVOD

Historie nemocnic nepatří k často zpracovávaným tématům. Přesto dějiny konkrétní nemocnice jsou zajímavé nejen z hlediska historie medicíny a zdravotní péče, ale mají také svůj výrazný regionálně a kulturně historický aspekt. Navíc jsou úzce spjaty s dějinami městské čtvrti, ve které se dané zařízení nachází. Zahrnují nejen vývoj stavebního komplexu, odborného a technického vybavení, proměny léčebných postupů a výsledky vědeckého pokroku medicíny, ale také osudy lékařských osobností, které zde působily a často spojily s nemocnicí velkou část svého života. Nepřehlédnutelné je i množství pacientů, kteří sem přicházejí hledat pomoc, uzdravení, či alespoň úlevu.

Ve své závěrečné práci jsem se rozhodla dějiny jedné takové nemocnice zpracovat a vybrala si pro ni Nemocnici Na Bulovce. Smyslem mé práce je především zmapovat a popsat její historický vývoj od doby založení po současnost.

Nemocnice Na Bulovce se nachází v pražské čtvrti – Libni. Byla založena jako soubor samostatných pavilonů, soustředěných na jednom z pahorků ležících na pravém břehu řeky Vltavy. Libeňskou historií se nejvíce zabýval PhDr. Josef Tomeš, který k 60. výročí otevření této nemocnice uvažoval o vydání publikace pod názvem „Nemocnice uvnitř města“. K jejímu vydání nakonec nedošlo a tak největším zdrojem informací o historickém dění v nemocnici jsou sami lékaři, kteří v ní působili.

Práci jsem rozdělila do šesti kapitol a doplnila obrazovou přílohou. Začíná popisem stavu zdravotnictví v 18. a 19. století a předkládá důvody pro vznik nemocnice. V dalších bodech líčí historické okolnosti jejího založení a postupného budování v předválečném, válečném i poválečném období. Závěrem shrnuje stav nemocnice na počátku 21. století.

1 VZNIK STARÉ LIBEŇSKÉ NEMOCNICE

1.1 Stav pražského zdravotnictví v josefínském období

Z historie víme, že péče o nemocné v období 18. století nebyla příliš valná. Lidé stonali doma či v malých „špitálech“, zřízených při klášterech a kostelích. Tyto malé špitály byly chudé a žily jen z nízkých zisků náboženských fondů, z nadací nebo příspěvků a darů mecenášů. Představovaly spíše zařízení charitativního a sociálního charakteru, nežli léčebné ústavy v pravém slova smyslu. Víceméně šlo o útulky pro chudé a nemocné, které měly nízkou kapacitu, často jen do dvaceti chovanců, a které poskytovaly především duševní útěchu, přístřeší, ošacení a jídlo. O nemocné se starali ošetřovatelé. Lékař docházel jen jednou nebo dvakrát týdně a více než o léčebnou péči se zajímal o čistotu a hygienu. Potřebná péče mohla být nemocným poskytnuta jen v nemocnici a těch v této době na území Prahy moc nebylo. O nevyléčitelně nemocné se starali pouze ve dvou nemocnicích - Milosrdných bratří z roku 1620 a U Alžbětinek z roku 1722. Ty disponovaly celkem 152 lůžky, což bylo zcela nepostačující, vzhledem k faktu, že v roce 1785 měla Praha asi 70 tis. obyvatel.¹

Osvícení panovníci 18. století hledali způsob jak zvýšit počet svých poddaných a zlepšit jejich zdravotní stav. Prováděli řadu reforem veřejného zdravotnictví a školství, které jim k těmto cílům měly dopomoci. S reformami bylo započato již za panování Marie Terezie (1740 – 1780) a vrcholily za doby vlády jejího syna Josefa II.²

„Josef II je předním českým představitelem osvětského absolutismu a ve své snaze o reformu říše podnikl velkou řadu kroků, které byly prvotně zamýšleny k zefektivnění hospodářství a státní správy, ale ve výsledku přispěly k nebývalému z kvalitnění života jeho poddaných. Vycházel z předpokladu, že je-li

¹ RYS, Jan, VLČEK, Jaroslav. *Všeobecná nemocnice v Praze, její vznik a osudy v letech 1790 – 1950*. 1. vyd. Praha: Pražské tiskárny, n. p., 1956. Ed: 56 170. ISBN neuvedeno.

² SVOBODNÝ, Petr, HLAVÁČKOVÁ, Ludmila. *Pražské špitály a nemocnice*. 1. vyd. Praha: Knihovna dějin a současnosti, 1999. ISBN 80-7106-315-0.

*poddaný relativně spokojený a zdravý, je říši prospěšnější. Proto v tomto směru podnikl řadu regulací, například v oblasti státní správy, náboženství, hygieny a zdraví.“*³

Krátce po svém nástupu na trůn – 24. 5. 1781 – vydal tzv. direktivní pravidla (Direktiv-Regeln zur künftigen Einrichtung der hiesigen Spitäler und allgemeinen Versorgungshäuser). Ta obsahovala jednotné zásady pro vybudování centrálních zdravotních ústavů v rakouské monarchii.⁴

Zrušil dosavadních 69 nadací, útulků, ošetřoven, sirotčinců a 9 „špitálů“, jejichž veškeré jmění spojil a vytvořil jediný pražský finanční fond určený k organizování a budování nových sociálních a humánních ústavů. Nechal vybudovat Všeobecnou nemocnici v Praze na Karlově náměstí, která byla slavnostně otevřena 1. prosince 1790 jako první státní nemocnice v bývalých zemích koruny české. Její součástí byla i porodnice, blázinec, chorobinec a nalezinec.⁵

Zdravotní péče měla být podle josefínských reforem zajišťována státem, nikoli obcemi. V případě Prahy to ale nemohlo platit zcela absolutně, protože Všeobecná nemocnice byla postavena jako fondovní, tudíž z prostředků obecních fondů a nadací. Až do roku 1928 bylo léčení pražských chudých bezplatné a pro ostatní sociálně slabé skupiny pražského obyvatelstva byla zavedena nižší, tzv. pražská taxa. Tu hradila ze svého rozpočtu městská správa. Léčení chudých bylo veřejnou zdravotní službou, kterou zpočátku konali tři okresní lékaři. Jejich počet byl zvýšen v roce 1832 na sedm, kdy byla tato služba převedena na magistrát. Nápomocní jim byli ještě ranhojiči a porodní báby. Městský zdravotní personál tak vykonával nejen bezplatnou lékařskou péči a očkování sociálně slabých vrstev, ale přibyla mu i řada dalších činností. Mezi ně patřilo například sledování zdravotní a hygienické situace ve svém okrese, navrhování opatření k odstranění zjištěných nedostatků, bránění rozšiřování nemocí, dohled nad lékárnami, obchod s potravinami

³ Kolektiv autorů. *Wikipedie* [online]. 2013 [cit. 4.2.2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_II.

⁴ SVOBODNÝ, Petr, HLAVÁČKOVÁ, Ludmila. *Pražské špitály a nemocnice*. 1. vyd. Praha: Knihovna dějin a současnosti, 1999. ISBN 80-7106-315-0.

⁵ RYS, Jan, VLČEK, Jaroslav. *Všeobecná nemocnice v Praze, její vznik a osudy v letech 1790 – 1950*. 1. vyd. Praha: Pražské tiskárny, n. p., 1956. Ed: 56 170. ISBN nebylo přiděleno.

a jatky, schvalování kolaudací nových budov z hlediska zdravotního, ohledávání mrtvých či být neustále k dispozici pro případ potřeby.

Při reorganizaci magistrátu v roce 1851 byl vytvořen samostatný zdravotní referát, k jehož povinnostem patřila také koordinace financování zdravotní péče a obsazování míst městského zdravotního personálu. V roce 1880 došlo k podstatné změně. Bylo vytvořeno místo a kancelář městského fyzika - představeného městské zdravotní služby po stránce odborné a vedoucího městského zdravotního personálu. Současně byla ustavena městská zdravotní rada jako poradní orgán. Právní postavení městského fyzika v rámci městské správy bylo ale problematické jelikož exekutiva a pravomoc vydávat nařízení příslušela pouze magistrátu. Městský fyzik byl lékař, který měl zodpovídat za odborné vedení městské zdravotní péče v době, kdy město čelilo pravidelným epidemiím cholery, tyfu či neštovic, bojovalo s nedostatečnými hygienickými podmínkami a musel zajišťovat lékařskou službu stále se zvyšujícímu počtu sociálně slabých Pražanů. Změna nastala až ke konci 19. století, kdy byl městskému fyzikovi přiznán poradní hlas na schůzích, ve kterých se jednalo o zdravotních věcech. Od té doby mohl samostatně referovat a rozhodovat ve všech sporných a neodkladných případech, např. při epidemiích.

Ve 2. polovině 19. století vykazovala Praha jedny z nejhorších zdravotních parametrů v Evropě, a to především díky špatné geografické poloze v kotlině a zvyšujícímu se stavebně urbanistickému vývoji. Městští, ale i mimoměstští, zdravotníci, se výraznou měrou zasloužili o jejich odstraňování. Přiměli vedení města k realizaci velkých projektů hygienického i stavebního charakteru jako nezbytné podmínky pro zlepšení zdravotního stavu pražských obyvatel. Byl to rozvod kvalitní pitné vody, stavba moderní kanalizace, jatek, asanace Josefova a budování městských parků namísto dalšího zahušťování zástavby.⁶

⁶ SVATOŠOVÁ, Hana. *G. Pražské zdravotnictví v období 1784 – 2000* [online]. 2012 [cit. 11.7.2012]. Archiv hlavního města Prahy. Vývoj pražské samosprávy. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=46&wstyle=0&page=page/docs/vyvoj-prazske-samospravy-II-G.html>.

1.2 Stará libeňská nemocnice

Na přelomu 19. a 20. století došlo k výstavbě několika větších i menších zdravotnických zařízení. Roku 1896 bývalá obec libeňská postavila nemocnici s 20 lůžky, která byla určena pro nemocné s těžkou tuberkulózou, viz příloha A. Říkalo se jí „Stará libeňská nemocnice“ a mezi lidmi jen zkráceně „Domeček“.⁷

Až v roce 1902 vystavěly na své náklady bývalé zastupitelské okresy vinohradský a žižkovský veřejnou všeobecnou nemocnici na Vinohradech. Ani tím však nebyla nemocniční otázka v Praze uspokojivě vyřešena. Náměstkem starosty města Prahy se stal Dr. Skála, kterému bylo přiděleno právě zdravotnictví. Pražským vrchním fyzikem a ředitelem zdravotní služby byl MUDr. Ladislav Prokop Procházka (*2. 5. 1875 - †12. 10. 1955). Právě on prokázal, kolik vážně nemocných je denně odmítáno pro nedostatek místa, předložil propočty, kolik nemocničních lůžek by Praha měla mít v porovnání s jinými velkoměsty, a kolik jich ve skutečnosti má. Po jejich vzájemné konzultaci bylo rozhodnuto, že bude postavena nová velká moderní nemocnice.⁸

⁷ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁸ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

2 PLÁNY O ZŘÍZENÍ VEŘEJNÉ NEMOCNICE V LETECH 1908 AŽ 1931

2.1 Proč zrovna jméno „Bulovka“?

„Když dne 12. května 1358 vydal český král Karel IV. nařízení ukládající zřídit v okruhu tří mil od Prahy vinice, jistě netušil, že tímto nepřímo přispěje k pojmenování nemocnice, která měla vzniknout o téměř šest století později. Jedním z majitelů vinic byl i hrabě Bernard Bulle z Bullenau, který se usadil severně od Prahy na kopci, který je od té doby Pražanům známý pod jménem Bulovka. Vybudoval zde barokní zámek, který v průběhu let začal sloužit jako vojenský lazaret. V poválečném období potom fungoval jako výchovatelna pro nezvladatelné děti pražských měšťanů.“⁹

Od 18. století byl v blízkosti barokního zámku postaven rokokový zámek zvaný Rokoska a budova špýcharu, viz příloha B. Ta byla později přestavěna na kapli.

Není to jediná „Bulovka“ v Praze. Usedlost stejného jména vznikla už ve 14. století v Košířích v Praze 5. Původně se jmenovala Pavlačka a ke svému jménu přišla právě díky Bernardu Bullovi, který ji koncem 18. století koupil. Nicméně většina Pražanů má Bulovku spojenou s nemocnicí a ne s touto viniční usedlostí.¹⁰

⁹ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 75 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 27.11.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/sedmdesatpet-let-nemocnice-na-bulovce>.

¹⁰ EXNER, Oskar. *Historie: Nemocnice, kterou si vybudovalo město* [online]. Praha.eu. Portál hlavního města Prahy: ©2012 [cit. 30.9.2012]. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/home/budoucnost_historie/rozvoj_mesta/metropolitni_nemocnice_bulovka/index.html.

2.2 „Jubilejní městská infekční nemocnice“

„Sbor obecních starších města Prahy se usnesl 10. srpna 1908 vybudovat na Bulovce v sousedství staré libeňské nemocnice novou velikou nemocnici.“¹¹

Libeň byla k Praze připojena teprve v roce 1901 jako její VIII. čtvrť, a to pravděpodobně z důvodů rychle se rozvíjejícího průmyslu a následného vzrůstajícího počtu obyvatelstva. Už koncem 19. století měla Libeň 53 průmyslových závodů, z toho 28 velkých továren, viz příloha C. Šlo o prudce rostoucí dělnickou čtvrť, která ve 20. letech 20. století měla bezmála 30.000 obyvatel.^{12, 13}

„Původní plány počítaly s několika pavilony, propojenými chodbami a tunelem, s celkovou kapacitou cca 360 lůžek. 1. světová válka tyto záměry výrazným způsobem narušila.“¹⁴ Z připraveného programu bylo rozhodnuto vystavět zatím jen pavilon sporadický pro infekční choroby, viz příloha D, s jehož stavbou se začalo v roce 1913 a v březnu 1915 byl uveden do chodu jako „Jubilejní městská infekční nemocnice“.¹⁵ Viz příloha E. Měla cca 160 lůžek a byly zde izolovány a léčeny nakažlivé choroby, které byly do Prahy zavlečeny při pohybu vojsk. Praha tak byla ušetřena největší metly války – zhoubných epidemií.¹⁶

Po válce se Praha stala hlavním městem samostatného Československého státu a rychle rostl počet jejích obyvatel. Původně plánovaná nemocnice s 360 lůžky by zdravotním potřebám Prahy již nestačila, proto musel být projekt z let 1908 – 1910 radikálně přepracován. Nová nemocnice měla mít 1300 lůžek, přičemž se

¹¹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001, s. 8. ISBN 80-238-7197-8.

¹² BORKOVSKÝ, Ivan, ČAREK, Jiří. *Dějiny Prahy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1964. Signatura NK: 54E024019. ISBN nebylo přiděleno.

¹³ TOMEŠ, Josef. *Libeňskou minulostí*. 1. vyd. Praha: Polygrafia, 1989. ISBN 80 85054 00 0.

¹⁴ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 75 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 27.11.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/sedmdesatpet-let-nemocnice-na-bulovce>.

¹⁵ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

¹⁶ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 75 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 27.11.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/sedmdesatpet-let-nemocnice-na-bulovce>.

počítalo s tím, že v případě naléhavé potřeby bude možné tento počet zvýšit na 1600 – 1700. Na přepracování plánu se opět podílel MUDr. L. P. Procházka se svým poradcem prof. MUDr. Kristiánem Hynkem. Stavbu projektoval Stavební úřad hlavního města Prahy. Plán celkové výstavby byl schválen městskou radou 13. února 1925 a 5. srpna 1925 i Zemským výborem. Na výstavbu chirurgického, interního a administrativního pavilonu uvolnilo Ústřední zastupitelstvo hlavního města Prahy částku přesahující 13 miliónů Kčs. O hospodářské budově se zatím nemluvalo.¹⁷

Pamětní deska věnovaná MUDr. L. P. Procházkovi, viz příloha F, je v současné době umístěna na budově č. 1 před hlavní branou do nemocnice.¹⁸

2.3 Vlastní stavba velké nemocnice

Se stavbou interního pavilonu se začalo 15. října 1925, chirurgického pavilonu 22. října 1925 a se stavbou administrativní budovy 9. listopadu 1925. Již 16. dubna 1925 bylo rozhodnuto o stavbě dalšího pavilonu, tuberkulózního, s rozpočtem 6 miliónů Kčs, který se však začal stavět až 7. března 1927, viz příloha G. Dne 5. března 1928 Ústřední zastupitelstvo hlavního města Prahy uvolnilo další finanční prostředky, a to více než 39 miliónů Kčs, na výstavbu hospodářské budovy (kuchyně, prádelna, strojovna, kotelna, dílny a skladiště), prosektury a nového obytného domu pro zaměstnance. Stavět se začalo 12. října 1928. Již 2. července 1928 byly uvolněny další peníze na výstavbu nové infekční budovy s vlastní vrátnicí a dále na úpravu budovy Vychovatelny, kde mělo být původně dermatologické oddělení. Pro tento účel byl později postaven úplně nový pavilon. Když byly budovy stavebně dokončeny a převážnou měrou opatřeny i vnitřním zařízením, požádala městská rada hlavního města Prahy vládu Československé republiky o udělení práva veřejnosti pro nový ústav na Bulovce. Byly do něho započítány: Stará libeňská

¹⁷ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

¹⁸ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

nemocnice, sporadický pavilon, pavilony interní, chirurgický a tuberkulózní, administrativní budova, hospodářská budova a obytné domy pro zaměstnance.¹⁹

*„Vláda Československé republiky přiznala usnesením za dne 21. května 1931 této nemocnici právo veřejnosti, takže nový ústav tímto dnem vstoupil v život jako všeobecná veřejná nemocnice. Veřejnosti byla nová nemocnice Na Bulovce odevzdána primátorem hl. m. Prahy JUDr. Karlem Baxou slavnostním způsobem dne 21. června 1931.“*²⁰

Dnem zveřejnění fungovalo stále ještě pouze infekční oddělení, do ostatních nových oddělení byli nemocní přijímáni teprve v červenci 1931 a do plného provozu byla nemocnice uvedena až v září téhož roku. Bylo zřízeno celkem 765 lůžek: 138 v chirurgickém pavilonu, 319 v interním, 208 v tuberkulózním, 76 ve sporadickém a 24 ve Staré libeňské nemocnici. Tento počet lůžek se však ihned ukázal jako nepostačující a ještě do konce roku 1931 byl navýšen zhruba na 900 lůžek. Celkem vzniklo 14 samostatných oddělení: chirurgické, interní, tuberkulózní, oddělení pro výměnu látek, pro kožní a pohlavní nemoci, pro nemoci nervové, ušní a krční, pro nemoci ženské, chemická ústřední laboratoř, oddělení urologické, infekční, rentgenologické, fyzikální léčby a konziliární oddělení pro nemoci oční. Prosektura byla zatím nouzově umístěna ve sporadickém pavilonu. V pavilonu tuberkulózy byl od roku 1933 na základě smlouvy mezi státní vyučovací správou a nemocnicí umístěn Státní bádací ústav pro studium tuberkulózy.

Již brzy po otevření nemocnice bylo nutné pomýšlet na vybudování nových pavilonů, kožního a infekčního. Díky finanční podpoře Ústřední sociální pojišťovny a ministerstva zdravotnictví se nejprve začalo s výstavbou pavilonu pro oddělení kožní a pohlavní, a to koncem roku 1934. Tento pavilon o 130 lůžkách byl z finančních důvodů dostavěn a uveden do provozu až na podzim roku 1936. Nejbolestnější stránkou Bulovky, a vlastně celého hlavního města, byl řádný infekční

¹⁹ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

²⁰ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001, s. 9. ISBN 80-238-7197-8.

pavilon. Sporadický pavilon mohl pojmout nejvýše kolem 170 nemocných (dětí i dospělých), jejich třídění a dostatečné izolování bylo problematické pro malý počet místností. O stavbě nového infekčního pavilonu bylo sice rozhodnuto již v květnu 1931, ale kvůli nepříznivé finanční situaci musel být tento projekt pozastaven. Podpora ze strany státu stále nepřicházela, obec byla tudíž nucena v roce 1933 zřídit prozatímní pomocné infekční nemocnice v Karlíně o 50 lůžkách a v Praze II. Na Karlově o 200 lůžkách. Teprve v lednu 1934 byl vypracován nový projekt. Vlastní stavba infekčního pavilonu o celkovém počtu 300 – 400 lůžek pro děti a dospělé začala na jaře 1936.

V letech 1934 – 1935 byl v těsném sousedství nemocnice Na Bulovce, „Na Truhlářce“, vybudován Radioléčebný ústav pro léčení zhoubných nádorů, viz příloha H. Vybuďoval jej Československý spolek pro zkoumání a léčení zhoubných nádorů v Praze (dále jen Spolek) za účinné podpory ministerstva zdravotnictví, Ústřední sociální pojišťovny a některých soukromých pojišťoven. Tento ústav zahrnoval oddělení vědecké, badací, dispenzář, radium – terapeutické oddělení a oddělení lůžkové pro 80 nemocných.

Předseda společnosti prof. MUDr. Antonín Ostrčil ho slavnostně odevzdal veřejnosti dne 28. března 1936. Smlouvou mezi Spolkem a nemocnicí Na Bulovce bylo lůžkové oddělení Radioléčebného ústavu připojeno na ústřední provoz nemocnice a 1. dubna 1936 se začalo s přijímáním nemocných. Za několik málo dní byla všechna lůžka plně obsazena^{21, 22}

²¹ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

²² Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

3 PRVNÍCH 5 LET OD SLAVNOSTNÍHO OTEVŘENÍ

Uvedení nemocnice Na Bulovce do provozu nebylo vůbec lehkým úkolem. Jako každé začátky, ani tyhle nebyly zcela bezproblémové. Ačkoli se zdálo být všechno řádně naplánováno, hned během prvních měsíců se ukázala řada nedostatků, na které se buď vůbec nepomyslelo, nebo se v té době zdály nepodstatné, a které se tudíž musely řešit tzv. za pochodu. Do vedoucích pozic jednotlivých oddělení byly dosazeny kapacity československé medicíny tehdejší doby, což zaručovalo nové moderní nemocnici věhlas. Značně vysoké nároky byly kladeny také na personál ošetrovatelský, pomocný a služební. Nemocnice pořádala i vlastní výchovné ošetrovatelské kursy, aby si vyškolila ošetrovatelský personál pro své potřeby.²³

3.1 Oddělení II. – rentgenologické

Pro nedostatek financí i zkušeností nebylo na rentgenologické oddělení vůbec pamatováno. Přestože mělo být postaveno centrálně, bylo nakonec umístěno jako provizorium do jedné z místností administrativní budovy a z úsporných důvodů nebylo vybaveno lůžky. Provoz začal 24. 8. 1931 a hned na začátku se ukázalo, že oddělení bude pro rychle přibývajícím počet nemocných i pracovních výkonů značně vytížené. Již v první etapě bylo prováděno cca 300 snímků měsíčně a počet se velmi rychle více než zdvojnásobil. Po stránce vybavení bylo oddělení na velmi vysoké úrovni, viz příloha CH. I přes to by se v případě výstavby nového pavilonu muselo počítat s rekonstrukcí i po stránce technické s ohledem na rychlý vývoj v tomto oboru.

Rentgenová léčba tehdy nebudila tak velké nadšení, protože stále existovaly jisté obavy z rentgenového záření. Počáteční nedůvěru se ale podařilo brzy prolomit a úspěchy rentgenové terapie se staly příčinou toho, že lékaři mnoha oborů začali

²³ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

nejrůznější onemocnění k této terapii doporučovat. Rentgenová léčba začala naplno fungovat až v roce 1932 a celkem bylo ošetřeno 1 160 nemocných. Prvním primářem oddělení byl doc. RNDr. MUDr. Bohumír Polland.^{24, 25}

3.2 Oddělení III. – fyzikální léčba

Oddělení pro fyzikální léčbu bylo oddělením ústředním, tj. bez vlastních lůžek. Přijímalo k léčení nemocné ze všech oddělení a lékaři neměli přímý vliv na příjem svých pacientů. Jeho služeb využívala nejvíce obě oddělení interní, oddělení nervové, dále pak gynekologie a chirurgie. Naopak nejméně pacientů přicházelo z oddělení kožního a tuberkulózního, k čemuž přispěla jejich velká vzájemná vzdálenost a tudíž i ztížený převoz nemocných. Už od počátku byla zvláštní pozornost věnována všem novým léčebným metodám a samostatným novým léčebným postupům. Řada lékařů z jiných nemocnic si zde zvyšovala úroveň svých teoretických znalostí i praktických dovedností v oblasti moderní fyziatrie, a poté zaujímal vedoucí místa fyziatrických oddělení po celé naší zemi. Stážovala zde i řada významných osobností ze zahraničí, např. prof. MUDr. Labbé a prof. MUDr. Fiessinger z Paříže, prof. MUDr. Nicolescu a prof. MUDr. Sturza se členy balneologického kongresu, prof. MUDr. Antič z Bělehradu, prof. MUDr. Nowakowski z Polska, lékaři ze Švédska nebo Číny. Zkušenosti, získané při výstavbě oddělení, byly využity při výstavbě jiných fyziatrických ústavů, např. sanatoria ve Vráži, sanatoria Ústředního svazu nemocenských pojišťoven nebo lázní Bělohrad.

Hlavním zájmem z pohledu dalšího vývoje oddělení bylo získání vlastních lůžek. Brzy se ukázalo, že existují choroby, např. chronický revmatismus nebo záněty sedacího nervu, kde je fyziatrie základem léčby a léčba medikamentózní či jiná,

²⁴ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

²⁵ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

např. operativní, se mění dle reakcí způsobených fyziatrií. Ještě do konce roku 1935 bylo tomuto oddělení přiděleno 16 lůžek a s dalšími se do budoucna začalo počítat. Prvním primářem oddělení byl doc. MUDr. Karel Přerovský.^{26, 27}

3.3 Oddělení IV. – lékárna

Do roku 1935 nebyla lékárna nemocnici povolena. Léčiva byla nemocnici dodávána z veřejných lékáren v Kobylisích a v Libni. Hospodářské oddělení nemocnice využívalo volné nabídky a nakupovalo potřebná léčiva a zdravotnický materiál přímo od výrobců.²⁸

3.4 Oddělení V. a VII. – chirurgické

Chirurgické oddělení bylo uvedeno do provozu 20. srpna 1931, ale již dříve bylo provedeno několik operací na oddělení interním. První operace byla provedena primářem doc. MUDr. Josefem Horákem, který byl zároveň i lékařským ředitelem nemocnice. Byl žákem prof. MUDr. Kukuly a jako neobyčejně zručný byl považován za nejlepšího pražského chirurga své doby. Jeho specialitou byla abdominosakrální amputace konečníku. 20. srpna 1934 krátce po svých 50. narozeninách, náhle umírá. V únoru 1935 na místo primáře nastupuje prof. MUDr. Jan Levit.

Oddělení bylo rozděleno na aseptickou a septickou část, aseptická byla umístěná ve II. pavilonu a septická ve 4. patře III. pavilonu. Operativní část aseptického

²⁶ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rajské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

²⁷ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

²⁸ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rajské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

oddělení byla umístěna do 4. patra a skládala se ze dvou operačních sálů, viz příloha I, sterilizační místnosti, dvou umývár a dvou předsálí, sloužících k přípravě nemocných bezprostředně před operací. Do obou vedly výtahy z nemocničních oddělení. Jeden ze sálů byl společný také pro oddělení gynekologické.

V křídlech pavilonu ve 4. patře byly byty pro ošetřovatelky a od operačního traktu je dělila chodba a dvojice dveře. Ve 3. patře sídlilo oddělení mužské a ve 2. patře oddělení ženské. V západním křídle 1. patra bylo oddělení pro úrazy a ve všech patrech se nacházela řada pomocných místností a vyšetřoven. V přízemí tohoto pavilonu byla sádrovna, místnost pro masáže s horkovzdušnými přístroji, místnost s mechanoterapeutickými Zandrovými stroji, chemická a histologická laboratoř pro menší okamžitá vyšetření a také museum.

Operační trakt septického oddělení byl umístěn v 5. patře III. pavilonu a zahrnoval dva operační sály, vybavené obdobně jako na oddělení aseptickém. Tyto sály byly společné pro všechna operační oddělení, tedy i pro gynekologické, urologické a otorinolaryngologické.

Při otevření nemocnice mělo chirurgické oddělení celkem 207 lůžek, z toho 6 dětských, ale již po dvou měsících se počet zvýšil na 214. Koncem roku 1935 mělo oddělení 226 lůžek, z toho 7 dětských. Z dnešního hlediska byly zvláště pozoruhodné 4 rohové pokoje ve 2. patře, kde bylo v základním obsazení 18 postelí. V případě nouze zde mohla být instalována další rezervní lůžka, takže pobyt 20 či 22 nemocných na těchto pokojích nebyl výjimkou. Tyto obrovské pokoje byly v posledních více jak třiceti letech postupně přestavěny na jednotky intenzivní péče nebo použity k jiným účelům.^{29, 30, 31}

²⁹ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

³⁰ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

³¹ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

3.5 Oddělení VI. a VIII. – gynekologické a porodnické

Při zakládání nemocnice se na samostatné gynekologické ani porodnické oddělení nemyslelo. Stejně jako chirurgické oddělení i tohle bylo rozdělené na dvě části. Aseptické oddělení zabíralo půl patra v přízemí chirurgického (II.) pavilonu a septické oddělení 3. patro interního (III.) pavilonu. Místnosti pro vyšetřování a ošetřování pacientek naprosto neodpovídaly potřebám oddělení. Byla nutná improvizace. Z jednoho pokoje v aseptické části byla např. zřízena vyšetřovna a s postupným narůstáním počtu pacientek byl z této vyšetřovny vytvořen porodnický sál. Pro vyšetřování pak byla zabrána jedna z koupelen oddělení, ze které byla odstraněna vana a místo ní namontováno umyvadlo. Na septickém oddělení se improvizovalo obdobně. Přesto všechno koncem roku 1935 mělo toto oddělení celkem 60 lůžek, z toho 27 bylo aseptických a 33 septických. Stejně problematická situace se týkala i operačních sálů. Na obou pavilonech byla gynekologie pouze hostem. O aseptické sály se musela dělit s chirurgickým oddělením a o septické sály nejen s chirurgickým, ale i urologickým a otorinolaryngologickým oddělením. Primářem oddělení byl prof. MUDr. Josef Gruss.³²

3.6 Oddělení IX. – urologické

Urologické oddělení bylo otevřené na podzim roku 1931 jako první samostatné urologické oddělení v českých zemích. Bylo umístěno ve 3. patře III. pavilonu, původně s 32 lůžky, pak rozšířené na 42 lůžek (1 pokoj se 16 lůžky, 2 pokoje po 8 lůžkách, 1 pokoj se 4 lůžky, 2 pokoje o 2 lůžkách a 2 pokoje jednolůžkové). Vedle těchto pokojů mělo oddělení jeden cystoskopický sál se dvěma vyšetřovacími stoly, viz příloha J. Místa bylo málo, proto se zabraly dvě ze tří koupelen. Jedna pak sloužila jako ošetřovna, kde se dělaly některé převazy, vyšetřování a výplachy ambulantů, a druhá sloužila jako příruční laboratoř.

³² Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

Oddělení vedl doc. MUDr. Josef Rejsek, odchovanec francouzské urologické školy, zručný operatér a vědec, který přišel z chirurgické kliniky prof. MUDr. Arnolda Jiráska. Ročně bylo ošetřeno více než 500 nemocných. Statistiky však ukazovaly více než 600 ošetřených, což bylo díky tomu, že řada z nich neležela přímo na oddělení urologickém, ale pro nedostatek lůžek na oddělení jiných, hlavně interních. Největší část nemocných tvořili pacienti s chirurgickými afekcemi močových orgánů. Menší část tvořili pacienti pohybující se na hranici vnitřního lékařství, např. různé případy neuropatií, nebo patřící do oboru venerologie. Z venerologických případů byli na oddělení urologické přijímáni pouze ti, kteří měli vážnější komplikace. Ostatní se léčili na oddělení dermatologickém.^{33, 34}

3.7 Interní oddělení

Interní oddělení mělo ke konci roku 1935 k dispozici 146 lůžek a zaujímalo dvě patra interního pavilonu. Do tohoto počtu nejsou započítána samostatná oddělení infekční, tuberkulózní a neuropsychiatrické. Každé ze dvou pater představovalo samostatné interní oddělení: odd. X. (současné II. interní odd.), vedené primářem doc. MUDr. Richardem Foitem, bylo určené především pro nemoci látkové výměny (z dnešního pohledu oddělení metabolické), a odd. XI. (současné I. interní odd.), jehož primářem byl prof. MUDr. Klement Weber. Ten byl v letech 1931 – 1934 také primářem infekčního oddělení a od roku 1935 lékařským ředitelem nemocnice. Primář doc. MUDr. R. Foit byl zároveň přednostou centrální laboratoře (odd. XIV.) a oddělení pro tuberkulózu (odd. XV.)³⁵

Oddělení X. bylo umístěné v přízemí interního pavilonu nad ústředními chemickými laboratořemi, které hojně využívalo pro nutná chemická a laboratorní

³³ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

³⁴ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

³⁵ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

vyšetření. Při otevření nemocnice mělo k dispozici 63 lůžek. Tento počet ale absolutně nedostačoval, následkem čehož již pár měsíců po otevření bylo oddělení přeplněné a počet odmítnutých, vážně nemocných, stoupal. Ke zmírnění situace ředitelství uvolnilo nová lůžka. Díky tomuto kroku dosáhlo oddělení v březnu roku 1934 počtu 72 lůžek. K oddělení patřila i speciální komora pro léčbu astmatických záchvatů. Byla z kovu a ze skla, neprodyšná, s regulovatelnou ventilací. Do komory byl vháněn vzduch, který filtrací přes flanelové filtry byl zbavován alergenů. Díky tomu záchvat obvykle rychle ustoupil. Dále se využívala pro zjištění či vyloučení aerogenního vyvolání záchvatu. K dispozici celému internímu pavilonu byl příruční rentgen využívaný zejména pro skiaskopii. V příruční laboratoři se prováděla jednoduchá vyšetření, především z moče a stolice.³⁶

Oddělení XI. zaujímalo 2. patro interního pavilonu a bylo vybavené 74 lůžky. Léčily se zde nemoci všech orgánových soustav. Mohlo se pochlubit elektrokardiografickým kabinetem se strunovým přístrojem systému Cambridge z roku 1930, jímž se v letech 1931 – 1935 provedlo vyšetření u 1210 osob.³⁷

3.8 Oddělení XII. – otorhinolaryngologické

Oddělení otorhinolaryngologické začínalo jako velmi malé oddělení se 17 lůžky a nedostatkem personálu. Mělo k dispozici dva pokoje po šesti normálních lůžkách, k nimž bylo možno přidat ještě pět rezervních. Dále pak jeden sálek se zatemňovacím zařízením, vyšetřovnu a zvláštní pokoj s inhalačními boxy. Během prvních 5 let působení nemocnice počet nemocných stoupal, takže bylo často nutné

³⁶ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

³⁷ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

je hospitalizovat na jiných přidružených odděleních. Prvním primářem byl MUDr. Vít Horníček.³⁸

3.9 Oddělení XIII. – neurologicko – psychiatrické

Nemocnice Na Bulovce byla první nemocnicí v Čechách, která vyhovovala moderním požadavkům nemocniční péče v oboru neurologie a psychiatrie. Oddělení mělo původně 28 lůžek, 16 pro muže a 12 pro ženy, a v roce 1935 se tento počet zvýšil na 35. Bylo tzv. otevřeným oddělením psychiatrickým pro nemocné s lehčími duševními poruchami, kteří nemohli být dostatečně vyšetřeni a ošetřeni doma, ale jejichž stav nebyl až tak těžký, aby vyžadoval pobyt na uzavřeném oddělení. Jak z názvu vyplývá, bylo současně i oddělením neurologickým, kam se přijímali pacienti s organickými neurologickými onemocněními. Z duševních poruch se s každým rokem zvyšoval počet psychoneuróz, schizofrenií, paralytických demencí, maniodepresivních poruch a alkoholových demencí. Nikdo nebyl na tomto oddělení držen proti své vůli. Hodně těžilo z dobré mezioborové spolupráce a díky fyzikálnímu oddělení využívalo k terapii vodoléčbu, elektroléčbu aj. Primářem oddělení byl doc. MUDr. Otakar Janota, známá osobnost psychiatrie a neurologie u nás i v zahraničí. Jako první ve světové literatuře upozornil na možnost léčby narkolepsie efedrinem a efetoninem a u psychiatrických nemocných u nás zavedl léčbu elektrošoky.^{39, 40}

³⁸ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

³⁹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8

⁴⁰ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

3. 10 Oddělení XIV. – ústřední chemické laboratoře

Ústřední chemické laboratoře byly umístěny v šesti místnostech v suterénu interního pavilonu. V první, hlavní místnosti se prováděla všechna složitější vyšetření, především krevní mikrochemické analýzy, centrifugace, titrace a práce využívající digestoř. V druhé místnosti byly umístěny automatické analytické váhy, mikroskopy a elektromechanické přístroje. Prováděla se zde vyšetření hematologická a kalorimetrická. Třetí místnost sloužila běžným analýzám moči, stolice a jiných biologických materiálů. Čtvrtá místnost byla určena výhradně k vyšetřování bazálního metabolismu. V páté a šesté místnosti se nacházel sklad chemikálií.

Centralizace chemických a laboratorních vyšetření se ukázala jako velmi praktická z důvodů hospodárnosti v zařízení, spotřebě materiálu, přesnosti provedení jednotlivých vyšetření i počtu vysoce školeného personálu. Konaly se zde především makro- a mikroskopické práce, dále plynové analýzy, některé biologické zkoušky, vyšetření spektroskopická a hematologická. Z hlediska šetření se provádělo shromažďování materiálu za celý den a jeho následné sériové vyšetření. Výsledky se oddělením dodávaly ještě odpoledne téhož dne, nebo nejpozději druhý den ráno. Pokud bylo nutné znát výsledek vyšetření co nejdříve, označil se vzorek slovem „nutné“. Výsledek pak byl sdělen telefonicky hned po provedení vyšetření, a později i písemně. Materiál na vyšetření si odebírala a dodávala jednotlivá oddělení sama. Jen v případech, kdy odebírání materiálu vyžadovalo speciálních postupů, prováděl odběr personál laboratoří přímo na nemocničních odděleních. Zvyšující se počet odběrů a následných vyšetření však vedl k tomu, že zaměstnanci laboratoří přestali na jednotlivá oddělení docházet, až na případy nevyhnutelně nutné, a pacienti se dopravovali do laboratoří přímo. Nejčastěji se tak postupovalo u vyšetření krevní srážlivosti před velkými výkony, kde se očekávala velká krevní ztráta.⁴¹

⁴¹ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

3. 11 Oddělení XV. – pro tuberkulózu plic

Oddělení pro tuberkulózu plic bylo převzato ze Staré libeňské nemocnice. V tomto původním, 28 lůžkovém pavilonu bylo málo světla a velmi malý počet krychlových metrů na jednoho pacienta. Proto se koupání a umývání pacientů provádělo jen velmi obtížně a o správné, žádoucí hygieně nemohla být ani řeč. Nový tuberkulózní pavilon byl postaven v roce 1931 na vrcholku západního pahorku terénního komplexu nemocnice. Stojí nejvýše ze všech pavilonů. Na svou dobu to byla velmi moderně koncipovaná prostorná budova. Měla a dodnes má ze všech stran dostatek světla. Pokoje pacientů a terasy (dnes již zazděné) jsou obráceny k jihu a je z nich nádherný výhled na Prahu.

Pavilon má 6 pater: 2. a 1. suterén, přízemí, 1., 2. a 3. poschodí. V nejnižším patře se nacházela topná a strojová zařízení, skladiště, místnost pro „dezinfekci chrchelů“ a podobné místnosti. Následující čtyři patra byla určena pro nemocné a ve 3. patře (podkroví) byly byty pro ošetřovatelky. V 1. suterénu byly hned od začátku rezervovány místnosti uprostřed patra pro budoucí badací ústav pro tuberkulózu. Ten zahájil svoji činnost v roce 1932. V postranních částech tohoto patra se nacházely pokoje pro 46 pacientů, posléze rozšířených na 80 pacientů. Přízemí a 1. patro se 76 a 74 lůžky bylo určené pro nemocné. Obě patra měla jen 2 osmilůžkové a 3 šestilůžkové pokoje, jinak vesměs čtyř-, dvou- a jednolůžkové pokoje. Na kraji křídel těchto pater byly 4 větší pokoje přímo spojené s lehárnami, viz příloha K. Každé z těchto dvou pater mělo uprostřed 6 jednolůžkových pokojů s vlastními balkóny. V 1. patře byla také vyšetřovna a ošetřovna pro krční tuberkulózu, dále místnost s příručním rentgenem, archiv a místnost pro zakládání a doplňování umělých pneumothoraxů. 2. patro mělo 50 lůžek a od roku 1931 do založení nového pavilonu v roce 1936 zde mělo útočiště kožní oddělení. Ve 3. patře se nacházela kromě bytů pro ošetřovatelky také jídelna, později přeměněná na byt pro větší počet ošetřovatelek.

Zařízení a instalace plicního pavilonu se od jiných v zásadě nelišila, až na některé detaily. Okna zde byla dvojitá, čímž se v zimě docílilo dobré tepelné izolace a v létě různě regulovatelného větrání. Za velký nedostatek se považovalo to, že kromě jednoho pokoje na každém patře, nebyla do ostatních pokojů zavedena tekoucí voda.

Namísto toho byly v každém patře na severní straně chodby instalovány větší umývárny. Tento systém ale nebyl vhodný pro všechny nemocné. Předpokládal pouze bezhorečnaté, chodící pacienty s lehkou formou onemocnění a ne těžké pacienty, kterých však byla většina. V důsledku nedostatku financí byla do každého pokoje dána prozatímní umyvadla, do kterých bylo nutné nosit vodu ručně. Přispívalo to nejen k hygienické méněcennosti, ale i k velké personální zátěži. Každý pokoj byl vybavený klimatizací. V létě byl do nich vháněn chladný vlhký vzduch, vedený podzemní šachtou až od Vltavy a v zimě byl přiváděn stejnou cestou vzduch teplý.

Počet nemocných rok od roku stoupal: počet přijatých v roce 1931 – 638; 1932 – 886; 1933 – 1011; 1934 – 1186; 1935 – 1199. Více než třetina pacientů byla postižena těžkými komplikacemi (chrlení krve, krční tuberkulóza, tuberkulóza střev aj.). Obzvláště častá byla právě krční tuberkulóza, která vyžadovala odborné vyšetření a ošetření. Pro tyto účely se zřídila pod vedením primáře ORL MUDr. V. Horníčka speciální vyšetřovna, která se velmi osvědčila. Posílání pacientů na krční oddělení, které se nacházelo poměrně daleko, by totiž znamenalo velkou nevýhodu, a to zejména v zimních měsících. Pacienty s chrlením krve nebo vysokou horečkou nebylo možné posílat na rentgenologické oddělení. Pro tyto případy tu byl k dispozici příruční rentgen. Pouze při nutnosti zvláštních chirurgických zákroků se pacienti překládali na chirurgické oddělení, odkud již v pooperační době byli transportováni zpět.^{42, 43}

3. 12 Oddělení XVI. – pro choroby kožní a pohlavní

Oddělení pro choroby kožní a pohlavní bylo otevřeno jako poslední ze všech, a to 1. září 1931. Práce zde nebyla, kupodivu ani mezi samotnými lékaři, zcela

⁴² Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁴³ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

doceňována. V mnohých představách se jednalo pouze o natírání borovou vazelinou nebo zinkovou pastou a už se nehledělo na přibývající nové diagnostické a terapeutické metody. Např. všechny druhy aplikací injekcí včetně lumbální punkce, gynekologická vyšetření a drobné výkony včetně incise Bartholinových žláz, incise bubonů, ureteroskopická vyšetření, výplachy měchýře a malé chirurgické výkony. Nízká prestiž oboru byla vidět i v daleko menším počtu personálu a vybavení oproti ostatním oddělením. Kožní oddělení bylo t. č. rozděleno a umístěno ve dvou od sebe vzdálených odděleních, mělo 88 lůžek a 18 lehátek, z toho 40 pro muže a 48 pro ženy. Primářem byl prof. MUDr. Karel Hübschmann, který zároveň připravil vše potřebné pro projekt a výstavbu nového pavilonu, jehož stavební práce byly ukončeny na jaře 1935.^{44, 45}

3. 13 Oddělení XVII. – infekční

Infekční oddělení bylo umístěno v tzv. sporadickém pavilonu, postaveném v letech 1913 – 1914. Při zveřejnění nemocnice, které bylo vyhlášeno 22. května 1931, byl tento pavilon určen částečně pro oddělení infekční a částečně pro prosekturu. Ta sídlila v přízemí. Pro infekční nemoci sloužilo 1. a 2. patro, z nichž každé bylo ještě rozděleno na dvě jednotlivá oddělení o 7 pokojích s 1 – 10 lůžky. Celkem mělo infekční oddělení 160 lůžek a sloužilo hlavně pro léčbu záškrtu a spály. Byly zde přijímány a léčeny i další infekce jako spalničky, plané neštovice, epidemická meningitis, poliomyelitis anterior acuta, antrax, erysipel, tetanus nebo skvrnitý tyfus. Pro břišní tyfus a dysenterii sloužilo infekční oddělení ve Vinohradské nemocnici. Primářem oddělení byl v letech 1931 – 1934 prof. MUDr. Klement Weber a v roce 1935 ho nahradil doc. MUDr. Jaroslav Procházka, který se zasloužil o vznik nového infekčního pavilonu.

⁴⁴ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

⁴⁵ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

Základem léčby infekčních onemocnění byla specifická séroterapie, v některých případech doplňovaná krevními transfúzemi. Chemoterapie a nescifické terapie se používalo pouze ve výjimečných situacích. Léčebné výsledky byly vcelku příznivé, a to i v dobách, kdy byl pavilon se 160 lůžky obsazen až 230 nemocnými, jako např. v zimě 1931 – 1932 nebo začátkem roku 1933. Kapacita sporadického pavilonu v měsících epidemických vln přesto nedostačovala. Proto byly v letech 1932 – 1935 otevírány pomocné infekční nemocnice v Karlíně a na Karlově. V Karlíně – oddělení XX. – byli ošetřováni pacienti s čistou spálou a s lehčí kombinací spály a diftérie. Od otevření oddělení na Karlově pak pouze pacienti s čistou spálou. Případy těžké spály a případy s komplikacemi se vždy překládaly do infekčního pavilonu na Bulovce, proto v pomocných nemocnicích nebylo kromě jednoho úmrtí žádné. Počet nemocných, přijatých v těchto letech, byl 757.

Oddělení XXI. Na Karlově, otevřené 15. listopadu 1933, přijímalo zpočátku hlavně případy čisté spály, poté i případy diftérie a na jaře roku 1934, kdy v Praze vypukla velká epidemie spalniček, zde bylo v odlehlém křídle otevřeno velké oddělení o 40 lůžkách právě pro léčbu tohoto onemocnění. Epidemie byla těžká. Zemřelo mnoho dětí do jednoho roku věku a dva dospělí. Spalničky se léčily rekonvalescentním sérem, vyrobeným lékaři infekčního oddělení na Bulovce, které bylo dáno i jiným nemocnicím (např. České dětské, Dětské klinice, Tuberkulózní nemocnici v Košumberku, Šrobárovu ústavu) a tím se zabránilo šíření spalničkových epidemií. Celkem v obou pomocných nemocnicích bylo v letech 1933 – 1935 hospitalizováno 2554 nemocných.^{46, 47}

⁴⁶ ROZSYPAL, Hanuš. *Historie infekční kliniky Nemocnice Na Bulovce* [online]. Praha: SIL©2011 [cit. 16.5.2012]. Dostupné z: <http://www.infekce.cz/pracpraha2.htm>.

⁴⁷ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

3. 14 Oddělení XVIII. – prosektura

Prosektura byla v letech 1931 - 1935 umístěna v přízemí sporadického pavilonu. Byly zde zřízeny 2 pitevny. Jedna menší s 1 stolem a jedna větší se 2 stoly. Jejich poloha pod rovinou terénu vedla k nedostatečnému přístupu světla, takže se většinou muselo pracovat při umělém osvětlení. Ani počet stolů nestačil, zvláště ve dnech, kdy bylo nutné provést až osm i více pitev za den. Řešilo se to pomocnými pojízdnými stoly s deskami z nerezavějící oceli. K pitevně patřila šatna pro sekanty s koupelnou, místnost pro oblékání mrtvol, místnost pro ukládání těl a místnost pro pohřby. Kromě pitevny měla prosektura úřadovnu přednosty, pracovnu sekundáře, místnost pro histologická vyšetření, bakteriologickou a sérologickou pracovnu, místnost muzeální, velkou varnu pro přípravu a sterilizaci půd, malou umývárnu skla, místnost pro uskladnění chemikálií, místnost pro očkovaná zvířata a tři pomocné místnosti jako skladiště. Velkou nevýhodou bylo, že veškeré pracovny byly obráceny k jihu, takže práce v nich byla velmi tepelně ztížená.

Prosektura se skládala z 6 oddělení: pitevního, histologického, bakteriologicko-sérologického, z Wassermannovy stanice, oddělení experimentálního a muzeálního. Práce na oddělení pitevním byla zahájena 24. dubna 1931 a během prvních pěti let bylo odpitváno celkem 3530 těl. Práce na oddělení histologickém byla zahájena 27. července 1931 a histologická vyšetření konal přednosta prosektury prof. MUDr. Václav Jedlička pouze s jedním laborantem. Oddělení samotné bylo rozdělené na další dvě samostatná oddělení: pitevní a bioptické. Na pitevním oddělení se zpracovával materiál z případů, kde makroskopická diagnóza nebyla zcela jasná a z případů, které vyžadovaly speciální, podrobnou mikroskopickou analýzu. Vyšetřovaly se zejména případy z neurologického oddělení. Na oddělení bioptickém se vyšetřoval materiál z operačních oborů nemocnice. Jednalo se např. o mikroskopické vyšetřování excisí z chorobných ložisek od pacientů a materiál získaný při operacích. Celkem bylo vyšetřeno 2212 případů.

Oddělení bakteriologické bylo dokončeno a vybaveno potřebnými přístroji v průběhu roku 1931, ale vyšetřovací stanice zahájila svoji činnost až 4. ledna 1932. Prováděla se zde vyšetření pouze z pitevního materiálu a jen v ojedinělých případech také

z materiálu z nemocných. Zpracovával se převážně materiál z infekčního oddělení nemocnice, a to především z difterie. U každého případu se vyšetřoval povlak z tonzil a nosní hlen, protože se ukázalo, že někdy byl nález na mandlích negativní a v nose dlouho pozitivní. Pacienti se propouštěli teprve tehdy, když bylo vyšetření po vymizení klinických příznaků 2krát negativní. Bakteriologicky se revidoval i lékařský a ošetrovatelský personál z infekčního oddělení za účelem možného záchytu případného nosiče infekce. Bakteriologické oddělení opakovaně provádělo i vyšetření bakteriální flóry na operačních sálech, zkoušelo sterilizační výkonnost sterilizačních přístrojů chirurgického oddělení, opakovaně provádělo bakteriologické revize fyziologických roztoků a destilované vody z operačních sálů. Zkoušela se sterilita catgutů a hedvábí užívaných při operacích. Od listopadu roku 1933 zde byla prováděna kultivace na tuberkulózu dle Löwensteina. Metodiku zavedl asistent MUDr. Málek, který se ji naučil přímo u prof. MUDr. Löwensteina. Ze sérologických vyšetření se prováděla makro- a mikroskopická aglutinace, vyšetřovaly se hlavně reakce k identifikaci získaných kmenů streptokoků a reakce ke stanovení typů pneumokoků.

Práce ve Wassermannově stanici byla zahájena 10. června 1932 a vyšetřovaly se zde sérologické reakce na lues, gonoreakce, Meinickeho reakce na tuberkulózu a provádělo se vyšetření liquoru. Dále se zde prováděla Fuchsova reakce pro diagnostiku zhoubných nádorů i pro diagnostiku některých infekčních nemocí, zejména tuberkulózy a lues. Na oddělení experimentálním bylo v letech 1931 – 1935 provedeno celkem 4190 pokusů na zvířatech. Pokusů se využívalo zejména k průkazu patogenity difterických kmenů, experimentálně byla prokazována virulence vypěstovaných kmenů streptokoků a pneumokoků. Další pokusy se zaměřovaly na průkaz tuberkulózních bacilů ve sputu, v moči a v mozkomíšním moku, kde se jinými metodami pozitivní průkaz nezdařil. Od roku 1933 byly na zvířatech konány pokusy na poli experimentální onkologie – byl zkoušen přenos nádorů na zvířata, konány pokusy o imunizaci zvířat proti zhoubným nádorům a léčení zvířat nakažených nádorem. Také zde byla provedena řada pokusů v chemoterapeutickém oboru. Použitá zvířata byla z vlastních chovů, které byly

zpočátku umístěné v dřevěných chlévech u prosektury a posléze přemístěny do usedlosti Na Hejtmance na svahu proti nemocnici.

Součástí prosektury bylo i muzeální oddělení, které obsahovalo řadu anatomických preparátů, především z pitevního materiálu. Konzervovaly se zde případy vzácných a neobvyklých afekcí i případy zajímavé a důležité po stránce vědecké. Zhotoveno a zařazeno bylo během prvních pěti let fungování oddělení 648 preparátů. Dále se montovaly a ukládaly preparáty z operačního materiálu, a to zejména z gynekologického a urologického oddělení. Vedle toho bylo ještě vytvořeno samostatné muzeum preparátů z oddělení chirurgického.⁴⁸

3. 15 Oční oddělení

Samostatné oční oddělení nebylo zřízené, ale v případě potřeby bylo zajištěné oční konsiliářství pod vedením MUDr. K. Herolda, které zaručovalo odborné vyšetření a léčení. Úkolem bylo diferenciačně – diagnostické konsilium na ostatních odděleních. Nemocní k léčení očních chorob nebo k operaci nebyli pro nedostatek lůžek přijímáni. Celkem se v letech 1931 – 1935 vyšetřilo 3127 nemocných, převážně se jednalo o pomocná diagnostická vyšetření. Čistě očních onemocnění bylo 719, jednalo se o stavy po úrazech, různé druhy zánětů bulbů a nitrooční záněty. Šlo o pacienty, kteří leželi s jinou chorobou na nějakém oddělení nemocnice. Léčba probíhala pouze po dobu jejich hospitalizace. Operační výkony se prováděly pouze v případech, kdy hrozilo nebezpečí z prodlení, jako enukleace pohmožděných bulbů za účelem zabránění onemocnění druhého oka, či bulbární operace k zastavení hrozícího oslepnutí ze zeleného zákalu.^{49, 50}

⁴⁸ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

⁴⁹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁵⁰ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

3. 16 Ústav pro studium tuberkulózy při lékařské fakultě Univerzity Karlovy

V přízemí IV. pavilonu byl umístěn Ústav pro studium tuberkulózy při lékařské fakultě Univerzity Karlovy. Byl zřízen ministerstvem školství a národní osvěty výnosem č.j. 56 325/32-IV/2 ze dne 9. července 1932 a přednostou byl prof. MUDr. Jaroslav Jedlička. Úkolem ústavu bylo studium speciální patologie a terapie tuberkulózy po všech stránkách, teoretické, klinické, hygienické, profylaktické i sociální.⁵¹

3. 17 Lékařská knihovna

Součástí nemocnice byla i lékařská knihovna, jejíž základ tvořil dar Spolku českých lékařů v Praze, který nemocnici věnoval starší vázané ročníky různých vědeckých časopisů a některé monografie. Tento základ byl doplněn dary ústavních i mimoústavních lékařů. Nemocnice sama doplnila knihovnu zakoupením nejdůležitějších příruček příslušných oborů a začala předplácet sedm časopisů. V prvním pětiletí čítala na 1000 svazků, časopisů a knih všeobecného rázu. Speciální knihy byly umístěny na příslušných odděleních. Prvním knihovníkem se stal prof. MUDr. Josef Gruss.⁵²

3. 18 Radioléčebný ústav a oddělení radioléčebné

Posledním oddělením nově otevřené nemocnice, o kterém je třeba se zmínit, je oddělení radioléčebné. Bylo otevřeno až 1. dubna 1936. Tento Radioléčebný ústav vznikl jako konečný výsledek více jak 30leté snahy Spolku českých lékařů v Praze.

⁵¹ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

⁵² Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

Byl vybudován tak, aby vyhovoval všem požadavkům moderní terapie nádorů po stránce badací, čistě léčebné i speciální. Oddělení mělo 80 lůžek. Bylo zde radiumterapeutické zařízení na práci s emanací i se solí. Prováděla se tu aktinoterapie infračerveným a ultrafialovým světlem, pomocí rentgenu aj. V prozařovací části, kterou představovala zvláštní kruhovitá budova, byly k dispozici dva přístroje na hloubkové záření, tzv. kanony, které umožňovaly prozáření až 1 g radia. Ústav vedl doc. MUDr. František V. Novák.⁵³

3. 19 Shrnutí

V souhrnu pěti let trvání všeobecně veřejné nemocnice Na Bulovce, jejíž celková plocha činila 143, 944'44 m², můžeme říct, že pokračovala v tradici bývalé městské infekční nemocnice. Jednotlivá oddělení byla umístěna v osmi pavilonech: 1. administrativní, 2. chirurgický, 3. interní, 4. infekční, 5. tuberkulózní, 6. bývalá Stará libeňská nemocnice, 7. radioléčebný a 8. hospodářský. Vnitřní administrativu ústavu vykonávalo ředitelství, jehož činnost byla rozdělena na lékařskou a správní. Lékařsko – administrativní činnost, kterou zastával lékařský ředitel, se týkala otázek lékařského rázu a osobních věcí primářů, subalterních lékařů a ošetřovatelek. Prvním lékařským ředitelem byl doc. MUDr. Josef Horák. Vlastní administrativu ve smyslu hospodářském, účetním a kontrolním vykonával spolu se správním oddělením vrchní správce, t. č. František Salač. Administrativní oddělení se dělilo na oddělení účetní, osobní, oddělení pro vymáhání léčebného a oddělení hospodářské. To se ještě dělilo na oddělení pro objednávání a výdej materiálu, oddělení inventární, centrální kuchyni, ústřední prádelnu, centrální kotelnu a strojovnu s ostatními technickými a řemeslnými pododděleními. K hospodářskému oddělení náležely ještě dva obytné domy zaměstnanců, bývalá usedlost Na Hejtmance, kde byl umístěn chov zvířat k pokusným účelům, a garáže.

⁵³ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

Finanční a hospodářské začátky nemocnice, která se jako každá všeobecně veřejná nemocnice spravovala z vlastních prostředků, byly velmi svízelné. Vlivem všeobecných poměrů a průběhem doby se však nemocnice vyvinula v ústav finančně prosperující a hospodářsky soběstačný. K nemocnici byl smluvně přiřazen Státní bádací ústav pro studium tuberkulózy při Univerzitě Karlově a Ústav radioléčebný pro zkoumání a potírání zhoubných nádorů. Nebyly sice majetkem nemocnice, ale tvořily její součást ve smyslu hospodářském, provozním i kurativním. Vybudováním dalších pavilonů – dermatologického, infekčního, urologického a gynekologického, se v následujících letech Nemocnice Na Bulovce měla stát rozsahem i počtem lůžek jednou z největších nemocnic ve státě.^{54, 55, 56}

⁵⁴ Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

⁵⁵ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁵⁶ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

4 OBDOBÍ OKUPACE V NEMOCNICI NA BULOVCE

4.1 Atentát na Reinharda Heydricha

Období okupace v historii Nemocnice Na Bulovce je spjato zejména s atentátem na nejvyššího představitele SS (Obergruppenführer SS), generála policie, šéfa Hlavního úřadu říšské bezpečnosti a zastupujícího říšského protektora Reinharda Tristana Eugena Heydricha, viz příloha L, obr. č. 13. Vlastní přípravy atentátu, jenž je znám pod názvem „operace ANTHROPOID“, byly zahájeny již v říjnu roku 1941 ve spolupráci s britskou organizací SOE a k provedení atentátu byli vybráni příslušníci Československé armády ve Velké Británii. Byli to rotmistr Josef Gabčík a rotný Karel Svoboda. Ten se však na začátku výcviku zranil a na jeho místo nastoupil rotmistr Jan Kubiš.⁵⁷

Po několikaměsíčních přípravách přišel den, který vstoupil do dějin. 27. května 1942 v 10.35 hod. Josef Valčík z desantu Silver spatřuje na horizontu Kirchmayerovy třídy Mercedes, vezoucí Reinharda Heydricha z Panenských Břežan na ruzyňské letiště, a dává odrazem slunečních paprsků pomocí zrcátka znamení zmíněným dvěma parašutistům. Černý Mercedes-Benz 320 poznávací značky SS-3, řízený SS-Scharfuhrerem Johannesem Kleinem, zpomalil v ostré zatáčce do ulice V Holešovičkách. V ten okamžik vyběhl z hloučku osob, čekajících na právě projíždějící tramvaj číslo 14, rotmistr Josef Gabčík a skočil přímo před automobil. Odhodil přes ruku přehozený balonový plášť, pod nímž skrýval samopal Stěn-gun MK II. FF 209, ráže 9mm a chtěl zasypat Heydricha, sedícího na předním sedadle vedle řidiče, smrtonosnou dávkou. V kritickém okamžiku ale samopal selhal, zřejmě se vzpříčil první náboj a žádná rána nevyšla. Na vzniklou situaci okamžitě zareagoval druhý připravený parašutista, rotmistr Jan Kubiš. Doběhl brzdící vůz, z aktovky vyndal jednu z připravených speciálních bomb s plastickou trhavinou a hodil ji směrem k vozu zastupujícího říšského protektora. Hozený granát dopadl

⁵⁷ Vojenský historický ústav. *OSMIČKA Noviny městské části Praha 8, Výročí atentátu na Reinharda Heydricha*. Praha: Česká unigrafie, květen 2007. 16 (8). Registrace: MK ČR E 12043. ISSN nebylo přiděleno.

na stupátko před pravým zadním kolem a explodoval. Výbuch těžký Mercedes mírně nadzdvihl, prorazil karoserii, vyvrátil pravé dveře a roztrhl pneumatiku zadního kola, viz příloha L, obr. č. 14. Heydrichův řidič prudce zastavil a snažil se atentátníky pronásledovat, neúspěšně. Ani jeden z prchajících mladíků netušil, že malý kousek karoserie prorazil pravé přední sedadlo a Heydricha zranil. Zasažený protektor byl následně odvezen kolemjedoucím dodávkovým automobilem zasilatelské firmy Holan & spol. značky PD-46301 do nemocnice na Bulovce^{58, 59, 60}

První, kdo se Heydricha ujal na chirurgické ambulanci, byl MUDr. Karel Jarolímek. Za pomoci zřízence Pěnkavy a sestry Erny Kolářové říšského protektora svlékl a prohlédl. I když byl pacient bledý a v šokovém stavu, našel na zádech ve výši 8. - 10. žebra pouze malou tržnou ránu 10x5 cm. Přesto jeho stav vyžadoval neodkladnou operaci. Nechal přivolat dalšího chirurga, MUDr. Pavla Slaninu, se kterým odstranili malý kousek plechu a ránu provizorně zatamponovali. O situaci byl okamžitě informován německý prof. MUDr. Walther Dick, tehdejší šéf chirurgického pavilonu. Ten po převezení Heydricha na sál provedl excisi tržného poranění a konstatoval těžkou devastaci sleziny a protrženou bránici. Heydrich přistoupil na kompromis. Narychlo byl povolán přednosta německé (bývalé Jiráskovy) chirurgické kliniky v Praze, německý prof. MUDr. Josef Albert Hohlbaum, rodák z Lipové u Prostějova. Vytvořila se tak operační skupina ve složení prof. MUDr. Hohlbaum, jeho asistent doc. MUDr. Weller, prof. MUDr. Dick a MUDr. Slanina, anestezii vedl MUDr. Alois Honěk. Celá operace trvala cca 60 min. V první operační době, z polohy na pravém boku, byla vyčištěna rána, obsahující chuchvalce materiálu z čalounění sedadla a byl sešit defekt v bránici. V druhé operační době, již z polohy na zádech, byla otevřena břišní dutina a odstraněna roztržená slezina, která byla jediným poraněným orgánem. Říšský

⁵⁸ ČVANČARA, Jaroslav. *Heydrich*. 1. vyd. Praha: Gallery, 2004. ISBN 80-86010-87-2.

⁵⁹ NOVÁKOVÁ, Jiřina. *Na zastupujícího říšského protektora Heydricha byl spáchán atentát* [online]. Praha: 2011 [cit. 27.11.2011]. Dostupné z: <http://www.neaktuality.cz/domaci/na-zastupujiciho-risskeho-protektora-heydricha-byi-spachan-atentat/>.

⁶⁰ GAZDÍK, Jan, NAVARA, Luděk. *Bylo to jinak, říká historik o atentátu na Heydricha* [online]. Praha: iDNES.cz/Zprávy, 2012 [cit. 5.1.2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/atentat-na-heydricha-nazor-historika-ds5-/domaci.aspx?c=A120519_1780273_domaci_wlk.

protektor byl v tzv. Velké operační knize 1942/43 veden pod čísly 1169, 1173 a 1174. Pooperační průběh byl nekomplikovaný a příznivý. V dokumentaci se uvádí, že se Heydrich mohl 3. června již najíst vsedě. Následujícího dne za nejasných okolností však došlo k náhlému zhoršení jeho stavu a v 7.30 hod. 8 dní po operaci, Heydrich umírá.⁶¹

Z pitevního protokolu, který byl nalezen až v r. 2003 a u nás publikován v roce 2004, se dovídáme, že pitva proběhla ještě v den smrti 4. června v poledne. V pracovně ředitele nemocnice ji provedl přednosta patologického ústavu při německé Karlově univerzitě v Praze prof. MUDr. Herwig Hamperl společně s přednostou ústavu soudního lékařství a kriminalistiky prof. MUDr. Guntherem Weyrichem. Smrt zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha je ale dodnes zahalena řadou tajemství. V závěru pitevního protokolu bylo napsáno: „*Smrt nastala následkem poškození životně důležitých parenchymatózních orgánů bakteriemi, případně jejich toxiny zanesenými do nich střepinou, které se nahromadily a pomnožily zvláště v pohrudnici, v bránici a v oblasti sleziny.*“ Skutečná příčina Heydrichovy smrti však nebyla dosud objasněna, spekuluje se i o jeho úmyslném zavraždění.⁶²

4.2 Budování infekčního pavilonu

Fyzik L. Procházka kladl hlavní požadavek především na dostatečnou velikost infekčního pavilonu, aby se s ním na dlouhou dobu vystačilo. Dále by měl mít dostatek malých pokojů, kde by se daly izolovat různé nemoci. Původní plány, vypracované v roce 1935, měly řadu nedostatků. Společná chodba pro řadu pokojů představovala šíření infekčních nemocí i se všemi důsledky smíšených infekcí. Původně se počítalo se 240 nemocnými, přičemž jen v pomocných nemocnicích na Karlově a v Karlíně bylo stále 200 – 300 – 360 nemocných podle toho, jak stoupal

⁶¹ ČVANČARA, Jaroslav. *Heydrich*. 1. vyd. Praha: Gallery, 2004. ISBN 80-86010-87-2.

⁶² ŠTEINER, Ivo. *Česko-slovenská patologie a soudní lékařství, Pitva Reinharda Heydricha*. Praha: Česká lékařská společnost J. E. Purkyně, 2007. Ročník 43, č. 3, s. 118(114-116). ISSN 1210-7875.

počet pacientů při různých epidemiích. Počítalo se s dezinfekcí prádla pouhým namáčením do dezinfekčních roztoků, jak se to provádělo dosud v pomocných nemocnicích, ale požadavky kladené na dezinfekci byly daleko vyšší a finančně náročnější. Výdobytek doby, aby rodiče nemocných dětí s nimi mohli být v co nejčastějším kontaktu, měl být nevhodně vyřešen velkým počtem telefonních aparátů v přízemí na vyvýšeném ochozu. Odtud by rodiče mohli částečně děti vidět a mluvit s nimi telefonem. Toto řešení ale nepočítalo s tím, že by mělo 300 – 400 příbuzných mluvit najednou v hodinách určených k návštěvám. Další nedostatky v původních plánech představovalo odstraňování odpadků a čištění špinavého prádla. Přestože plány byly již schváleny, tak se výstavbou nového infekčního pavilonu začalo později. Důvodem byla intervence doc. MUDr. J. Procházky, který na řadu nedostatků poukázal. Plány byly přepracovány a většina z těchto nedostatků napravena. Takže v roce 1940 byl do provozu uveden nový infekční pavilon pro 600 nemocných, a to se všemi vymoženostmi tehdejší doby.^{63, 64}

Nový infekční pavilon byl součástí tzv. infekční skupiny města Prahy na Bulovce. Tato skupina byla oddělená od ostatní nemocnice plotem a měla svůj samostatný vchod s vlastní vrátnicí. S nemocnicí byla spojena dvěma vraty, která byla uzamčena a bylo jimi dopravováno zásobování nemocných (jídlo, prádlo, léky atd.) a v případě nutnosti i nemocní. Budova pavilonu je vestavěna do ostrého svahu. Tím bylo umožněno, že do každého poschodí pro nemocné se mohli pacienti dopravit přímo z terénu, aniž by museli použít výtah. Do přízemí a do prvního poschodí lze vejít ze strany jižní z vyvýšeného terénu. Do tří ostatních poschodí je vchod ze strany severní. K třetímu a čtvrtému poschodí je přístup chodbami postavenými na pilířích.

Pro návštěvy rodičů byly navrženy balkony pod okny nemocných, čímž odpadly telefonní aparáty. Jsou na jižní straně a mají tu výhodu, že svojí šířkou asi 90 cm v nejprudším létě zamezují přístup slunce do celé místnosti a nedochází tak k jejímu

⁶³ PROCHÁZKA, Jaroslav. *Budování infekčního oddělení*. 1. vyd. Praha: nákladem ministerstva zdravotnictví Praha III, Sněmovní ul. č. 4, knihtiskárna J. Štefl & spol., 1947. ISBN nebylo přiděleno.

⁶⁴ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

nesnesitelnému proslunění. V zimě naopak, kdy slunce nevystupuje tak vysoko a svítí více z nižších poloh, nebrání balkon vnikání přímého světla do místnosti. Kvůli udržování čistoty bylo provedeno obložení zdí dlaždicemi, čímž se budova stala omyvatelnou nejen zevnitř, ale i zvenku. Vytápění pavilonu se dělo parovodním vedením z centrální kotelny. Kanalizace pavilonu se sváděla do velké jímací jámy, kde se oddělené tekutiny chlorovaly samočinně fungujícím aparátem a vypouštěly do řeky. Látky husté se pravidelně odvážely příslušně zařízeným tankem na kaly. Pravidelné odebírání vzorků chlorované vody a jeho bakteriologický výzkum ve Státním zdravotním ústavu zaručovalo vypouštění neškodných odpadů. Podlahy v celém pavilonu byly provedeny beze spár, pouze v exponovaných částech chodeb byla šamotová dlažba.

Operační sály byly ve všech čtyřech poschodích. Jejich vybavení bylo jednoduché: operační stůl, pojízdné vozíky, anesteziologický přístroj, stojany na bubny a příslušné osvětlovací zařízení. Sterilizační místnost byla v přízemí. Sterilní destilovaná voda a fyziologický roztok byl rozveden do všech poschodí. Doprava ostatního sterilizovaného materiálu se děla výtahem, který byl ve stěně operační přípravný. Ve středu budovy v přízemí se nacházela prádelna, spalovací pec, žehlárna a skladiště oděvů nemocných.

V infekčních pavilonech představují jeden z největších problémů výtahy, schodiště a chodby, po nichž musí nemocní, často s různými nemocemi, přecházet a zdraví odcházet. Obvykle se věc řeší tak, že se pořizuje řada výtahů, nebo více schodišť, tak, aby měla každá infekce svůj vchod a své chodby. Ještě lepším řešením je systém celé řady pavilonů, odděleně postavených. Z finančních ani prostorových důvodů ale nešlo prosadit vše, co by vedlo k dokonalosti. Muselo se jít cestou kompromisů. U nového pavilonu byl tento problém částečně vyřešen tím, že je postaven do svahu a tak každé poschodí má vchod přímo z terénu. Pacient je na poschodí dopraven přímo ze silnice. Tak se podařilo omezit vnitřní schodiště pouze na jediné, sloužící pro odchod uzdravených nemocných. Druhá dvě schodiště jsou sice svrchu krytá, ale ven otevřená, a jsou určena pouze pro návštěvy a personál. Při nutnosti přeložení pacienta na oddělení v jiném poschodí, byl pacient převezen na vozíku venkem. Ze stejného důvodu nebylo provedeno v novém pavilonu žádné větrací zařízení.

Nedocházelo tudíž při změně vzdušných proudů k zanášení infekcí do jiných poschodí a místností. Větrání bylo umožněno pouze prostým otevřením horního okna.

Všechna čtyři poschodí jsou stejná, přičemž třetí a čtvrté má ještě severní křídlo s několika pokoji. První a druhé poschodí tato severní křídla nemají, protože v prvním patře terén nedovolil využít plného půdorysu a místnosti by byly pod terénem. V druhém patře je tato plocha zabrána podjezdem. Ve středu poschodí, kam ústí severní, východní a západní křídlo sídlí hospodářské a provozní středisko oddělení. Zde je chodba značně rozšířena a tvoří halu, oddělenou od východního a západního křídla dveřmi. Východní křídlo každého poschodí má 10 pokojů, z nichž každý je počítán pro 2 – 4 dospělé, nebo 4 – 7 dětí. Všechny pokoje ústí na společnou chodbu. Mají společné toalety a koupelny. Proto se nehodí pro izolační pokoje, ale jen pro nemocné, u nichž je jisté, že žádnou novou infekční nemoc na oddělení nezanесou. V západním křídle je 14 pokojů, které také ústí na společnou chodbu. Ta se ale v případě potřeby dala přepažit zasunovacími dveřmi v celé své šířce a dobrým gumovým těsněním uzavřít tak, že izolace byla úplná. Vstup do jednotlivých oddělení byl možný po otevřeném balkonu severní strany. Příjem nemocných se prováděl v přijímacích místnostech v jednotlivých poschodích. Ty byly od ostatního patra odděleny dveřmi, aby nedošlo k rozšíření infekce ve chvíli, kdy byl na tento pokoj přivezen pacient s jiným onemocněním, než pro které bylo dané poschodí určené. Po zjištění diagnózy se nemocný odvedl na svůj pokoj. Východní pokoje byly určeny pouze pro jednu nemoc, pacienti do nich přicházeli vnitřní chodbou. Západní, neboli boxové pokoje, byly určeny pro izolaci. Pacienti do nich přicházeli po balkonu ze severní strany.

Komunikace kolem pavilonu byly řešeny tak, aby do každého poschodí kromě mrakodrapu bylo možné přijet vozem. Pavilon neměl svoji kuchyni, jídlo muselo být dováženo z centrální kuchyně vraty mezi pavilonem chirurgickým a kožním. Čtyři poschodí vysoká budova nad vlastní nemocnicí, tzv. mrakodrap, byl určen pro byty personálu. Původně bylo počítáno s pěti patry pro personál, ale vybudováním

čtvrtého nemocničního poschodí bylo jedno patro zabráno. Personál se do tohoto mrakodrapu dostával buď schodištěm, nebo výtahem.⁶⁵

Nový infekční pavilon byl dokončen až v roce 1940, viz příloha M. Patřily k němu ještě sporadický pavilon a původní pražské infekční a karanténní oddělení, tzv. „Domeček“. Přesto již v roce 1939 byli do nedokončeného pavilonu přijímáni pacienti s dětskou obrnou. V roce 1943 byly v „Domečku“ hospitalizovány první případy skvrnitého tyfu. Personál byl zděšen. K léčení těchto pacientů se dobrovolně přihlásila jen jedna lékařka a sestry o svém údělu mezi sebou losovaly. Péče o tyto nemocné představovala pro personál velké riziko nákazy. Ochrana spočívala pouze v nošení kombinéz, masek a užívání séra jednoho z rekonvalescentů. Na druhou stranu, díky obavám z nákazy, byly razie SS (Schutzstaffel) na infekčním oddělení, oproti ostatním, méně časté. Vězně hlídali převážně čeští policisté. Na infekci se vytvořila malá ilegální skupina, která využila stávající situaci a snažila se ukrýt řadu pronásledovaných lidí, jejichž osudem měl být transport do koncentračních táborů. Tito pseudonemocní tvořili mnohdy až čtvrtinu z celkového počtu hospitalizovaných pacientů. V roce 1945 vypukla v koncentračním táboře Terezín infekce skvrnitého tyfu. Na to zareagoval doc. MUDr. Procházka, vedoucí lékař infekční skupiny, řadou okamžitých opatření, která spočívala především v navýšení zásob jídla, oblečení, léků, prostředků k odvěšivování a ve vyklizení prostorů v „Domečku“. Tento postup se ukázal jako velmi prozíravý. Dne 30. 4. 1945 mělo být přijato z transportu smrti, který směřoval do Rakouska, asi 15 vězňů. Ve skutečnosti jich ten den bylo přivezeno 384 a během pěti dnů se zvýšil počet až na 613. Vězni trpěli různými infekcemi. Kromě skvrnitého tyfu, měli i tyfus břišní, úplavici, pneumonie, flegmóny a další choroby. V rámci postupu Rudé armády a ústupu německých vojsk došlo k obsazení plicního pavilonu vojáky SS. Ti ze střechy stříleli po každém, koho spatřili. Budova infekční kliniky byla zatemněna a nikdo z ní nesměl vycházet. Tato situace ošetřování nemocných velmi znesnadňovala. Po osvobození přival vězňů

⁶⁵ PROCHÁZKA, Jaroslav. *Budování infekčního oddělení*. 1. vyd. Praha: nákladem ministerstva zdravotnictví Praha III, Sněmovní ul. č. 4, knihtiskárna J. Štefl & spol., 1947. ISBN nebylo přiděleno.

z různých koncentračních táborů ještě zesílil. Celkem bylo na infekční skupině ošetřeno 3000 vězňů jedenácti národností.^{66, 67, 68}

4.3 Historie plicního pavilonu

Plicní pavilon byl dostavěn a otevřen v roce 1931. Na tehdejší dobu to byla velmi moderně koncipovaná budova, prostorná a vzdušná, vybavená klimatizací pro všechny pokoje. V létě byl šachtou od Vltavy tažen chladný a vlhký vzduch a vháněn do pokojů nemocných a v zimě byl stejnou cestou přiváděn vzduch teplý. Toto zařízení bylo za německé okupace zničeno, čerpací stanice byly rozebrány a některé větrací šachty ucpaný, zřejmě za strachu, že by mohl být do pokojů s příslušníky SS vpuštěn jedovatý plyn.⁶⁹

Třetí patro budovy patřilo kožnímu oddělení pod vedením prof. MUDr. Hübschmanna, část druhého patra byla vyhrazena infekčnímu oddělení. Ostatní lůžka byla pro pacienty s tuberkulosou. Čtvrté patro obývaly sestry a pokoje v mezipatrech lékaři.

Prvním primářem plicního oddělení byl doc. MUDr. Richard Foit, po krátké době ho vystřídal ve funkci doc. MUDr. Josef Skládal. Celé přízemí, kde byla také lůžková část, vedl od roku 1932 prof. MUDr. Jaroslav Jedlička, který zde zřídil „Ústav pro studium tuberkulosy při Univerzitě Karlově“. Po 17. 11. 1939, kdy byly vysoké školy uzavřeny, měl být tento ústav jako univerzitní ústav zrušen.⁷⁰ „Byl tím pověřen pražský německý anatom prof. Grosser, který se však po prohlídce tohoto ústavu

⁶⁶ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁶⁷ KREDBA, Václav. *Kapitoly z pamětí Prof. Kredby* [online]. Praha: Infekce, Rukopis, 1997 [cit. 23.1.2013]. Dostupné z: <http://www.infekce.cz/zprava10-07.htm>.

⁶⁸ PASSEROVÁ, Milada. *Vlasta, Mezi životem a smrtí*. Praha: MONA, 1981. Č. 18, s. 84 (24). ISSN nebylo přiděleno.

⁶⁹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁷⁰ FEUEREISEL, Rudolf. *Historie plicního pavilonu nemocnice na Bulovce a vzniku Výzkumného ústavu tuberkulózy a respiračních nemocí v Praze 8 – Bulovka od roku 1931 do konce roku 1987*. 1. vyd. Praha: 1988. ISBN nebylo přiděleno.

*rozhodl, že nechá ústav prakticky v nezměněné podobě dále fungovat, jen požádal prof. Jedličku, aby z názvu ústavu vynechal Univerzitu Karlovu.*⁷¹

Po atentátu na Heydricha bylo dáno rozkazem, že se musí ústav vyklidit. Na radu tehdejšího německého ředitele nemocnice, prof. MUDr. Dicka, se prof. MUDr. Jedlička se svým zástupcem MUDr. L. Levinským a řadou dalších lékařů přestěhoval do nově postaveného provizorního plicního oddělení v Motole, které tvořilo čtyři pavilony pro pacienty s tuberkulosou, z nichž v každém bylo k dispozici 60 lůžek.

Po heydrichiádě v roce 1942 převzal oddělení sudetský Němec, primáři MUDr. Wilibald Lang, který přesunul velmi těžké pacienty do psychiatrické léčebny v Bohnicích, kde k tomuto účelu získal dva pavilony. Za jeho působení bylo oddělení vybaveno novými rentgenovými přístroji Siemens, přičemž tomograf fungoval pak nepřetržitě až do roku 1961, kdy byl nahrazen novým přístrojem od firmy Philips. Dále rozvíjel torakoskopie, které prováděl prof. MUDr. Jedlička již před válkou. Během revoluce v květnu roku 1945 se na plicním pavilonu nedělo nic zvláštního, pavilon nebyl střelbou poškozen a nikdo nepřišel o život. Po revoluci se vrátil z emigrace doc. MUDr. J. Skládal a převzal vedení tohoto oddělení, nyní již Státní oblastní nemocnice v Praze VIII – Bulovka. V přízemí někdejšího „Ústavu pro studium tuberkulosisy při UK“ začal budovat Ústav klinické fyziologie, který byl přiřčen k lékařské fakultě UK. Únorové události v roce 1948 proběhly na plicním oddělení vzhledem k vysokému počtu členů KSČ (Komunistická strana Československa) mezi lékaři i ostatním personálem v naprostém klidu. 1. dubna 1949 nastoupil na plicní oddělení jako druhý primář doc. MUDr. Rudolf Křivinka, který převzal polovinu lůžek a plicní pavilon byl tak rozdělen na stranu pravou a stranu levou, přičemž stranu levou vedl doc. MUDr. Křivinka a stranu pravou prof. MUDr. Skládal. V roce 1950 se ale prof. MUDr. Skládal s Ústavem klinické fyziologie

⁷¹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001, s. 29. ISBN 80-238-7197-8.

přemístil do nového působiště v Praze 2, Ke Karlovu 4, a doc. MUDr. Křivinka převzal vedení celého plicního pavilonu.⁷²

4.4 Práce sester

Období protektorátu bylo těžkou dobou v historii našeho národa. Změny, které nastaly, ovlivnily celou společnost včetně zdravotnictví. I přes ztížené pracovní podmínky se všichni zdravotničtí pracovníci snažili poskytovat co nejlepší péči a zmírňovat utrpení českého obyvatelstva.⁷³ Počátkem roku 1939 předsedkyně Svazu diplomovaných sester A. Rypáčková v časopise *Diplomovaná sestra* uvedla:

„Milé sestry,

Vstupujeme do poměrů tak těžkých, jak jsme si je nikdy nemohly představit. Očekávaly jsme každým rokem i v našem ošetrovatelském povolání vzestup vývoje, i když se bral kupředu malými krůčky. Budovaly se ošetrovatelské školy, nové nemocnice, poradny a sociálně zdravotní služby všeho druhu, z jejichž vzrůstu jsme se radovaly a těšily se na spolupráci s jejich vedoucími činiteli. Dělalý jsme si plány do budoucna – plány organizační, stavovské, společné i osobní. Zdálo se najednou, jako by tomu všemu měl být konec. Ted' ale po procitnutí vidíme, že na nás doléhá stejná tíha odpovědnosti a odříkání jako na ostatní občany – ba větší!

My sestry máme tu velikou útěchu a výhodu v tom, že naší práce jest dnes zapotřebí více než kdy jindy! Můžeme pomáhat bezprostředně a nejsme vázány jinde, můžeme se plnou měrou uplatňovat na zmírnění lidské bídy a při reorganizaci naší péče ošetrovatelské a sociální. Naše práce, založená na lásce k bližnímu, nám jistě pomůže překonati těžké doby a přinese užitek i jiným.

⁷² FEUEREISEL, Rudolf. *Historie plicního pavilonu nemocnice na Bulovce a vzniku Výzkumného ústavu tuberkulózy a respiračních nemocí v Praze 8 – Bulovka od roku 1931 do konce roku 1987*. 1. vyd. Praha: 1988. ISBN nebylo přiděleno.

⁷³ HOLEČKOVÁ&KREJČÍ. *Historie ošetrovatelství, Práce sester v době fašistické okupace 1939 – 1945* [online]. Praha: 2004 [cit. 18.1.2013]. Dostupné z: <http://terkam1.webz.cz/materialy/doba-fasisticka.doc>.

*Proto se semkněme v tomto roce ještě pevněji ke spolupráci a vzájemné pomoci s vírou v lepší příští. V této víře a s vřelým přáním všeho dobra přijměte naše srdečné pozdravy.*⁷⁴

Ošetrovatelského personálu byl nedostatek, navíc s převahou toho nekvalifikovaného. Ministerstvo sociální a zdravotní správy se rozhodlo nepříznivou situaci řešit, proto nechalo otevřít civilní ošetrovatelskou školu v Brně. V praxi bylo třeba přijmout opatření, která by předcházela poskytování nežádoucí ošetrovatelské péče. Pro ošetrovatelky se pořádaly nejrůznější kursy, ředitelství nemocnic vydávala různé směrnice a popisy ošetrovatelských úkonů. Ve veřejné všeobecné nemocnici na Bulovce t. č. pracovala jako první a jediná diplomovaná sestra Jarmila Roušarová. Nastoupila roku 1937 nejdříve jako řadová sestra, později jako inventární a nakonec vedla odborný dohled nad ošetrovatelskou péčí a hygienou celého ústavu. Jarmila Roušarová všechny směrnice a popisy dané ředitelstvím pečlivě zpracovala. Později byly se souhlasem všech primářů nemocnice, i zemského úřadu, vydány jako „Pracovní a služební řád pro ošetrovatelský personál“.⁷⁵ Obsahoval výpis povinností sester v denní i noční službě a povinnosti vrchní sestry. Za zmínku stojí také vypracování tzv. Normálií od MUDr. F. Pachnera. Popisovaly metodiky práce a všechny ošetrovatelské úkony, které byly navíc i abecedně seřazeny. Bohužel, pro neárijský původ autora byly z pracovišť odstraněny.⁷⁶

4.5 Ilegální činnost a odboj zdravotníků

V době nacistické okupace dochází ke změnám, které vnesly nové politické poměry do správy i provozu nemocnice. Někteří lékaři i střední zdravotnický personál byli zapojeni do odbojové činnosti, ať už v rámci nemocnice nebo mimo ni.

⁷⁴ KAFKOVÁ, Vlastimila. *Z historie ošetrovatelství*. 1. vyd. Brno IDVPZ, 1992, s. 100. ISBN 80-7013-123-3.

⁷⁵ KAFKOVÁ, Vlastimila. *Z historie ošetrovatelství*. 1. vyd. Brno IDVPZ, 1992. ISBN 80-7013-123-3.

⁷⁶ HOLEČKOVÁ&KREJČÍ. *Historie ošetrovatelství, Práce sester v době fašistické okupace 1939 – 1945* [online]. Praha: 2004 [cit. 18.1.2013]. Dostupné z: <http://terkam1.webz.cz/materialy/doba-fasisticka.doc>.

Základ byl položen již před válkou. Jádrem byla studentská stranická organizace na lékařské fakultě. Ta vznikla a upevnila se ve 30. letech a od roku 1939, právě v souvislosti s německou okupací, se významně podílela na šíření ilegální činnosti. Distribuoval se ilegální tisk, byly propagovány zásady socialistického zdravotnictví. Dále byly vydávány instrukce, jak provádět sabotážní činnost ze strany lékařů při uznávání pracovní neschopnosti. Pro pacienty naopak instrukce, jak nejvěrohodněji simulovat některé nemoci. Zdravotníci se zapojovali do ukrývání odbojářů a jiných lidí, ohrožených nacistickou perzekucí. Falšovali různá lékařská vysvědčení i laboratorní výsledky.⁷⁷

Němci začali obsazovat nejrůznější vedoucí pozice v pražském zdravotnictví. Městským fyzikem se stal Dr. Ferdinand Kindermann. Vedení na Bulovce se jako ředitel celé nemocnice a jako přednosta plicního oddělení ujal sudetský Němec Obergruppenführer Dr. Wilibald Lang. Byl přesvědčeným nacistou a mezi zaměstnanci velmi neoblíbený. Za jeho působení se na oddělení muselo mluvit německy a v německém jazyce musely být psány i chorobopisy. Pro zvyšující se počet nemocných tuberkulózou rozkázal, že se všichni lékaři s plicní specializací musí vrátit na plicní oddělení. To se v té době jmenovalo Tuberkulose-Krankenhaus. Jeho druhé patro sloužilo prominentním Němcům, zejména příslušníkům SS.

Důležitou roli sehrála Bulovka při pražském povstání v květnu 1945. Mezi 5. -6. květnem zažili personál i pacienti dramatické chvíle. Ze severní strany Bulovky rachotily německé tanky, které prchaly před Rudou armádou. Svůj vztek si němečtí vojáci při ústupu vylévali dělostřeleckým ostřelováním Bulovky – Vychovatelny, kde zapálili i nemocniční archiv. Z jižní strany zuřivě stříleli do oken chirurgického pavilonu chlapci z Hitlerjugend. Raněných z povstání přibývalo, proto byli rozhlasem vyzýváni občané Libně, aby darovali krev. Rádio také žádalo mezinárodní Červený kříž, aby zakázal Němcům nemocnici na Bulovce ostřelovat. Situace byla vážná, všichni zdravotní pracovníci byli vyčerpani jak tělesně, tak duševně.

⁷⁷ MAREŠOVÁ, Zdeňka. *Moje zážitky z období okupace v Nemocnici Na Bulovce*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Vzpomínková zpráva. Podáno 19.9.1979. Č. j. 6149-6/79.

Během okupace přišlo o život mnoho významných osobností nemocnice na Bulovce. Řada jich byla popravena v koncentračních táborech, řada nevydržela tvrdé výslechy příslušníků Gestapa. Mezi ně patřili např. primář chirurgického oddělení prof. MUDr. Jan Levit a chirurg MUDr. Bohumír Budín, na jehož počest je pojmenován chirurgický pavilon.^{78, 79, 80}

⁷⁸ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁷⁹ MAREŠOVÁ, Zdeňka. *Moje zážitky z období okupace v Nemocnici Na Bulovce*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Vzpomínková zpráva. Podáno 19.9.1979. Č. j. 6149-6/79.

⁸⁰ KREDBA, Václav. *Kapitoly z paměti Prof. Kredby* [online]. Praha: Infekce, Rukopis, 1997 [cit. 23.1.2013]. Dostupné z: <http://www.infekce.cz/zprava10-07.htm>.

5 ROZVOJ NEMOCNICE VE 2. POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Po osvobození v roce 1945 zůstala nemocnice na Bulovce nedostavěným torzem. Kapacita, jak ambulantní, tak lůžkové části, stále méně vyhovovala potřebám spádové oblastní nemocnice. Souviselo to především s výstavbou velkého sídliště, tzv. Severního města. Během 2. poloviny 20. století se proto postupně začalo s rekonstrukcí starých objektů a se stavbou některých nových pavilonů. V 70. letech se přebudovala kotelna a čistící stanice. Inovovala se kuchyně a řada dalších provozů. Při rozšiřování a modernizaci nemocnice se kladl hlavní důraz na zvýšení počtu lůžek a na vytvoření podmínek pro zvýšený ambulantní provoz. Po roce 1945 byla na odděleních zrušena některá společenská, sociální a hygienická zařízení, což zvýšilo kapacitu o několik set lůžek. Současně však toto řešení komplikovalo celkový chod na odděleních. Zhoršily se tím nejen pracovní podmínky pro zaměstnance, ale i společenské a životní podmínky pro nemocné. Počet lůžek se podařilo zvýšit i reorganizací struktury nemocnice. Díky poklesu nemocných s tuberkulózou získalo II. interní oddělení od VÚTRN (Výzkumný ústav tuberkulózy a respiračních nemocí) 120 lůžek. Po dostavění ortopedické kliniky v roce 1979 se zvýšil počet lůžek o 180, takže celková kapacita v tomto roce byla 1857 lůžek.

V předválečném a válečném období převládala infekční onemocnění. Po válce, především díky objevu antibiotik, došlo k jejich prudkému poklesu. V souvislosti s růstem průměrného věku obyvatel, se změnou způsobu života a se zvyšující se životní úrovní, došlo v poválečném období k nárůstu onemocnění krevního oběhu a zhoubných nádorů. Tento trend přetrvává dodnes. Výstavba Severního města s vysokým počtem mladých obyvatel vedla ke zvýšené potřebě porodnických lůžek. Proto se na počátku 80. let přistoupilo ke stavbě nového samostatného gynekologicko – porodního pavilonu. Dokončen a otevřen byl v roce 1986. Citelný byl i nedostatek lůžek chirurgických a interních. Jediným řešením se stala plánovaná rekonstrukce obou těchto klinik. Přednost měla mít klinika chirurgická, kde se situace zdála nejhorší.

Od poloviny 50. let se nemocnice na Bulovce orientovala především na rozvoj a modernizaci paraklinických oddělení, např. klinické biochemie, radiodiagnostiky, hematologie, mikrobiologie či patologické anatomie. Byla součástí Ústavu národního zdraví hlavního města Prahy a jednou z velkých pražských nemocnic, v níž byly zastoupeny téměř všechny medicínské obory. Svým významem, odbornou úrovní a rozsahem působnosti v některých oborech přesahovala hranice své spádové oblasti a v některých postupech nabývala celostátního významu. Její činnost byla zaměřena hlavně na léčebně preventivní péči. Přispívala také k rozvoji medicínského výzkumu a k výuce lékařů i středního zdravotnického personálu.^{81, 82}

Od roku 1952 bylo deset oddělení klinickou základnou pro doškolování lékařů. Zhruba ve stejné době vzniklo i centrum klinické výuky infekčních chorob. Roku 1955 byla otevřena jedna z prvních infekčních klinik v Evropě spolupracující se všemi třemi lékařskými fakultami Univerzity Karlovy (LF UK).⁸³

V nemocnici sídlilo Národní centrum pro diagnostiku a léčbu AIDS, Epileptologické Centrum a Národní jednotka dohledu nad tuberkulózou v ČR.⁸⁴

„V souvislosti se zahájením úzké spolupráce při výuce mladých lékařů na všech třech medicínských fakultách Univerzity Karlovy a se zřizováním klinik, zařadila se nemocnice mezi pětici pražských fakultních nemocnic a začala vystupovat pod dnešním názvem Fakultní nemocnice Na Bulovce.“⁸⁵

⁸¹ MAŠEK, Karel. *50 let nemocnice na Bulovce*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva. Podáno 21.9.1979. Č.j. 6209-6/79.

⁸² Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁸³ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

⁸⁴ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁸⁵ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

5.1 Radiodiagnostické oddělení

Po doc. MUDr. Bohumíru Rollandovi se stal primářem Radiodiagnostického oddělení v roce 1949 MUDr. Josef Slanina, CSc. O čtyři roky později byl založen Ústav pro doškolování lékařů a rentgenologické pracoviště se stalo jeho první výukovou základnou. V roce 1965 převzal vedení oddělení i katedry prof. MUDr. Slavoj Věšín. Za jeho působení byla provedena centralizace radiologických pracovišť pod jednotné vedení. Tato organizační forma centrálního rentgenového pracoviště a detašovaných pracovišť s jedním přednostou zde platila již mnohem dříve, než vstoupil v platnost princip centralizace rentgenové služby v našich zdravotnických zařízeních. V roce 1966 se oddělení stalo Radiodiagnostickou klinikou ILF (Institut pro doškolování lékařů a farmaceutů). V této době se vedle klasické diagnostiky začala rozvíjet moderní diagnostika trávící trubice, diagnostika angiografická, neuroradiologická, mammologická, otorinolaryngologická, urologická aj. Za prof. MUDr. Věšína se na klinice nainstaloval na tu dobu moderní angiografický přístroj, který sloužil až do roku 1995.⁸⁶

V roce 1976 se stal přednostou kliniky prof. MUDr. Jaromír Kolář, CSc., který i nadále pokračoval ve zlepšování technického vybavení. Roku 1979 byla zvětšena vyšetřovací kapacita kliniky vybudováním nového detašovaného pracoviště s pěti vyšetřovacími místnostmi na nové ortopedické klinice, kde je umístěno miniaturizační dokumentační zařízení.⁸⁷ Teprve koncem 70. let byl odstraněn radioterapeutický přístroj pro léčbu některých benigních bolestivých syndromů, který fungoval od založení oddělení. V 80. letech zde byla jako první v Praze nainstalována výpočetní tomografie, dále pak digitální subtrakční angiografie (DSA), termografie a ultrasonografie. V roce 1993 se stala přednostkou prof. MUDr. Josefa Bohutová, DrSc., která se snažila hlavně o rozvoj neuroradiologie a intervenčních

⁸⁶ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁸⁷ KOLÁŘ, Jaromír. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Radiodiagnostická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

metod. Moderní angiografický DSA přístroj byl instalován roku 1995 a o tři roky později bylo otevřeno pracoviště helikální výpočetní tomografie.

V minulosti převládala jednoduchá krátkodobá vyšetření, zatímco od konce 20. století speciální a intervenční výkony, které trvají až 2 hodiny a vyžadují týmovou spolupráci. Hlavním zaměřením kliniky byla a doposud je abdominální diagnostika, neuroradiologie, osteologická diagnostika a intervenční zákroky s využitím moderních diagnostických metod.^{88, 89}

5.2 Oddělení fyziatrie, balneologie a léčebné rehabilitace

Oddělení se nacházelo v přízemí administrativní budovy a bylo pouze ambulantním pracovištěm bez vlastních lůžek. Poskytovalo léčebnou rehabilitaci především hospitalizovaným, a poté v návaznosti i ambulantně docházejícím pacientům. Byla zde zavedena elektroléčba, vodoléčba, pohybová léčba, ergodiagnostika a reflexní lokomoce u dětí. Nacházela se tu revmatologická poradna a v rámci elektrodiagnostiky se prováděla elektromyografie a veškeré elektrostimulační techniky. Detašovaná pracoviště sídlila na infekční a plicní klinice, neurologickém oddělení a od počátku 80. let na ortopedické klinice, kde byla prováděna komplexní léčebná rehabilitace. Využívalo se i alternativní medicíny, sauny a masáží. Vyšetřovací metody ergodiagnostiky pomáhaly pacientům s určitým funkčním postižením integrovat se zpět do společnosti. Nacvičovaly se zde základní, životně důležité činnosti, jako např. sebeobsluha, soběstačnost při přípravě jídla, při osobní hygieně, v dílně či při přepravě městskou hromadnou dopravou.

⁸⁸ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁸⁹ Kolektiv autorů. *Radiodiagnostická klinika 1. LF UK a VFN Na Bulovce, Historie Radiodiagnostické kliniky 1. LF UK Na Bulovce* [online]. Praha: 2006 [cit.28.2.2013]. Dostupné z: <http://radibul.lf1.cuni.cz/historie-radiodiagnosticke-kliniky-1lf-uk-fn-na-bulovce>.

Pro kompletní rehabilitační program byla velkým přínosem i nutností práce logopédky.^{90, 91, 92}

5.3 Lékárna

Lékárna byla zřízena v roce 1940 v přízemí administrativní budovy. Po znárodnění lékáren v 50. letech byl jejím správcem PhMr. Vojtěch Dyk, který ji spravoval už od roku 1942. V těchto letech byla také vyčleněna z hospodářského oddělení. Velkou osobností mezi lékárníky byl PhMr. K. Kramata, který nemocniční lékárnou vedl v 70. letech a značnou měrou se zasloužil o zavedení řádu a obecně platných principů. V této době organizačně spravovala všechny lékárny včetně ústavních Lékárenská služba hlavního města Prahy. Lékárny, a tedy i ta bulovecká, nebyly zařízením nemocnic. Totéž platilo i o jejich zaměstnancích. Změna přišla až po roce 1989, kdy byly veřejné lékárny zprivatizovány a přešly do soukromých rukou. Tím nemocniční lékárny přešly pod správu ředitelů nemocnic. Roku 1993 se tak stalo i ve Fakultní nemocnici Na Bulovce. Jako vedoucí lékárny nastoupila v únoru 1997 PharmDr. Ilona Kosařová. V témže roce byla vystavěna a otevřena v bývalých prostorech po stranické a odborové organizaci nová výdejna na recepty pro ambulantní pacienty. Na podzim 1998 se za finanční podpory Ministerstva zdravotnictví ČR přistoupilo k rekonstrukci prostor v budově po centrální kuchyni. Rok na to byla do těchto nově vzniklých, zařízených a technologicky vybavených prostor lékárna přestěhována. Lékárna zajišťovala nepřetržitou pohotovostní službu a byla rozdělena do pěti oddělení: Oddělení výdeje, Oddělení hromadně vyráběných léčivých přípravků, Oddělení individuálně připravovaných léčivých přípravků

⁹⁰ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁹¹ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 15.12.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

⁹² SOBĚSLAVSKÁ, Věra. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Oddělení fyziatrie, balneologie a léčebné rehabilitace*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

a aseptická příprava, Oddělení přípravy cytotoxických roztoků a Oddělení kontrolní činnosti a labochemikálií.^{93, 94}

5.4 Chirurgická klinika

Po revoluci v roce 1945 se primářem chirurgického oddělení stal MUDr. Jan Knobloch, DrSc. Zároveň byl i prvním ředitelem Ústavu pro doškolování lékařů. Z chirurgického oddělení tím učinil klinickou základnu tohoto ústavu. Byl všestranným chirurgem, výborným diagnostikem a autorem mnoha vynikajících publikací. Vychoval celou řadu kvalitních chirurgů, kteří se uplatnili i mimo kliniku. Jeho následovníkem se stal roku 1976 prof. MUDr. Josef Novák, DrSc. Za jeho vedení se do popředí dostala především oblast gastroenterologie, traumatologie a proktologická problematika. Koncem 70. let dosáhla operativa na klinice maxima, operovalo se nejen na chirurgických operačních sálech, ale také na sálech infekčních. Docházelo zde k výuce i k atestačním zkouškám všech stupňů. Rok 1980 znamenal velkou změnu. Přednostou chirurgické kliniky, viz příloha N, obr. č. 16, se stal prof. MUDr. Miloš Hájek, DrSc. Právě on vrátil na chirurgii hrudní operativu. Zaměřoval se především na rekonstrukce trachey a na problematiku chirurgie štítné žlázy. Dalším přednostou byl v roce 1991 jmenován prof. MUDr. František Antoš, CSc. Pod jeho vedením se klinika lépe vybavila a směřovala svůj zájem především na koloproktologickou problematiku, biliární chirurgii, angiochirurgii a v neposlední řadě i na endoskopické výkony.^{95, 96}

⁹³ KRAMATA, Karel. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Ústavní lékárna*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

⁹⁴ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

⁹⁵ NOVÁK, Josef. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Chirurgická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

⁹⁶ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

5.5 Oddělení gynekologicko-porodnické

Staré porodnické oddělení bylo umístěno v kapacitně zcela nevyhovujících prostorách 1. patra smíšeného pavilonu. Přestože mělo pouze 90 lůžek, provádělo se tam kolem 3000 porodů ročně. Vzhledem ke stoupající porodnosti se ukázalo jako nezbytné postavit pro potřeby gynekologie a porodnice nový pavilon.⁹⁷

Jeho základní kámen byl položen roku 1981 a ke slavnostnímu otevření došlo roku 1986, viz příloha N, obr. č. 17. V té době vedl oddělení primář MUDr. Mirko Hůlek, který se o výstavbu pavilonu velmi zasloužil. Během jeho působení došlo k velkému rozvoji endoskopických metod, oboru urogynekologie a metody endokrinologické cytologie. Vzniklo Centrum onkologické prevence (COP), které bylo v úzkém kontaktu s Ústavem radiační onkologie. Spolupráce s primářem MUDr. Miloschewským z oddělení ARO přinesla rozvoj porodnické analgie. V roce 1987 primariát převzal doc. MUDr. Václav Bak a na přechodnou dobu se oddělení stalo klinikou poté, co tam byla na krátko umístěna katedra ILF. Po revoluci v roce 1989 se katedra vrátila zpět na pracoviště v Podolí. Roku 1991 se vedení oddělení ujal MUDr. Jaroslav Blovský. Činnost oddělení rozšířil o mammologickou poradnu se zaměřením na prsní patologii s následnou operativou. Tato aktivita byla po změně ředitele (Ing. Ivo Blažek) negována a oddělení tím dost poškozeno. Dále intenzivně rozvíjel metody endoskopické diagnostiky a operativy. Ve spolupráci s chirurgickou klinikou rozvinul onkogynekologickou operativu včetně lymfadenektomických výkonů u maligních onemocnění ženského genitálu. Vysoké úrovně dosahovala ultrazvuková ambulance a ambulance pro genetické poradenství, která spolupracovala s Genetickým oddělením Fakultní Thomayerovy nemocnice v Krči. Koncem 90. let bylo při porodnici zřízeno Centrum aktivního porodu a přípravné kurzy budoucích rodiček i jejich doprovodu. Porodnice na Bulovce byla první v Praze, kde se uskutečnil porod za přítomnosti otce dítěte.

V důsledku snížení počtu rodiček i gynekologických pacientek bylo třeba provést redukci lůžek a reorganizaci celého oddělení. V roce 1997 bylo jedno patro

⁹⁷ HŮLEK, Mirko. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Gynekologicko-porodnické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

Gynekologicko-porodního pavilonu spolu s jedním velkým a malým operačním sálem postoupeno nově příchozí Klinice plastické chirurgie.^{98, 99}

5.6 Klinika plastické chirurgie

Klinika plastické chirurgie byla výukovým a klinickým centrem zřízeným v roce 1997. V jejím čele stál doc. MUDr. Jan Měšťák, CSc. Poskytovala léčebně preventivní péči a řídila postgraduální vzdělávání z pozice sídla subkatedry plastické chirurgie IPVZ. Hlavní náplní její činnosti bylo nejen léčení vrozených a získaných vad obličeje i dalších částí těla, včetně rekonstrukčních přenosů tkáňových celků mikrochirurgickou technikou, ale i realizace komplexního chirurgického mammologického programu. Pracoviště bylo zapojeno do interdisciplinární léčby transsexuálů.¹⁰⁰

5.7 Urologické oddělení

Po tragické smrti doc. MUDr. Rejska, prvního primáře urologického oddělení, v roce 1936 se jeho nástupcem stal prof. MUDr. Karel Kovařovic. Provedl oddělení dobou nacistické okupace a zemřel roku 1951. Vedení převzal jeho žák MUDr. Josef Braun a po něm doc. MUDr. Václav Pačes. S ním přišla na Bulovku i katedra urologie ILF, kterou vedl. Roku 1976 odešel do důchodu a katedra urologie přešla do nové urologické kliniky prof. MUDr. Hradce. Tím se urologie na Bulovce stala opět oddělením pod vedením dřívějšího primáře kliniky MUDr. Josefa Rösslera. Ze zdravotních důvodů koncem roku 1979 odešel a jeho místo o rok později zaujal MUDr. Václav Tománek. Ve funkci primáře setrval až do roku 1993.

⁹⁸ Kolektiv autorů. *Gynekologicko-porodnická klinika, Historie a současnost* [online]. Praha: ©2010 [cit. 5.11.2012]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/gynekologie/historie>.

⁹⁹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹⁰⁰ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 3.2.2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

Během jeho působení proběhla přestavba prostor celého oddělení a výstavba JIP, ambulancí a endoskopického sálu. V roce 1994 primariát přebíral MUDr. Zdeněk Gilbert. Zasadil se především o vybavení urodynamickým pracovištěm a lithotryptorem. Operativa se postupně přesunula z oblasti klasické do oblasti endourologické. Oddělení úzce spolupracovalo hlavně s obory jako onkologie, chirurgie, gynekologie a ortopedie.^{101, 102}

5.8 I. interní oddělení

Oddělení I. interny bylo kompletně přestěhováno do budovy Vychovatelny až roku 1941. Během rekonstrukce tohoto objektu, která proběhla v roce 1958, bylo interní oddělení dočasně přesunuto do Thomayerovy nemocnice na Praze 4. Vedení převzal prof. MUDr. Klement Weber, DrSc., který byl zároveň i lékařským ředitelem nemocnice. Po něm se ujal funkce primáře prof. MUDr. Hora a v letech 1956-1974 MUDr. Ladislav Symon. Ten, kromě vedení oddělení, působil ještě jako oblastní internista. Výrazně rozvinul výuku žáků střední zdravotnické školy na Košince a měl významný podíl na organizaci přestavby oddělení v letech 1958-1959. Od roku 1975 vedl pracoviště doc. MUDr. Jan Nedbal, CSc., který započal s profilací jednotlivých částí oddělení. Došlo k velkému rozvoji gastroenterologie a endokrinologie. Vznikla kardiologická, endokrinologická a nefrologická ambulance a později byla založena i jednotka intenzivní péče a oddělení funkční diagnostiky.¹⁰³

Během 80. let došlo k další rekonstrukci budovy Vychovatelny, která ale bohužel nebyla příliš kvalitně provedena, což se projevilo už za několik málo let.

¹⁰¹ TOMÁNEK, Václav. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Urologické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹⁰² Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹⁰³ NEDBAL, Jan. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, I interní oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

Po smrti doc. MUDr. Nedbala převzala primariát MUDr. Helena Janotová, dále MUDr. Jiří Kotouš a roku 1988 MUDr. Dagmara Kolářová.¹⁰⁴

5.9 Oddělení funkční diagnostiky

Primář interního oddělení MUDr. Ladislav Symon rozvíjel dílčí interní obory tak, aby byly v rámci nemocnice dostupné. Po jeho smrti v tomto trendu pokračovali i jeho následovníci MUDr. Jindřich Flusser a od roku 1975 doc. MUDr. Jan Nedbal, CSc. Za jeho působení byla vybudována a zprovozněna jednotka intenzivní péče a od roku 1976 začala pracovat i laboratoř funkční diagnostiky. Hlavní náplní bylo provádění zátěžových testů a později přibyla první angiologická metoda - plethysmografie.¹⁰⁵

V souvislosti s nárůstem požadavků intenzivní péče vzniklo v roce 1978 samostatné oddělení funkční diagnostiky. Rozhodl o tom ředitel nemocnice MUDr. Václav Pánek, CSc., nicméně ještě rok po svém založení sdílelo společné ambulance spolu s I. interním oddělením. Až koncem roku 1979 bylo přestěhováno do vlastních ambulancí v přízemí pavilonu Vychovatelna, které se uvolnily po odstěhování ortopedické kliniky. Pracoviště zajišťovalo pro nemocnici a terénní internisty zátěžové testy na bicyklovém ergometru, vyšetření apexkardiografická, fonokardiografická, záznam pulsové vlny, plethysmografií a základní spirometrii. Během roku 1980 bylo doplněno novým EKG (elektrokardiogram) přístrojem, defibrilátorem a kvalitnějším ergometrem. V průběhu dalších let došlo nejen k velkému rozvoji vyšetřovacích metod, ale i ke změně struktury a náplně činnosti tohoto pracoviště. Do provozu byly uvedeny tři základní ambulance: všeobecná, kardiologická a angiologická, z nichž poslední dvě jmenované prováděly i vyšetření u dětí. V roce 1997 vznikla čtvrtá ambulance, a to dětská kardiologická. Oddělení

¹⁰⁴ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹⁰⁵ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

od roku 1985 úzce spolupracovalo prostřednictvím konziliárních služeb s infekční klinikou u HIV (Human Immunodeficiency Virus) pozitivních pacientů.¹⁰⁶

5. 10 II. interní oddělení

Oddělení II. interny bylo původně zaměřeno metabolicky a jeho prvním primářem už od doby jeho vzniku až do roku 1957 byl doc. MUDr. Richard Fojt. V roce 1958 se na dlouhá léta přednostou stal zakladatel české gastroenterologie prof. MUDr. Zdeněk Mařatka, DrSc. Za jeho vedení došlo k největšímu rozmachu a vřelosti tohoto pracoviště. Oddělení se stalo celostátním superkonziliárním a referenčním centrem. Byly zřízeny gastroenterologické ambulance včetně ambulančí se specializací na zánětlivé choroby střev a doplňující endoskopické pracoviště. Kromě rozvoje nových diagnostických a léčebných metod zaměřených především na Crohnovu nemoc, ulcerózní kolitidy a vředové choroby byla do léčby zavedena i vagotomie a ileorektální anastomóza. Pracoviště bylo přestěhováno z pavilonu č. 3 do pavilonu č. 10 po bok pneumologické kliniky. Roku 1984 se funkce přednosty ujímá další velká osobnost českého vnitřního lékařství doc. MUDr. Josef Osten, CSc. Během jeho působení byla poskytována péče prakticky v celém spektru interního lékařství. Pokračoval nadále v tradici gastroenterologické, ale navýšil i podíl kardiologické problematiky a založil nefrologickou ambulanci. Postupně vybudoval oddělení se 112 lůžky a JIP s 8 lůžky. Roku 1989 byl doc. MUDr. Osten donucen k návratu do FN Motol a vedení oddělení se rok na to ujímá MUDr. Vojtěch Suchan. Rozšiřuje rozsah diagnostických metod o echokardiografii, sonografii břicha, štítné žlázy a ergometrii. Toho času na oddělení začaly působit silné ekonomické tlaky a organizační chaos zdravotnického systému. Smutným výsledkem bylo slučování a někdy i zavírání jednotlivých pracovišť a útlum lůžkového fondu až na 73 lůžek, což odpovídalo stavu z roku 1934. Nejasnosti kolem osudu oddělení vedly k odchodu značné části lékařů. Péči o gastroenterologickou problematiku přebrala sesterská I. interna. V roce

¹⁰⁶ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

1996 se do čela II. interního oddělení postavil MUDr. Antonín Martínek, CSc. I přes přetrvávající nejistotu týkající se budoucnosti pracoviště vybudoval kardiologickou ambulanci a díky úzké spolupráci se sousedící soukromou Kardiologií Bulovka s. r. o. změnil zaměření oddělení na víceméně kardiologickou problematiku. Poté, co se primář MUDr. Martínek ujal funkce ředitele FNB, přešlo vedení na jeho zástupce MUDr. Jiřího Koskubu.

V roce 2000 na návrh nemocnice byl Českou lékařskou komorou prof. MUDr. Mařátka jmenován Rytířem lékařského stavu.^{107, 108}

5. 11 Otorinolaryngologické oddělení

„Od roku 1966 se oddělení stalo klinickou základnou a později klinikou ILF. V r. 1964 byl jmenován přednostou oddělení prof. MUDr. K. Bláha, DrSc. Na klinice byly zřízeny laboratoře: otologická, vestibulární, audiologická s moderní tichou komorou a dobře vybavená laboratoř foniatrická.“¹⁰⁹

Otorinolaryngologické oddělení prošlo od 80. let značným rozvojem. Byla zde vybudována odděleně dětská i dospělá ambulance, nově vytvořeny vyšetřovny a poradny pro foniatrii, otologii, otoneurologii, audiologii, vestibulologii, poradna pro onemocnění slinných žláz, traumatologii, ambulance pro nemocné s poruchami spánku a onkologická poradna. Pracoviště mělo 50 lůžek, dětskou stanici a monitorovaný pooperační pokoj. Zavedla se tu řada nových diagnostických a terapeutických metod, např. v imunodiagnostice nádorových onemocnění, laserové chirurgii hrtanu. Pracoviště vždy úzce spolupracovalo s očním oddělením, s Ústavem

¹⁰⁷ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹⁰⁸ MAŘÁTKA, Zdeněk. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, II interní oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹⁰⁹ BLÁHA, Karel. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Otorinolaryngologická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981, s.39.

radiační onkologie, s Radiodiagnostickou klinikou a s infekčními klinikami FN Bulovka.¹¹⁰

5.12 Neurologické oddělení

Původně šlo o oddělení neurologicko-psychiatrické. Jeho primářem byl doc. MUDr. Otakar Janota. V roce 1955 došlo k odloučení psychiatrické složky a k jeho přemístění do Psychiatrické léčebny v Bohnicích. Oddělení se tak stalo výlučně oddělením neurologickým. Po smrti prof. MUDr. Janoty roku 1969 se jeho nástupcem stal MUDr. Rudolf Vojíš, CSc. Za jeho vedení se pracoviště modernizovalo a počet lůžek vzrostl na 70.¹¹¹

V 80. letech stála v čele oddělení doc. MUDr. Marie Filipová, CSc. Po ní v roce 1990 převzal primariát MUDr. Ing. Svojmil Petránek, CSc., který výrazně změnil chod pracoviště. Provedl přestavbu, zredukoval počet lůžek na 50 a změnil orientaci na neurofyzilogickou problematiku. Zavedl nové metody klinické neurofyzilogie, z nichž některé se prováděly pouze na tomto pracovišti. Oddělení se také podílelo na zavedení laserové nukleotomie a na léčbě Roztroušené sklerózy ozářením lymfatické tkáně. Bylo školícím centrem IPVZ (Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví) a spolupracovalo s řadou významných pracovišť u nás i v zahraničí.¹¹²

¹¹⁰ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹¹¹ VOJÍŠ, Rudolf. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Neurologické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹¹² Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

5.13 Oddělení klinické biochemie a imunologie

„Vzniklo v roce 1954 na základně ústředních chemických laboratoří, vedených doc. MUDr. R. Fojtem.“¹¹³

Mezi lety 1981-1988 byl primářem oddělení klinické biochemie prof. MUDr. Karel Mašek, CSc. Zároveň ještě vykonával funkci vedoucího katedry klinické biochemie IPVZ. Rok před jeho odchodem do důchodu se z pracoviště vyčlenili technici, programátoři i operátorky a vzniklo samostatné oddělení výpočetní techniky se sídlem v 5. patře smíšeného pavilonu. Postupně se vybavení laboratoře modernizovalo, byly zakoupeny nové analyzátory pro rutinní i statimový provoz s online připojením k laboratornímu informačnímu systému. Díky tomu se postupně rušily manuální metody, snížilo se potřebné množství odebírané krve, minimalizovaly se náklady a rozšířilo se množství statimových vyšetření. V roce 1994 bylo pracoviště IPVZ v rámci Bulovky zrušeno. Následkem toho přišla nemocnice o vynikající odborníky z oboru biochemie. V letech 1988-1997 vedl oddělení MUDr. Petr Wagner. Za jeho působení byla založena ambulance pro poruchy metabolismu. Dále proběhla modernizace jak v oblasti informatiky, tak v oblasti technické, což přineslo široké možnosti ve vyšetřování metod založených na imunoanalytickém principu, včetně zkrácení doby mezi požadavkem a výsledkem. Po odchodu MUDr. P. Wagnera z Bulovky, v roce 1997 se jeho nástupkyní stala ing. Renata Janotová. Téhož roku došlo ke sloučení oddělení klinické biochemie a oddělení klinické imunologie do jednoho oddělení OKBI (Oddělení klinické biochemie a imunologie). Roku 1999 byl do nemocnice začleněn Radioterapeutický ústav, jeho laboratoř byla zrušena a její veškerá činnost byla převedena do OKBI¹¹⁴.

115

¹¹³ MAŠEK, Karel. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Oddělení klinické biochemie*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981, s.32.

¹¹⁴ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹¹⁵ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 6.1.2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

5.14 Oddělení klinické hematologie a krevní transfúze

Hematologická vyšetření původně prováděla ústřední laboratoř. V roce 1950 došlo ke zřízení transfúzní stanice, která se po dvou letech trvání zase zrušila a do roku 1968 byl součástí nemocnice jen krevní sklad a stanice dárců krve. Oddělení klinické hematologie a krevní transfúze vzniklo spojením krevního skladu s hematologií v roce 1969 a sídlilo ve smíšeném pavilonu. Roku 1998 tam byla po proběhlé rekonstrukci přemístěna i hematologická ambulance. Šlo o specializované klinicko-laboratorní pracoviště, poskytující služby všem klinickým oddělením nemocnice i celé spádové oblasti Prahy 8 a 9. Dětilo se na část ambulantní a na část laboratorní, která zahrnovala úsek hematologický i transfúzní. Od roku 1988 provádělo ve spolupráci s velkými operačními obory autotransfúzní program formou předoperačních autotransfúzních odběrů.^{116, 117}

5.15 Klinika pneumologie a hrudní chirurgie

V poválečných letech byla v Československu velmi špatná epidemiologická situace tuberkulózy. Ještě v 50 letech umíralo zhruba 5000-6000 nemocných ročně. Proto se z rozhodnutí vlády roku 1952 v plicním pavilonu založil Výzkumný ústav tuberkulózy (VÚT). Jeho řízení převzal doc. MUDr. Křivinka. VÚT se zabýval nejen výzkumem základním, aplikovaným a klinickým, ale i bojem a prevencí tuberkulózy dýchacího ústrojí. Později se rozčlenil na skupinu mikrobiologicko-epidemiologickou, experimentálně laboratorní, klinickou a metodologicko-organizační. Dále byly v ústavu vytvořeny specializované diagnostické celky s laboratorním zaměřením. Bylo vybudováno bronchologické oddělení s mikromorfologickým pracovištěm, biochemické laboratoře, fotolaboratoře,

¹¹⁶ ŠEJDOVÁ, Helena. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Oddělení klinické hematologie a krevní transfúze*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹¹⁷ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

pracoviště funkční diagnostiky a zvířetník. Zároveň došlo k otevření oddělení hrudní chirurgie s přidruženým oddělením pro diferenciální diagnostiku a zubního oddělení.

Roku 1959 se do VÚT přesunulo tuberkulózní oddělení Ústřední vojenské nemocnice a v roce 1961 byla na bázi VÚT zřízena ftizeologická klinika. Později byla ftizeologická katedra a klinika převedena do Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Praze. V roce 1969 změnila svůj název na katedru a kliniku tuberkulózy a respiračních nemocí ILF. Téhož roku byl přejmenován i VÚT na Výzkumný ústav tuberkulózy a respiračních nemocí (VÚTRN).

Doc. MUDr. Křivinka požádal v roce 1971 o uvolnění z funkce. Na jeho místo nastoupil MUDr. Pavel Krákora. Jeho přičiněním se ústav zaměřil na experimentální chirurgii. Zmodernizoval radiologické a thorakochirurgické pracoviště s cílem vytvořit podmínky pro transplantace plic. Bohužel náhlé úmrtí MUDr. Krákory tyto snahy zhatilo a projekt už nikdy nebyl realizován. Novým ředitelem VÚTRN se stal MUDr. Rudolf Feuereisl, DrSc. Ten ústav soustředil na specializované invazivní vyšetřovací metody, laboratorní činnost a pokračoval v dosavadní vědecko-výzkumné práci. V roce 1981 byl vybudován Centrální registr tuberkulózy v ČSSR a vznikla bronchologická škola, která vychovala řadu významných českých bronchologů. Dalším ředitelem se stal roku 1987 MUDr. Jiří Erban, CSc a o tři roky později doc. MUDr. Luděk Trnka. Za jeho vedení došlo opět ke změně názvu, tentokrát na Ústav plicních nemocí (ÚPN). Mezi lety 1993-1995 řídil ústav MUDr. Rudolf Vodrážka. Po něm převzal vedení významný český hrudní chirurg MUDr. Pavel Fiala, CSc. V téže roce se sloučil ÚPN s Fakultní nemocnicí Na Bulovce a došlo ke změně názvu na Klinika pneumologie a hrudní chirurgie 3. lékařské fakulty a Fakultní nemocnice Na Bulovce (KPHCH). Do funkce prvního přednosty nově zřízené kliniky byl jmenován MUDr. Pavel Fiala, CSc.¹¹⁸

„Národní jednotka dohledu nad tuberkulózou v České republice byla ustavena na Klinice pneumologie a hrudní chirurgie koncem roku 1994 z rozhodnutí ministerstva zdravotnictví a slouží jako poradní orgán ministerstva. Její vznik byl

¹¹⁸ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

iniciován doporučením Světové zdravotnické organizace v rámci vývoje nových metod dohledu nad tuberkulózou.“¹¹⁹

V roce 1997 ho ve funkci vystřídal doc. MUDr. Petr Zatloukal, CSc. Základní organizační strukturu kliniky tvořilo oddělení pneumologie, oddělení hrudní chirurgie, laboratorní část a Národní jednotka dohledu nad tuberkulózou. Klinika prováděla nejen základní výzkum, ale i rozsáhlý program klinického a základního výzkumu, napojeného na mezinárodní projekty, jehož cílem bylo hledat a také rozvíjet nové léčebné a diagnostické metody.¹²⁰

5. 16 Dermato-venerologické oddělení

Samostatný kožní pavilon byl dostavěn v roce 1936, viz příloha N, obr. č. 18. Ve funkci primářů oddělení, později Kožní kliniky se vystřídali prof. MUDr. K. Hübschmann, DrSc., MUDr. Hugo Paukert, prof. MUDr. Jan Obrtel, DrSc. a doc. MUDr. Adolf Kuta, CSc. Roku 1970 vedení převzala prof. MUDr. Anna Fadrhonicová, DrSc. Své dlouhodobé působení ve funkci přednostky ústavu a zároveň i v pozici vedoucí katedry dermatologie ILF zakončila roku 1990 odchodem do důchodu.¹²¹

Jejím následovníkem se stal doc. MUDr. Pavel Barták, CSc. Ten svůj zájem soustředil především na studium infrastruktury buňky a imunologie kůže. Když i on v roce 1995 odešel do důchodu, byla na jeho místo jmenována MUDr. Jana Hercogová, CSc. Ta se zajímala hlavně o kožní formy lymeské boreliózy. Roku 1995 se katedra dermato-venerologie IPVZ přesunula na II. kožní kliniku 1. LF UK. Na dermato-venerologickém oddělení zbyla jen výuka studentů 2. LF UK. Téhož roku proběhlo postupné snižování lůžek z původních 104 na 35 lůžek a o čtyři roky

¹¹⁹ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 13.1.2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

¹²⁰ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹²¹ FADRHONCOVÁ, Anna. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Dermatovenerologická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

později byla přestěhována klinika 2. LF UK do FN Motol. Ve FN Na Bulovce zůstalo jen kožní oddělení se 17 lůžky. Časem jejich počet stoupl na 25 lůžek. Roku 1999 byla primářkou jmenována MUDr. Renata Schmiedbergerová. Za jejího působení oddělení poskytovalo léčebně preventivní péči v oblasti dermatologické onkologie, alergologie, flebologie, lymfologie, dětské dermatologie, mykologie, venerologie, dermatochirurgie a korektivní dermatologie.¹²²

5.17 Infekční klinika

Po skončení druhé světové války nastala velmi nepříznivá epidemiologická situace, jejímž řešením se ukázal vznik tzv. „infekční skupiny“. Skládala se z infekcionistů a epidemiologů pod vedením prof. MUDr. Procházky.

Po vzniku Lékařské hygienické fakulty došlo k oddělení její klinické základny, která byla vedena od roku 1952 do roku 1978 prof. MUDr. Václavem Kredbou, CSc. Přednostou klinické základny pro fakultu pediatrickou a všeobecného lékařství zůstal prof. MUDr. Jaroslav Procházka. Vedením samostatného oddělení ÚNZ NVP (Ústav národního zdraví Národního výboru Prahy) byla roku 1954 pověřena primářka MUDr. Marie Bradáčová a později od roku 1979 doc. MUDr. Jiří Vaništa, CSc. Toto oddělení se stalo základnou subkatedry infekčních nemocí ILF v roce 1980. Od roku 1987 byla jeho řízením pověřena doc. MUDr. Vilma Marešová, CSc. Celý provoz byl veden již od roku 1967 prof. MUDr. Václavem Kredbou, CSc spolu s klinickým primářem. Díky růstu počtu posluchačů a rozšíření výuky na lékařských fakultách došlo v sedmdesátých letech k postupnému vzniku jednotlivých infekčních klinik. Celý provoz ale zůstával i nadále jednotný, jen každá z klinik měla své specifické odborné i badatelské zaměření. Až do roku 1996 byl klinickým primářem MUDr. Milan Novák, CSc., později pak primářka MUDr. Jana Roháčová. Složitější byl vývoj na 1. LF UK. Po smrti prof. MUDr. Kouby v roce 1987 se ve vedení střídala řada odborníků až do roku 1991, kdy na základě konkurzního řízení byla

¹²² Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

ministerstvem zdravotnictví za přednostku jmenována doc. MUDr. Alena Lobovská, CSc. Téhož roku děkan 1. LF připojil ke klinice oddělení tropické medicíny a název byl změněn na III. Kliniku infekčních a tropických nemocí, viz příloha N, obr. č. 19. Od roku 1985 se klinika zabývá vyšetřováním a léčbou osob s HIV/AIDS. Vedoucí AIDS (Acquired Immunodeficiency Syndrome) centra se stala doc. MUDr. Marie Staňková, CSc. Infekční klinika měla 9 standardních oddělení, z toho 2 dětská. Roku 1991 byl zřízen infekční JIP s 5 lůžky pro dospělé a se 3 pro děti. Centrální ambulance sídlí ve 4. patře. Pro chronická onemocnění se zřídilo dalších 6 ambulancí. Samostatná je jen ambulance pro osoby s HIV/AIDS. V provozu fungovala 2 laboratorní pracoviště, laboratoř buněčné imunity, výzkumná laboratoř neuroinfekcí a přístroj BACTEC, který je schopen poloautomatické detekce mikroorganismů z krve při sepsích nebo z mozkomíšního moku při meningitidách. Na každém patře pavilonu se nacházel operační sál. Od 80. let bylo objeveno 30 nových infekčních nemocí. V 90. letech se začalo se sekvenováním lidského genomu i genomů důležitých patogenů a s velkým rozvojem imunologie a molekulární biologie.^{123, 124}

5. 18 Virologické oddělení

V rámci infekční kliniky bylo roku 1956 prof. MUDr. Jaroslavem Procházkou založeno virologické oddělení. Do jeho čela se postavil první český virolog MUDr. Jiří Žáček. Pracoviště se věnovalo především diagnostice poliomyelitidy a od roku 1960 fungovalo jako společné zařízení nemocnice Na Bulovce, Hygienické stanice hlavního města Prahy a Krajské hygienické stanice středočeského kraje. Jeho přednostou byl v letech 1960-1972 doc. MUDr. Jiří Korb, CSc. a po něm do roku 1990 primářka MUDr. Hana Kulková. V roce 1982 přestala virologie náležet

¹²³ ROZSYPAL, Hanuš. *Infekce, Historie infekční kliniky Nemocnice Na Bulovce* [online]. Praha: 2011 [cit. 11.1.2013]. Dostupné z: <http://www.infekce.cz/pracpraha2.htm>.

¹²⁴ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

k oddělením nemocnice a byla nadále zařízením obou výše jmenovaných hygienických stanic.^{125, 126}

5. 19 Oddělení patologicko-anatomické

Záměr vybudovat samostatné pracoviště s technicky vybaveným zázemím prosadil v roce 1982 ředitel nemocnice MUDr. V. Mohelský. Problém spočíval v umístění tohoto nového pavilonu. Jediné místo, které přicházelo v úvahu, byla plošina, kde stála bývalá libeňská nemocnice, zvaná „Domeček“. Po dlouhých jednáních s památkáři byl „Domeček“ roku 1989 zbourán a začalo se s výstavbou patologického pavilonu. Slavnostní otevření proběhlo v říjnu roku 1994, viz příloha N, obr. č. 20. Vedení nového pracoviště se ujal MUDr. Zdeněk Kinkor. Zaměřil ho především na bioptickou diagnostiku s uplatněním imunohistologie do lékařské laboratorní praxe. Pitvy se prováděly jen výběrově, a to buď při podezření na neobvyklé choroby nebo pro ověření správnosti léčebných postupů, či pro kontrolu diagnostické práce patologa.

V areálu patologie sídlí od roku 1996 **Ústav soudního lékařství**. Provádí zdravotnickou, pedagogickou a vědecko-výzkumnou činnost.¹²⁷

5. 20 Oddělení klinické mikrobiologie

Vyčleněním mikrobiologických vyšetření z patologicko-anatomického oddělení vzniklo v roce 1949 pracoviště klinické mikrobiologie (OKM). Začalo provádět základní diagnostiku infekcí, likvorologii a Wassermanskou sérologii. Prošlo vývojem vyšetřovacích metod od bazálních barvicích a kultivačních technik

¹²⁵ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹²⁶ KULKOVÁ, Hana. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Virologické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹²⁷ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

přes poloautomatické systémy až k rychlometodám a k využití různých přístrojů a poznatků z oblasti molekulární genetiky. Roku 1980 byl změněn název pracoviště na „oddělení klinické mikrobiologie a imunologie“, ale už o šest let později se imunologie vyčlenila pod samostatný primariát. V roce 1995 došlo k výraznému rozšíření tuberkulózní diagnostiky v rámci připojení Ústavu plicních nemocí k FNNB (Fakultní nemocnice Na Bulovce) a začlenění jeho laboratoře do struktury OKM. Oddělení poskytovalo mikrobiologický servis nejen pro klinická pracoviště FNNB, ale i pro řadu externích zařízení. Ve funkci primáře byl od roku 1960 MUDr. Karel Dvorský a od roku 1987 MUDr. Blanka Horová.^{128, 129}

5.21 Oční oddělení

Oční oddělení s vlastními lůžky bylo založeno v roce 1947 a sídlilo v 5. podlaží smíšeného pavilonu, viz příloha N, obr. č. 21. Zpočátku mělo 25 lůžek, později až 35. Operační sál sdílelo ve stejné budově ještě s dalšími operačními obory. Po vzniku katedry ILF v roce 1954 se toto pracoviště stalo školící základnou. Tím vzrostly nároky na rozšíření oddělení jak po stránce technické, tak prostorové. Časem vznikala řada variant, kam by bylo možné oddělení přestěhovat, ale žádná z nich nebyla realizována. Situace se změnila až postavením nového gynekologicko-porodnického pavilonu, kdy došlo k uvolnění celého prvního patra smíšeného pavilonu. Jeho rekonstrukce začala v roce 1987 a trvala dva roky. Nově zbudované oddělení mělo 52 lůžek, vlastní klimatizovaný operační sál pro mikrochirurgické výkony a malý zákrokový sálek. Ambulantní část byla rozšířena jak ve složce všeobecné, tak ve složce specializovaných vyšetřoven. Bohužel, během 90. let bylo nutné z důvodů ekonomických, prostorových i odborných snížit počet lůžek, a to na 37. Nicméně, díky modernímu operačnímu sálu, se stále prováděla řada velkých výkonů, např. implantace nitroočních čoček, komplexní operační řešení endokrinních

¹²⁸ DVORSKÝ, Karel. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Mikrobiologické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹²⁹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

orbitopatií, rekonstrukční operace slzných cest, mikrochirurgie katarakty a řada dalších. Zvláštní místo zaujímal komplexní oftalmologická péče o pacienty AIDS centra.^{130, 131}

5.22 Ústav pro studium tuberkulózy při lékařské fakultě Univerzity Karlovy

V roce 1945 převzal vedení plicního oddělení, po svém návratu z emigrace, doc. MUDr. Skládal. V prostorách někdejšího Ústavu pro studium tuberkulózy vybudoval Ústav klinické fyziologie, který byl přiřčen k lékařské fakultě University Karlovy. O něco později v roce 1950 se doc. MUDr. Skládal přesunul i s ústavem do nového působiště na Praze 2. Vedení celého plicního pavilonu převzal doc. MUDr. Rudolf Křivinka.¹³²

5.23 Středisko vědeckých informací – lékařská knihovna

Z válečného ani poválečného období informace o činnosti knihovny nebyly nalezeny. Od roku 1975 pod vedením PhDr. Jana Heřmana, jako v jedné z prvních knihoven, byl zkoušen systém MEKARES. Ten umožňoval strojové zpracování rešerží a automatizaci knihovní agendy. Další rozvoj služeb knihovny nastal pod vedením PhDr. Petry Šuchmanové, která zprostředkovala zakoupení nového knihovnického programu CDS/ISIS a osobních počítačů, což umožnilo postavení první databáze. Kromě výpůjčního protokolu byly všechny agendy převedeny do elektronické podoby. Začátkem 90. let byla knihovna na přechodnou dobu umístěna mimo areál nemocnice. Až roku 1998 se za vedení paní Hany Antošíkové,

¹³⁰ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹³¹ MICHAL, František. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Oční klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹³² Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

vrátila zpět do budovy č. p. 2. Došlo k zásadním změnám. Nejen, že přibýly nové stavebně upravené místnosti, ale koncem roku 1999 proběhlo i připojení k intranetu, a to včetně přímého připojení na internet. Knihovna tak mohla využívat konsorciální přístupy k zahraničním databázím a tím i přístupy k full-textovým časopisům. V roce 2000 byl z grantových prostředků pořízen nový modulární knihovnický program KP - Win. Díky němu bylo možné sjednotit programové prostředí dílčích knihoven a knihovny centrální. Výsledkem bylo vystavení on-line katalogu na webovou stránku knihovny a tím nejen zpřístupnění jejího fondu po celých 24 hodin, ale také možnost vyhledat publikaci v ostatních pobočkách.¹³³

5.24 Ústav radiační onkologie

Ústav radiační onkologie se v roce 1940 jmenoval Radioléčebný ústav a jeho ředitelem byl doc. MUDr. Miloš Fořt. Ve stejném roce přešel ústav jako oddělení pod nemocnici na Bulovce. V poválečných letech 1945-1948 se stal samostatným, ale jen na krátko. Od roku 1948 byl znovu součástí nemocnice a až konečně v roce 1951 se stal samostatným onkologickým ústavem. Roku 1976 ho vedl doc. MUDr. Vladimír Kubec. Za jeho působení došlo opět ke změně názvu. Tentokrát na „ústav Radioterapeutický“. Poslední přejmenování, a to na „Ústav radiační onkologie“, proběhlo po roce 1990 pod vedením MUDr. Miroslava Lapeše. O devět let později byl administrativně přiřazen do FNB a řídila ho MUDr. Vladimíra Stáhalová. Původně byl ústav koncipován pro léčbu radiem. Po válce obliba teleradioterapie ještě více vzrostla a proto bylo nutné doplnit a rozšířit přístrojový park. V padesátých letech mělo pracoviště 4 rentgenové přístroje pro hloubkovou terapii, 2 pro kontaktní a 1 pro povrchovou terapii. Díky úzké spolupráci s Chiranou v něm byly umístěny prototypy kobaltových a cesiových ozařovačů a simulátoru. Roku 1955 došlo ke zřízení poradny pro sekundární prevenci gynekologických nádorů, onemocnění prsů, kožních a uzlinových procesů. V roce 1989 byl otevřen nový ozařovací pavilon. Ústav vyvinul speciální ozařovací

¹³³ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

techniky, např. celotělové ozařování před transplantací kostní dřeně. Od roku 2001 je pracoviště, viz příloha N, obr. č. 22, součástí 1. lékařské fakulty UK.^{134, 135}

5. 25 Dětské oddělení

O vznik dětského oddělení se zasloužil prof. MUDr. Jaroslav Procházka, DrSc. Sídlo ve sporadickém pavilonu a bylo součástí infekční kliniky. Z počátku pečovalo jen o děti s podezřením na infekční onemocnění, později přijímalo i děti s neinfekčními chorobami. V roce 1949 se osamostatnilo a v roce 1996 se přestěhovalo do nového gynekologicko-porodnického pavilonu. Prvním primářem byl prof. MUDr. Berthold Ebstein, DrSc. Pak následovali doc. MUDr. Roman Gostof, DrSc a prof. MUDr. Václav Špičák, CSc. Roku 1995 převzal vedení MUDr. Martin Fuchs. Oddělení pečovalo o děti ve věkovém rozmezí od 0-18 let. Bylo zaměřeno především na respirační onemocnění a alergie, dále na choroby trávicího traktu, ledvin, močových cest, a také na choroby srdeční. Diagnostická i léčebná činnost se neustále prohlubovala, rutinně se prováděla veškerá fibroskopická vyšetření. Postupně byly zřízeny specializace pro alergologii, klinickou imunologii a psychologii, dětskou kardiologii, pneumologii, gastroenterologii a nefrologii. V roce 1945 mělo dětské oddělení 124 lůžek, tento počet vydržel až do 90. let, pak se snižoval až na 35+3 lůžka intermediální péče.^{136,}

¹³⁷

¹³⁴ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹³⁵ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 30.1.2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

¹³⁶ GOSTOV, Roman. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Dětsko-kojenecké oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹³⁷ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

5.26 Oddělení dětské chirurgie

Provizorní provoz zahájilo oddělení dětské chirurgie v roce 1957, definitivní pak o dva roky později na adaptovaném 1. patře chirurgického pavilonu. Pečovalo o děti ve věku 0-18 let. Jeho hlavní náplní byla břišní chirurgie, traumatologie, proktologie, urologie, novorozenecká chirurgie, plastická chirurgie dětského věku a popáleninová medicína u dětí do 3 let. Během své historie zavedlo řadu postupů a metod, např. sondáž tenkého střeva u recidivujících neprůchodností nebo využití elastické nitrodřeňové osteosyntézy u zlomenin dlouhých kostí. Za celou dobu jeho existence se ve vedení vystřídali jen tři primáři: MUDr. František Fojtík, MUDr. Zdenka Beranová, CSc. a MUDr. Vlastimil Chromčák.¹³⁸

5.27 Stomatologické oddělení

V 5. patře kožního pavilonu se nacházely dvě ambulance, které dohromady tvořily stomatologické oddělení. Byly určeny zejména pro ošetřování v oblasti estetické a konzervační stomatologie, a to nejen u hospitalizovaných pacientů, ale i u zaměstnanců FN Na Bulovce. Oddělení jako takové poskytovalo odborné konzultace v parodontologii, konziliární služby a od 90. let ošetřovalo HIV pozitivní pacienty. První primářkou byla MUDr. Mlynářová, později MUDr. Anna Blechová a po ní následoval MUDr. Ladislav Strnad.¹³⁹

5.28 Ortopedická klinika

Roku 1945 bylo zřízeno v nemocnici „U Staré školy“ na Praze 1 původní ortopedické oddělení Bulovky s 60 lůžky. Jeho primářem byl jmenován

¹³⁸ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹³⁹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

prof. MUDr. Rudolf Pavlanský, DrSc. V roce 1952 bylo pracoviště přemístěno přímo do areálu Bulovky. Roku 1964 se stalo klinickou základnou a později i klinikou Institutu pro doškolování lékařů a farmaceutů. Téhož roku byla založena i ortopedická katedra. V jejím čele, stejně tak jako v čele kliniky, stál prof. MUDr. Pavlanský. Pracovní náplní oddělení byly ortopedické a poúrazové stavy dětí i dospělých, propracování metody endoprotetiky a zavedení metod stabilní osteosyntézy. Plánovaný nový ortopedický pavilon byl dokončen a otevřen roku 1978, viz příloha N, obr. č. 23. Na jeho výstavbě se výrazně podílel doc. MUDr. Miroslav Slavík, CSc., který se téhož roku stal přednostou kliniky. Pavilon měl 180 lůžek a byl rozdělen do 6 pracovišť, z nichž každé mělo svou specializovanou problematiku. Zřízeno bylo oddělení dětské, septické a obecné ortopedie, které řešilo hlavně onkologickou problematiku pohybového ústrojí, dále oddělení sportovní traumatologie a oddělení aloplastik. Klinika má k dispozici 3 aseptické a 1 septický operační sál, jednotku intenzivní péče, rehabilitační oddělení a detašované rentge-diagnostické pracoviště. V roce 1990 převzal vedení kliniky prof. MUDr. Zdeněk Matějovský, DrSc. Zároveň ještě vykonával funkci prvního náměstka ředitele ILF a dále funkci předsedy České i Československé společnosti pro ortopedii a traumatologii. O pět let později se vedení kliniky ujal prof. MUDr. Pavel Dungl, DrSc., který také vykonával funkci prvního náměstka ředitele IPVZ, zároveň byl členem četných mezinárodních odborných společností a navíc byl opakovaně zvolen předsedou České společnosti pro ortopedii a traumatologii. Pod vedením těchto přednostů se klinika stala významným a v řadě oblastí i vedoucím pracovištěm ortopedie a traumatologie u nás.^{140, 141, 142}

¹⁴⁰ SLAVÍK, Miroslav. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Ortopedická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹⁴¹ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹⁴² Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 14.2.2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

5. 29 Anesteziologicko-resuscitační oddělení

Samostatné anesteziologicko-resuscitační oddělení bylo zřízeno roku 1963 a jeho primářem byl jmenován MUDr. Pavel Scheck. Po jeho odchodu do emigrace v roce 1968 se funkce ujal MUDr. Dimitrij Miloschewsky. Za jeho vedení, v 80. letech, došlo k velkému rozvoji epidurální techniky i kontinuální, porodnické anestézie a analgézie a v neposlední řadě také k rozvoji specializovaných postupů regionální anestezie. Dále se začaly do praxe zavádět, u výkonů s velkými krevními ztrátami, techniky hemodiluční a později i rekuperační. Na resuscitační stanici, která byla uvedena do chodu roku 1979, bylo 15 lůžek. I tam se brzy začaly používat nové progresivní metody, např. venózní hemofiltrace nebo akutní hemodialýza. Většinu přijatých pacientů tvořili nemocní s respirační insuficiencí, v těžkém septickém stavu a s příznaky multiorgánového selhání. Podíl pacientů s traumaty a polytraumaty se trvale snižoval převážně z technických důvodů. V roce 1995 přebíral primariát MUDr. Tomáš Beran. Zasadil se o modernizaci přístrojového parku jak na oddělení anestezie, tak na resuscitační stanici. Do praxe zavedl řadu nových léků, především inhalační anestetika a relaxancia. Anesteziologická část obhospodařovala 38 pracovišť se 3 lékařskými pohotovostními službami.^{143, 144}

5. 30 Centrum pro léčbu bolesti

Díky primáři ARO (Anesteziologicko-resuscitační oddělení) MUDr. Miloschewskému vznikla roku 1976 jako první v republice Ambulance pro léčbu bolesti. Její provoz byl skromně zahájen v prostorách chirurgické kliniky, vždy jednou týdně. Koncepcí tohoto pracoviště bylo maximální omezení tišení bolesti pomocí analgetik a dosažení tohoto cíle používáním jiných technik a postupů. Šlo o metody regionální anestezie včetně neurolytických postupů při neztišitelných

¹⁴³ MILOSCHEWSKY, Dimitrij. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Anesteziologicko-resuscitační oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

¹⁴⁴ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

bolestech u malignit. Dále ve spolupráci s radiodiagnostickou klinikou byly prováděny transnazální neurolyzy hypofýzy a celá škála regionálních blokády. Mimo to byly uplatňovány techniky tělové a ušní akupunktury, transkutánní neurostimulace a poznatky z léčebné psychologie i hypnózy. V roce 1993 se ambulance přestěhovala do budovy ortopedické kliniky a byla v provozu denně, což umožnilo provádění invazivních výkonů ve větším rozsahu. Ideální stav nastal o tři roky později, kdy se přestěhovala do uvolněných prostor v dermatologicko-venerologickém pavilonu. Algeziologická ambulance se rozšířila na Centrum pro léčbu bolesti s denním i nočním stacionářem. Vedoucím centra se stala MUDr. Dana Vondráčková. Roku 1997 se toto centrum stalo výukovým pracovištěm IPVZ.^{145, 146}

5. 31 Ošetřovatelská škola při nemocnici Na Bulovce

Na příkaz městského fyzika MUDr. Kindermanna byla roku 1942 zřízena Ošetřovatelská škola, která byla umístěna v budově dermato-venerologického pavilonu. Jejím prvním ředitelem byl prof. MUDr. Gruss. Škola i nemocnice měla v té době německé vedení, a to jak administrativní, tak lékařské. Přijaté dívky byly svým studiem chráněné před totálním nasazením do Německa. Rok po svém vzniku se škola přestěhovala do objektu Vychovatelny. Přednášejícími byli lékaři nemocnice. Studium bylo dvouleté, ukončené diplomovou zkouškou. V roce 1947 se ošetřovatelská škola znovu stěhovala, tentokrát do objektu v Praze 8 a začalo se jí říkat „Košínska“. O rok později, roku 1948, byl vydán zákon o jednotné škole, čímž se výuka prodloužila na čtyři roky. Žákyně stále docházely na praxi do nemocnice Na Bulovce a většina z nich tam nastoupila i po absolvování studia. Svou činnost „Košínska“ ukončila roku 1996, kdy byla sloučena se Střední zdravotnickou školou v Ruské ulici na Praze 10.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

¹⁴⁶ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 23.2.2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

¹⁴⁷ Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.

5.32 Podzemní nemocnice

Počátkem 50. let se pro případ jaderné války začal stavět, jako úkryt pro nemocné a zdravotníky, podzemní kryt, viz příloha O. Je odolný proti tlakové vlně, má svůj zdroj energie, ventilaci, zásobárnu vody a veškeré technické zázemí. Nemocnice může být uvedena do provozu během jedné hodiny. Její kapacita je 48 lůžek a dle potřeby může být navýšena až na 78 lůžek, včetně možnosti izolovaně hospitalizovat infekční pacienty. Uvádí se do pohotovosti při mimořádných událostech, jako jsou povodně nebo chřipkové epidemie.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 5.1.2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.

6 FAKULTNÍ NEMOCNICE NA BULOVCE NA POČÁTKU 21. STOLETÍ

Nemocnice Na Bulovce se v současné době řadí svým rozsahem a zaměřením k největším zdravotnickým zařízením v České republice. Díky své poloze poskytuje léčebně preventivní péči zejména obyvatelům dvou pražských městských částí a okresu Praha-východ. Řada pracovišť poskytuje péči vysoce specializovanou, a to s celostátní působností. Jedná se především o Kliniku infekčních, parazitárních a tropických nemocí a o Ústav radiační onkologie.

Během prvních 12 let 21. století došlo v Nemocnici Na Bulovce ke změnám, a to jak personálním, tak systémovým. V průběhu tohoto období se vystříдалo sedm ředitelů z celkového počtu sedmnácti, v celé její více jak osmdesátileté historii. Silně se projevil vliv podfinancování nemocnice, a to nárůstem jak vnějšího, tak vnitřního zadlužení. Příčin nedostatku financí je více. Mezi ty nejpodstatnější patří nízký příjem z paušálu od zdravotních pojišťoven, který je historicky vypočítáván z nižšího základu, než je tomu v jiných nemocnicích, dále absence adekvátních investičních dotací od zřizovatele i od města nebo stále se zvyšující počet léčených cizinců, kteří nejsou zdravotně pojištěni a jejichž léčba je plně hrazena nemocnicí. Přesto všechno dochází během těchto let nejen k zachování, ale i ke zvyšování kvality poskytované péče. V roce 2002 získala Fakultní nemocnice Na Bulovce statut traumacentra a jako celek dostala statut znaleckého ústavu. Zdravotníci se podílejí na klinickém výzkumu, zavádění a ověřování nových poznatků v klinické praxi, a to zejména na základě přidělených grantů a klinických studií léčiv. Kromě toho nemocnice spolupracuje s celou řadou výzkumných institucí v České republice i v zahraničí.

V červnu 2007 byla zavedena jednotná ošetrovatelská dokumentace, která měla vést nejen ke standardizaci její podoby, ale také ke zvýšení kvality poskytované individuální ošetrovatelské péče. Navíc byla provedena aktualizace stávajících a tvorba nových ošetrovatelských standardů s působností jak celonemocniční, tak speciální, plynoucí z potřeb jednotlivých oddělení.

V průběhu uplynulých dvanácti let byla provedena řada rekonstrukcí a stavebních úprav v jednotlivých pavilonech. V roce 2000 proběhla velká rekonstrukce urologických operačních sálů, v roce 2002 a 2007 došlo k částečným stavebním úpravám budovy kožního pavilonu, v roce 2003 byl zmodernizován porodní sál a v roce 2006 byla zahájena rozsáhlá rekonstrukce operačních sálů ortopedické kliniky, které byly slavnostně otevřeny začátkem ledna 2007. Koncem roku 2009 proběhla přestavba příjmové části Anesteziologicko-resuscitačního oddělení s předpokládanou návazností na vytvoření Centrálního urgentního příjmu. Od tohoto plánu bylo časem upuštěno, pravděpodobně díky faktu, že v roce 2008 přišla Nemocnice Na Bulovce o statut traumacentra. Na podzim roku 2010 byla zahájena rozsáhlá rekonstrukce a přístavba pavilonu 8, dříve sporadického. Dokončení stavebních prací bylo plánováno na konec roku 2012. Měl by zde být kompletní laboratorní provoz s potřebným technologickým zázemím pro oddělení klinické mikrobiologie, biochemie, hematologie a imunologie. Dle stavu v březnu 2013 pavilon ještě není v provozu. Ani Klinika infekčních, parazitárních a tropických nemocí nezůstala stranou. V březnu 2011 byla dokončena kompletní rekonstrukce, v České republice ojedinělá, operačních sálů, které odpovídají všem moderním parametrům a umožňují bez rizika operovat pacienty i s nebezpečnými infekcemi, např. HIV nebo SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome).

V roce 2004 byl vybudován v areálu nemocnice v těsné blízkosti Ortopedické kliniky nový pracovní úroňový heliport HEMS (Letecká zdravotnická záchranná služba), který byl schválen i pro noční provoz, viz příloha P. V současné době je ale opět z důvodů zrušení traumacentra v Nemocnici Na Bulovce využíván minimálně.

Roku 2006 bylo zřízeno samostatné Neonatologické oddělení, které poskytovalo péči pouze zdravým novorozencům. Ostatní museli být převezeni do jiných nemocnic. Pro akutní nedostatek intermediárních neonatologických lůžek v celé Praze a pro absenci neonatologického oddělení zaměřeného na infekční problematiku bylo rozhodnuto o vzniku Oddělení specializované neonatologické péče - JIP s 16 lůžky - inkubátory, jehož činnost byla zahájena 7. 11. 2007.

Pod Klinickým centrem léčby bolesti a Centrem následné ošetrovatelské péče bylo roku 2006 otevřeno 24 lůžek následné péče, z nichž 4 jsou vyčleněna pro paliativní

léčbu u onkologických pacientů, zaměřenou především na léčbu bolesti. Začátkem roku 2010 zde zahájilo činnost první oddělení klinické farmacie v České republice.

1. září 2006 se z rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví České republiky k FN NB přičlenily Slatinné lázně Toušeň, určené především k léčbě poruch pohybového aparátu. Základem používaných léčebných procedur jsou koupele v sirnoželezitě slatině, která se nedaleko Toušene těží. Další zkvalitnění péče o pohybově postižené pacienty, především v těsném pooperačním období, přinesl vznik a otevření nové lůžkové rehabilitace přímo v budově Ortopedické kliniky v říjnu 2011. Jeho význam spočívá zejména ve zkrácení doby léčby pacienta a v rychlejší obnově jeho samostatnosti a schopnosti zvládat běžné životní situace.

Počátkem 21. století bylo třeba provést dovybavení řady oddělení přístrojovou technikou a novými zdravotnickými technologiemi. V roce 2002 proběhla výměna mammografu a ultrazvukového přístroje pro zachování kvalitního mamárního programu, který probíhá v Ústavu radiační onkologie již od roku 1953. Tentýž rok došlo k obměně spirálního CT (Computer Tomography) přístroje. V rámci technického pokroku a zkvalitnění diagnostiky vzniklo o tři roky později v přízemí Ortopedické kliniky nové pracoviště magnetické rezonance. S obnovou radioterapeutické techniky se počítalo i v Ústavu radiační onkologie, kde byly od roku 2006 postupně vyměněny a uvedeny do provozu 4 zcela nové lineární urychlovače.

Nejen materiální vybavení, ale i unikátní operační zákroky zvyšují prestiž nemocnice. Mezi takové operace se řadí např. tzv. hemikorporektomie, což je v podstatě chirurgické odnětí celé spodní poloviny lidského těla. První výkon tohoto typu proběhl v roce 1961 v USA a do současnosti jich bylo ve světě provedeno jen několik desítek. Od roku 2000 jsou tyto operace prováděny i ve FN NB, a to prof. MUDr. Františkem Antošem, CSc., viz příloha Q. K dalším unikátním výkonům patří např. operace zhoubných nádorů plic, které jsou klasickým způsobem neodstranitelné. V září 2011 lékaři Chirurgické kliniky jako jedni z mála vyzkoušeli metodu tzv. ireverzibilní elektroporizace s přístrojem NanoKnife a tento nádor odstranili.

Velkým okamžikem pro FNNB bylo její tzv. odfakultnění, které proběhlo na konci roku 2011. Důsledkem tohoto kroku bylo, kromě jiného, i její přejmenování z “Fakultní nemocnice Na Bulovce“ na „Nemocnice Na Bulovce.“, které používá již od 1. 1. 2012. Tento proces proběhl prakticky bez problémů a na faktické fungování nemocnice neměl žádný hlubší dopad. Kliniky zůstaly zachovány, stejně tak i jejich spolupráce s lékařskými fakultami, které o její pokračování samy požádaly.

Nemocnice Na Bulovce stále zůstává pod kuratelou ministerstva zdravotnictví. O jejím dalším osudu zatím není rozhodnuto. Spekuluje se o změně jejího zřizovatele a o plánech přeměnit ji na jedinou metropolitní nemocnici v Praze. Tyto plány a návrhy však zůstávají pouze v teoretické rovině.^{149, 150, 151, 152, 153}

¹⁴⁹ Nemocnice Na Bulovce. *NNB, Výroční zprávy 2002-2011* [online]. Praha: 2003-2012 [cit. 14.1.2012]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/vyrocní-zpravy>.

¹⁵⁰ BAC, stavební společnost, a.s. *FNNB, Pávilon 8* [online]. Praha: 2010 [cit. 20.1.2012]. Dostupné z: <http://www.bak.cz/reference/fakultni-nemocnice-na-bulovce-pavilon-8--r154.htm>.

¹⁵¹ Medical tribune cz. *Jelínek zrušil čtyři traumacentra* [online]. Praha: 2008 [cit. 27.1.2012]. Dostupné z: <http://www.tribune.cz/clanek/5110>.

¹⁵² CITORES, KÚT, Filip. *ZDN. CZ ,Odfakultnění dvou pražských nemocnic nebude mít vliv na péči ani výuku, tvrdí ředitelé* [online]. Praha: 2012 [cit. 16.1.2012]. Dostupné z:

<http://zdravi.e15.cz/clanek/priloha-pacientske-listy/odfakultneni-dvou-prazskych-nemocnic-nebude-mit-vliv-na-peci-ani-vyuku-tvrdi-reditele-462864?category=z-domova>.

¹⁵³ Nova.cz. *Tn.cz, Unikátní operace: mám jen půlku těla, ale zatím žiju!* [online]. Praha: 2007 [cit. 28.1.2012]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/unikatni-operace-mam-jen-pulku-tela-ale-ziju.html>.

ZÁVĚR

Historie nemocnice skrývá za svou vnější tvář nejen spoustu dramatických zápasů o lidské zdraví i život, tisíce triumfů i proher medicíny, lidskou bolest a utrpení, ale také okamžiky uzdravení a víru v život.

Velká rozhodnutí v těžkých chvílích dělají nejen pacienti, ale i zdravotníci, jejichž práce je základním kamenem správného fungování nemocnice. Zvláště pokud prochází tak obtížnou dobou jako je válka nebo hospodářská krize.

Nemocnice Na Bulovce patří mezi pěti velkých pražských nemocnic. Velké množství zeleně a krásný výhled na historické jádro Prahy jí dodává téměř lázeňský charakter. Hlavní myšlenkou mé práce bylo chronologicky zaznamenat historii více než osmdesátiletého vývoje tohoto nemocničního komplexu.

V úvodu své práce jsem se snažila vylíčit těžké podmínky nemocných Pražanů i těch, kteří se o ně starali v období 18. a 19. století, a poukázat na důležitost změn, které přinesly reformy zdravotnictví v josefínské době. Pokračovala jsem popisem nelehkého vzniku a postupného budování velké nemocnice v předválečném období. V další části jsem se věnovala osudům nemocnice i jejích zaměstnanců a pacientů v průběhu nacistické okupace. Připomněla jsem odbojovou činnost a jednu z nejvýznamnějších událostí této doby, jakou byla hospitalizace a smrt říšského protektora Reinharda Heydricha. Následně jsem zaznamenala rozvoj nemocnice a zvláště jednotlivých oddělení v poválečném období a ke konci 20. století. V závěru jsem se věnovala vývoji a dalšímu směřování nemocnice na počátku 21. století.

Nejvíce podkladů pro svou práci jsem získala z archivu Střediska vědeckých informací Nemocnice Na Bulovce, dále z Národní knihovny hlavního města Prahy, internetových zdrojů a novinových článků.

Věřím, že se mi v mé práci podařilo zaznamenat všechny podstatné momenty vzniku a vývoje Nemocnice Na Bulovce v průběhu celé její historie a pevně doufám, že toto historické ohlédnutí bude přínosem nejen pro pracovníky této nemocnice.

POUŽITÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

1. BAC, stavební společnost, a. s. *FNNB, Pávilon 8* [online]. Praha: 2010 [cit. 20.1.2012]. Dostupné z: <http://www.bak.cz/reference/fakultni-nemocnice-na-bulovce-pavilon-8--r154.htm>.
2. BLÁHA, Karel. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Otorinolaryngologická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
3. BORKOVSKÝ, Ivan, ČAREK, Jiří. *Dějiny Prahy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1964. Signatura NK: 54E024019. ISBN nebylo přiděleno.
4. ČVANČARA, Jaroslav. *Heydrich*. 1. vyd. Praha: Gallery, 2004. ISBN 80-86010-87-2.
5. CITORES, KŮT, Filip. *ZDN. CZ, Odfakultnění dvou pražských nemocnic nebude mít vliv na péči ani výuku, tvrdí ředitelé* [online]. Praha: 2012 [cit. 16.1.2012]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/priloha-pacientske-listy/odfakultneni-dvou-prazskych-nemocnic-nebude-mit-vliv-na-peci-ani-vyuku-tvrdi-reditele-462864?category=z-domova>.
6. DVORSKÝ, Karel. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Mikrobiologické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
7. EXNER, Oskar. *Historie: Nemocnice, kterou si vybudovalo město* [online]. Praha.eu. Portál hlavního města Prahy: ©2012 [cit. 30.9.2012]. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/home/budoucnost_historie/rozvoj_mesta/metropolitni_nemocnice_bulovka/index.html.
8. FADRHOŇOVÁ, Anna. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Dermatovenerologická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

9. FEUEREISEL, Rudolf. *Historie plicního pavilonu nemocnice na Bulovce a vzniku Výzkumného ústavu tuberkulózy a respiračních nemocí v Praze 8 – Bulovka od roku 1931 do konce roku 1987*. 1. vyd. Praha: 1988. ISBN nebylo přiděleno.
10. Gamma-Keystone. *Getty Images, R. Heydrich a K.H. Frank na Pražském hradě* [online]. Praha: 2012 [cit. 12. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.ceskatelivize.cz/ct24/domaci/16508-jak-ceskoslovensti-hrdinove-potreptali-nacistickeho-tyrana/>
11. GAZDÍK, Jan, NAVARA, Luděk. *Bylo to jinak, říká historik o atentátu na Heydricha* [online]. Praha: iDNES.cz/Zprávy, 2012 [cit. 5.1.2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/atentat-na-heydricha-nazor-historika-ds5-/domaci.aspx?c=A120519_1780273_domaci_wlk.
12. GOSTOV, Roman. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Dětsko-kojenecké oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
13. HOLEČKOVÁ&KREJČÍ. *Historie ošetřovatelství, Práce sester v době fašistické okupace 1939 – 1945* [online]. Praha: 2004 [cit. 18.1.2013]. Dostupné z: <http://terkam1.webz.cz/materialy/doba-fasisticka.doc>.
14. HŮLEK, Mirko. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Gynekologicko-porodnické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
15. KAFKOVÁ, Vlastimila. *Z historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Brno IDVPZ, 1992. ISBN 80-7013-123-3.
16. KOLÁŘ, Jaromír. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Radiodiagnostická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
17. Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. ISBN 80-238-7197-8.
18. Kolektiv autorů. *Gynekologicko-porodnická klinika, Historie a současnost* [online]. Praha: ©2010 [cit. 5.11.2012]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/gynekologie/historie>.

19. Kolektiv autorů. *Radiodiagnostická klinika 1.LF UK a VFN Na Bulovce, Historie Radiodiagnostické kliniky 1. LF UK Na Bulovce* [online]. Praha: 2006 [cit. 28.2.2013]. Dostupné z: <http://radibul.lf1.cuni.cz/historie-radiodiagnosticke-kliniky-1lf-uk-fn-na-bulovce>.
20. Kolektiv autorů. *Švejk Pohledy Libeň, Bulovka 30-léta* [online]. Praha: 2008 [cit. 15. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.rajce.net/f42579442>.
21. Kolektiv autorů. *Ústav pro zdravotnickou statistiku. Zdravotnictví ČSSR, Zdravotnické ročenky 1960 – 1989*. Praha: 1960 – 1989. Ústav pro zdravotnickou statistiku v Praze 10, třída W. Piecka 98 v dohodě s Ústavem zdravotnické statistiky Bratislava. ISBN neuvedeno
22. Kolektiv autorů. *Wikipedie* [online]. 2013 [cit. 4.2.2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_II.
23. KRAMATA, Karel. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Ústavní lékárna*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
24. KREDBA, Václav. *Kapitoly z pamětí Prof. Kredby* [online]. Praha: Infekce, Rukopis, 1997 [cit. 23.1.2013]. Dostupné z: <http://www.infekce.cz/zprava10-07.htm>.
25. KULKOVÁ, Hana. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Virologické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
26. LANGER, Jan. *Aktualne.cz, Přijďte si do koncentráku připomenout heydrichiádu* [online]. 2012 [cit. 27. 2. 2013]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/fotogalerie/2012/05/26/koncentrak-v-praze-pripomene-heydrichiadu/foto/478102/>.
27. MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/fotogalerie/galerie/1>.
28. MAREŠOVÁ, Zdeňka. *Moje zážitky z období okupace v Nemocnici Na Bulovce*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Vzpomínková zpráva. Podáno 19.9.1979. Č. j. 6149-6/79.

29. MAŘATKA, Zdeněk. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, II interní oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
30. MAŠEK, Karel. *50 let nemocnice na Bulovce*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva. Podáno 21.9.1979. Č.j. 6209-6/79.
31. MAŠEK, Karel. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Oddělení klinické biochemie*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
32. Medical tribune cz. *Jelínek zrušil čtyři traumacentra* [online]. Praha: 2008 [cit. 27.1.2012]. Dostupné z: <http://www.tribune.cz/clanek/5110>.
33. MICHAL, František. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Oční klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
34. MILOSCHEWSKY, Dimitrij. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Anesteziologicko-resuscitační oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
35. NEDBAL, Jan. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, I interní oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
36. Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 75 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 27.11.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/sedmdesatpet-let-nemocnice-na-bulovce>.
37. Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 80 let nemocnice na Bulovce* [online]. Praha: ©2010 [cit. 4.12.2011]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/osmdesat-let-nemocnice-na-bulovce>.
38. Nemocnice Na Bulovce. *NNB, Výroční zprávy 2002-2011* [online]. Praha: 2003-2012 [cit. 14.1.2012]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/vyrocní-zpravy>.

39. Nova.cz. *Tn.cz, Unikátní operace: mám jen půlku těla, ale zatím žiju!* [online]. Praha: 2007[cit. 28.1.2012]. Dostupné z :
<http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/unikatni-operace-mam-jen-pulku-tela-ale-ziju.html>.
40. NOVÁK, Josef. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Chirurgická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
41. NOVÁKOVÁ, Jiřina. *Na zastupujícího říšského protektora Heydricha byl spáchán atentát* [online]. Praha: 2011 [cit. 27.11.2011]. Dostupné z:
<http://www.neaktuality.cz/domaci/na-zastupujiciho-risskeho-protektora-heydricha-by-l-spachan-atentat/>.
42. PASSEROVÁ, Milada. *Vlasta, Mezi životem a smrtí*. Praha: MONA, 1981. Č. 18, s. 84 (24). ISSN nebylo přiděleno.
43. PROCHÁZKA, Jaroslav. *Budování infekčního oddělení*. 1. vyd. Praha: nákladem ministerstva zdravotnictví Praha III, Sněmovní ul. č. 4, knihtiskárna J. Štefl & spol., 1947. ISBN nebylo přiděleno.
44. ROZSYPAL, Hanuš. *Infekce, Historie infekční kliniky Nemocnice Na Bulovce* [online]. Praha: 2011 [cit. 11.1.2013]. Dostupné z :
<http://www.infekce.cz/pracpraha2.htm>.
45. RYS, Jan, VLČEK, Jaroslav. *Všeobecná nemocnice v Praze, její vznik a osudy v letech 1790 – 1950*. 1. vyd. Praha: Pražské tiskárny, n. p., 1956. Ed: 56 170. ISBN neuvedeno.
46. Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII – Bulovka za léta 1931 – 1935*. 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rajské zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.
47. ŘÍHA, Jiří. *Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Zdravotnické Ročenky Československa, ročník IV. – X*. Praha: Piras AKC. SPOL., Praha II, Jindřišská 16. ISBN neuvedeno
48. SLAVÍK, Miroslav. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Ortopedická klinika*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

49. SOBĚSLAVSKÁ, Věra. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Oddělení fyziatrie, balneologie a léčebné rehabilitace*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
50. SVATOŠOVÁ, Hana. *G. Pražské zdravotnictví v období 1784 – 2000* [online]. 2012 [cit. 11.7.2012]. Archiv hlavního města Prahy. Vývoj pražské samosprávy. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=46&wstyle=0&page=page/docs/vyvoj-prazske-samospravy-II-G.html>.
51. SVOBODNÝ, Petr, HLAVÁČKOVÁ, Ludmila. *Pražské špitály a nemocnice*. 1. vyd. Praha: Knihnice dějin a současnosti, 1999. ISBN 80-7106-315-0.
52. SYSLOVÁ, Jana. *idnes.cz, Atomový kryt pod pražskou Bulovkou čeká na chřipku* [online]. Praha 2009 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/atomovy-kryt-pod-prazskou-bulovkou-ceka-na-chripku-fx9-/domaci.aspx?c=A091209_112718_domaci_itu.
53. ŠEJDOVÁ, Helena. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Oddělení klinické hematologie a krevní transfuze*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
54. ŠTEINER, Ivo. *Česko-slovenská patologie a soudní lékařství, Pitva Reinharda Heydricha*. Praha: Česká lékařská společnost J. E. Purkyně, 2007. Ročník 43, č. 3, s. 118(114-116). ISSN 1210-7875.
55. TOMÁNEK, Václav. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Urologické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.
56. TOMEŠ, Josef. *Libeňskou minulostí*. 1. vyd. Praha: Polygrafia, 1989. ISBN 80 85054 00 0.
57. Vojenský historický ústav. *OSMIČKA Noviny městské části Praha 8, Výročí atentátu na Reinharda Heydricha*. Praha: Česká unigrafie, květen 2007. 16 (8). Registrace: MK ČR E 12043. ISSN nebylo přiděleno.
58. VOJÍŘ, Rudolf. *50 let ÚNZ NVP nemocnice na Bulovce, Neurologické oddělení*. Praha: Centrum vědeckých informací, archiv Nemocnice Na Bulovce. Výroční zpráva, 1981.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A	Stará libeňská nemocnice
Příloha B	Budova Rokosky a Vychovatelny
Příloha C	Pohled na dělnickou Libeň
Příloha D	Sporadický pavilon
Příloha E	Dokument – Jubilejní městská nemocnice
Příloha F	Pamětní deska MUDr. L. P. Procházky
Příloha G	Všeobecná veřejná nemocnice Na Bulovce
Příloha H	Radiologický pavilon
Příloha CH	Rentgen
Příloha I	Aseptické sály
Příloha J	Urologická vyšetřovna
Příloha K	Lehárna plicního oddělení
Příloha L	Říšský protektor Heydrich
Příloha M	Infekční pavilon
Příloha N	Nemocnice dnes
Příloha O	Podzemní nemocnice
Příloha P	Heliport
Příloha Q	Pacienti po hemikorporektomii
Příloha R	Ředitelé nemocnice
Příloha S	Grafy počtu lůžek v různých časových obdobích
Příloha T	Graf vývoje počtu sester a lékařů na počátku 21. století

Příloha A Stará libeňská nemocnice

Obr. č. 1 Stará libeňská nemocnice

Zdroj: Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. s. 8 ISBN 80-238-7197-8.

Příloha B Budova Rokosky a Vychovatelny

Obr. č. 2 Budova Rokosky a Vychovatelny

Zdroj: Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. s. 7. ISBN 80-238-7197-8.

Příloha C Pohled na dělnickou Libeň

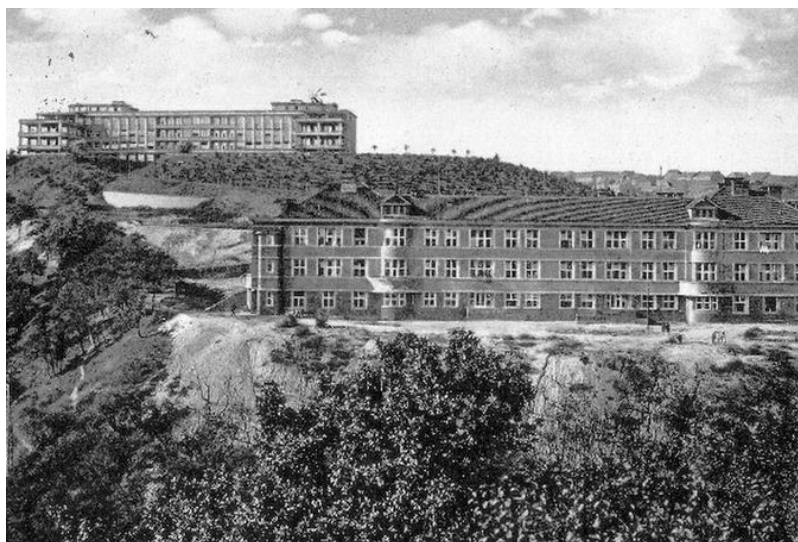
Obr. č. 3 Pohled na dělnickou Libeň

Zdroj: Kolektiv autorů. *Švejk Pohledy Libeň, Libeň pohled z Vítkova* [online]. Praha: 2008 [cit. 15. 2. 2013]. Dostupné z :<http://www.rajce.net/f42579442>.

Příloha D Sporadický pavilon

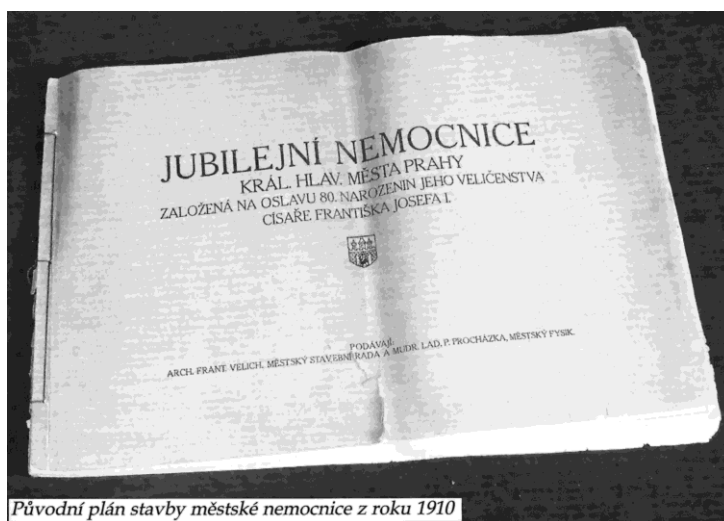
Obr. č. 4 Sporadický pavilon

Zdroj: Kolektiv autorů. *Švejk Pohledy Libeň, Bulovka 30-léta* [online]. Praha: 2008 [cit. 15. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.rajce.net/f42579442>.

Příloha E Dokument – Jubilejní městská nemocnice

Obr. č. 5 Dokument – Jubilejní městská nemocnice

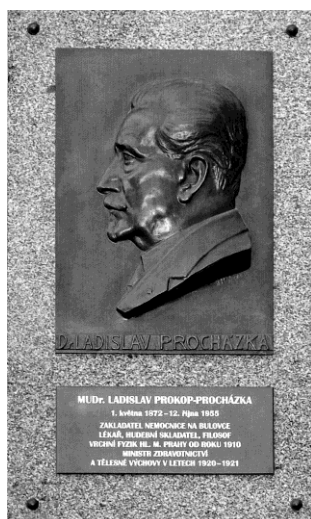

Původní plán stavby městské nemocnice z roku 1910

Zdroj: Kolektiv autorů Fakultní nemocnice Na Bulovce. *Sedmdesát let nemocnice na Bulovce*. 1. vyd. Praha: Fakultní nemocnice Na Bulovce, 2001. s. 11. ISBN 80-238-7197-8.

Příloha F Pamětní deska MUDr. L. P. Procházky

Obr. č. 6 Pamětní deska MUDr. L. P. Procházky

Zdroj: Nemocnice Na Bulovce. *NNB, Výroční zpráva 2011* [online]. Praha:2012 [cit.14.1.2012]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/onemocnici/vyrocnizpravy>.

Příloha G Všeobecná veřejná nemocnice Na Bulovce

Obr. č. 7 Všeobecná veřejná nemocnice Na Bulovce

◀ Chirurgie

▶ Plicní pavilon

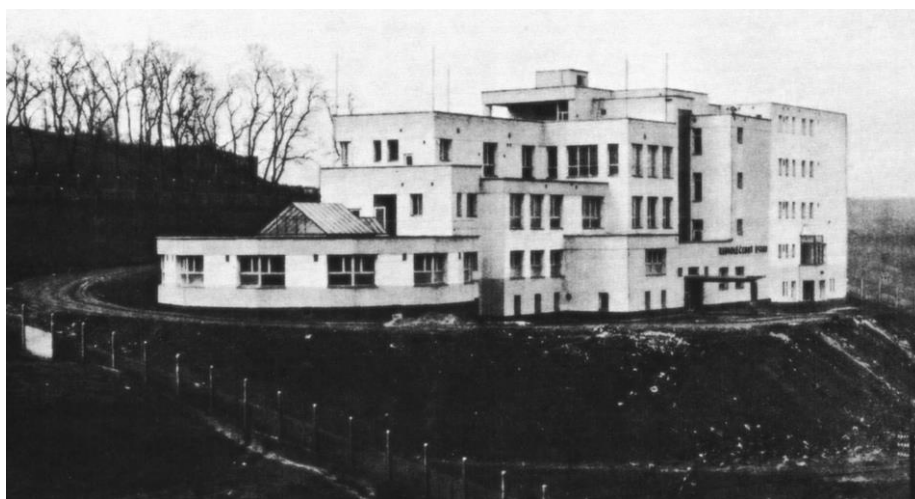
◀ Interna

▶ Administrativní pavilon

Zdroj: Kolektiv autorů. *Švejg Pohledy Libeň, Bulovka 3* [online]. Praha: 2008 [cit. 15. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.rajce.net/f42579442>.

Příloha H Radiologický pavilon

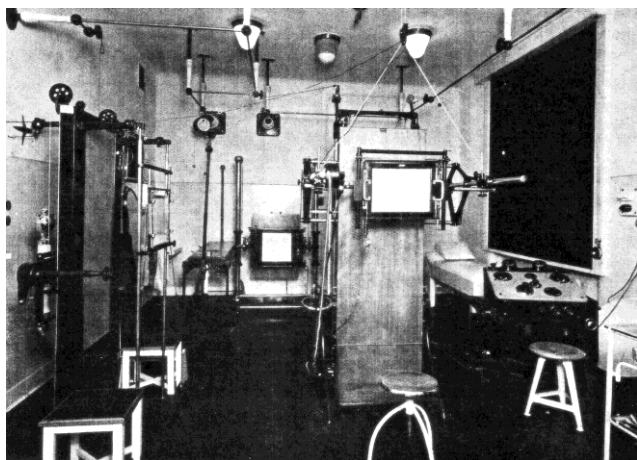
Obr. č. 8 Radiologický pavilon

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/fotogalerie/galerie/1>.

Příloha CH Rentgen

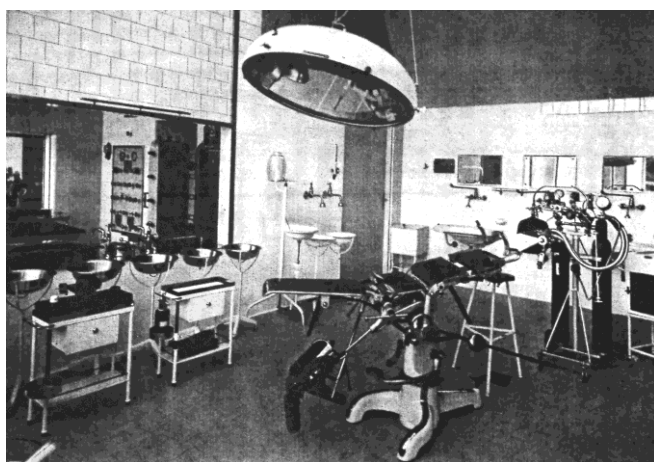
Obr. č. 9 Rentgen

Zdroj: Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce.
*Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII –
Bulovka za léta 1931 – 1935.* 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské
zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

Příloha I Aseptické sály

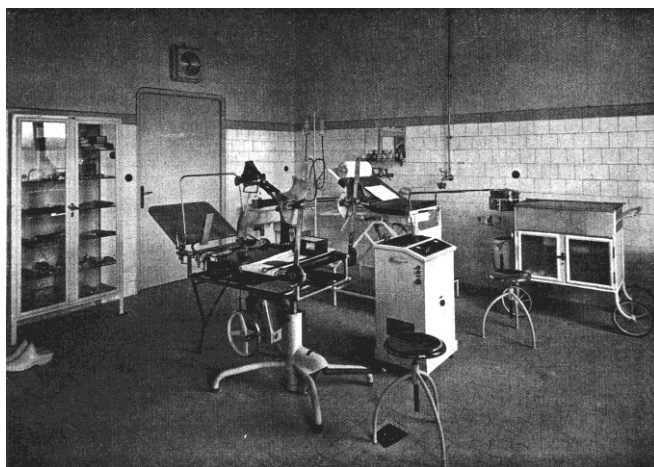
Obr. č. 10 Aseptické sály

Zdroj: Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce.
*Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII –
Bulovka za léta 1931 – 1935.* 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rájské
zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

Příloha J Urologická vyšetřovna

Obr. č. 11 Urologická vyšetřovna

Zdroj: Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce.
*Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII –
Bulovka za léta 1931 – 1935.* 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rajske
zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

Příloha K Lehárna plicního oddělení

Obr. č. 12 Lehárna plicního oddělení

Zdroj: Ředitelství všeobecné veřejné nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce.
*Zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice hlavního města v Praze VIII –
Bulovka za léta 1931 – 1935.* 1. vyd. Praha: V. J. Procházka, Praha XI, U Rajske
zahrady 1, 1936. ISBN nebylo přiděleno.

Příloha L Říšský protektor Heydrich

Obr. č. 13 Říšský protektor Heydrich

Zdroj: Gamma-Keystone. *Getty Images, R. Heydrich a K.H. Frank na Pražském hradě* [online]. Praha: 2012 [cit. 12. 2. 2013]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/16508-jak-ceskoslovensti-hrdinove-potrestali-nacistickeho-tyrana/>

Obr. č. 14 Auto po atentátu

Zdroj: LANGER, Jan. *Aktualne.cz, Přijďte si do koncentráku připomenout heydrichiádu* [online]. 2012 [cit. 27. 2. 2013]. Dostupné z:
<http://aktualne.centrum.cz/domaci/fotogalerie/2012/05/26/koncentrak-v-praze-pripomene-heydrichiadu/foto/478102/>.

Příloha M Infekční pavilon

Obr. č. 15 Infekční pavilon

Zdroj: Kolektiv autorů. *Švejka Pohledy Libeň, Infekční pavilon* [online]. Praha: 2008 [cit. 17. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.rajce.net/f42579442>.

Příloha N Nemocnice dnes

Obr. č. 16 Chirurgický pavilon

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: http://bulovka.cz/data/fotogalerie/fnb/foto_08.jpg.

Obr. č. 17 Gynekologicko-porodnický pavilon

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/fotogalerie/galerie/1>.

Obr. č. 18 Dermato-venerologický pavilon

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/data/oddeleni/vbudovy/bud09.jpg>.

Obr. č. 19 Infekční pavilon

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z:
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/c5/Nemocnice_Bulovka%2C_pavilon_7_%28infek%C4%8Dn%C3%AD%29.jpg/800px-Nemocnice_Bulovka%2C_pavilon_7_%28infek%C4%8Dn%C3%AD%29.jpg.

Obr. č. 20 Patologicko-anatomický pavilon

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z:
<http://bulovka.cz/data/oddeleni/vbudovy/bud17.jpg>.

Obr. č. 21 Smíšený pavilon

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/data/oddeleni/vbudovy/bud03.jpg>.

Obr. č. 22 Ústav radiční onkologie, pavilon A, pavilon B

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/fotogalerie/galerie/1>.

Obr. č. 23 Ortopedický pavilon

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/data/oddeleni/vbudovy/bud13.jpg>.

Příloha O Podzemní nemocnice

Obr. č. 24 Podzemní nemocnice

Zdroj: SYSLOVÁ, Jana. *idnes.cz*, *Atomový kryt pod pražskou Bulovkou čeká na chřipku* [online]. Praha 2009 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/atomovy-kryt-pod-prazskou-bulovkou-ceka-na-chripku-fx9-/domaci.aspx?c=A091209_112718_domaci_itu.

Příloha P Heliport

Obr. č. 26 Heliport

Zdroj: MAKOVÍČKA, Jindřich. *Fotogalerie - Areál nemocnice* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: http://bulovka.cz/data/fotogalerie/fnb/foto_08.jpg

Příloha Q Pacienti po hemikorporektomii

Obr. č. 25 Pacienti po hemikorporektomii

Zdroj: Nemocnice Na Bulovce. *NNB, Výroční zpráva 2011* [online]. Praha:2012 [cit.14.1.2012]. Dostupné z www: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/vyrocní-zpravy>.

Příloha R Ředitelé nemocnice

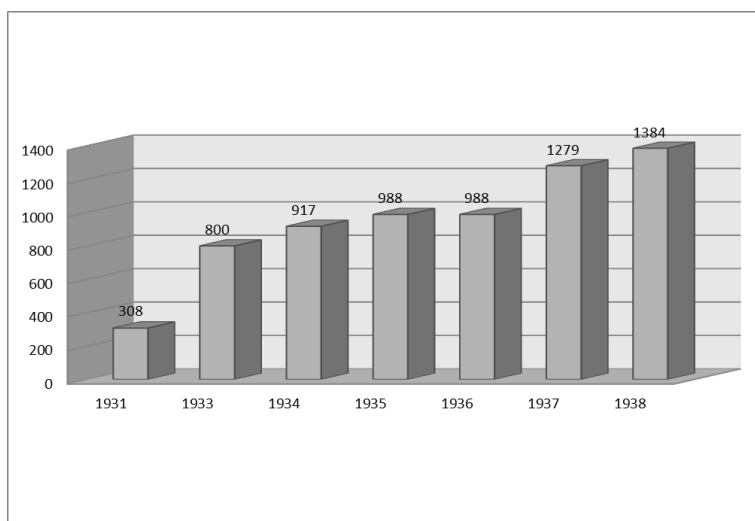
Tab. č. 1 Seznam ředitelů nemocnice

Období	Jméno ředitele
1931 - 1934	doc. MUDr. Josef Horák
1934 – 1946	prof. MUDr. Klement Weber
1946 – 1949	prof. MUDr. Karel Přeborský
1949 – 1953	MUDr. Josef Eineigel
1953 – 1982	doc. MUDr. Václav Pánek, CSc.
1982 – 1986	MUDr. Vladimír Mohelský
1986 – 1990	MUDr. Augustin Špírek
1990 – 1994	MUDr. Zdeněk Vagner
1994 – 1995	MUDr. Vlastimil Chromčák
1995 – 1999	Ing. Ivo Blažek
2000 – 2001	MUDr. Antonín Martínek, CSc.
2001 – 2004	MUDr. Jaroslav Štrof, CSc., MBA
2004 – 2005	MUDr. Pavel Horák, CSc., MBA
2005 – 2005	MUDr. Jan Podlaha
2005 - 2009.	Ing. Petr Sláma
2009 - 2011	MUDr. Kateřina Toběrná
2011 - dosud	MUDr. Petr Zajíc MBA

Zdroj: Nemocnice Na Bulovce. *NNB včera, 75 let nemocnice na Bulovce, Historický přehled ředitelů Nemocnice Na Bulovce* [online]. Praha: 2010 [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/sedmdesatpet-let-nemocnice-na-bulovce>.

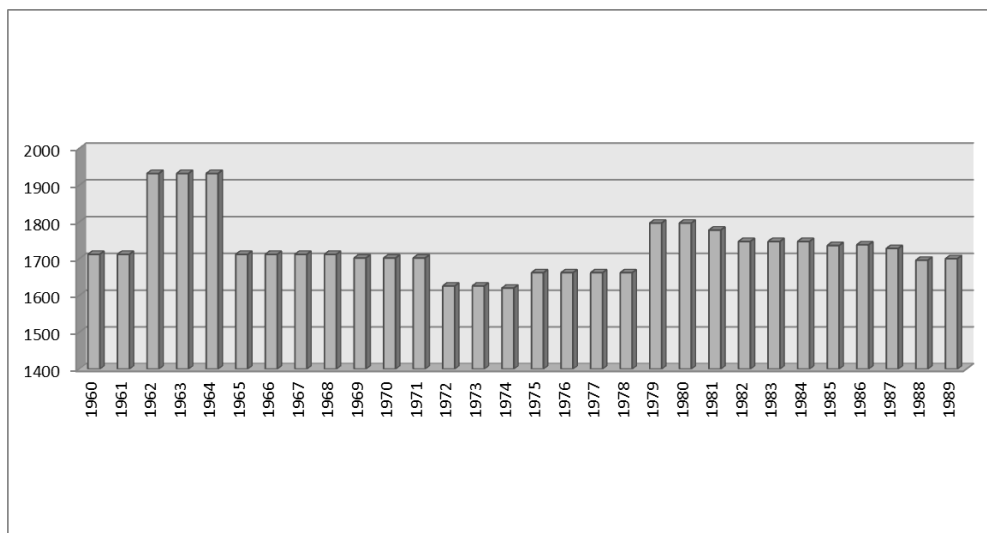
Příloha S Grafy počtu lůžek v různých časových obdobích

Graf č. 1 Vývoj počtu lůžek v letech 1931 - 1938

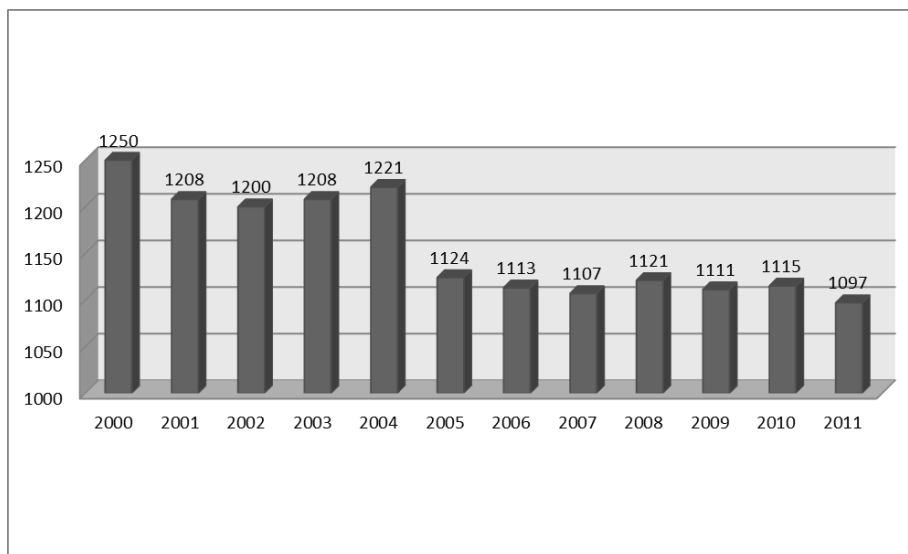
Zdroj: ŘÍHA, Jiří. *Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Zdravotnické Ročenky Československa, ročník IV. – X.* Praha: Piras AKC. SPOL., Praha II, Jindřišská 16. ISBN neuvedeno.

Graf č. 2 Vývoj počtu lůžek v letech 1960 - 1989

Zdroj: Kolektiv autorů. *Ústav pro zdravotnickou statistiku. Zdravotnictví ČSSR, Zdravotnické ročenky 1960 – 1989.* Praha: 1960 – 1989. Ústav pro zdravotnickou statistiku v Praze 10, třída W. Piecka 98 v dohodě s Ústavem zdravotnické statistiky Bratislava. ISBN neuvedeno.

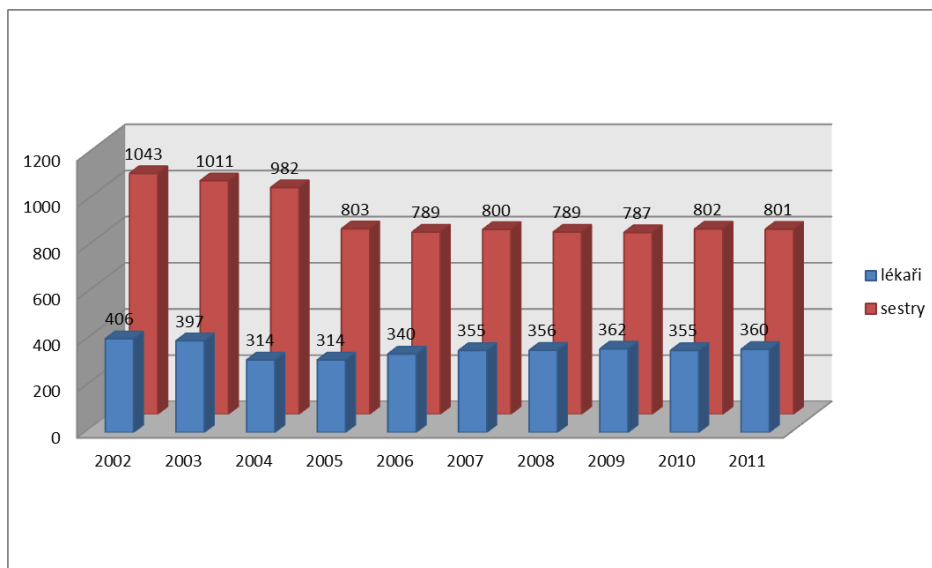
Graf č. 3 Vývoj počtu lůžek v letech 2000 - 2011

Zdroj: Nemocnice Na Bulovce. *NNB, Výroční zprávy 2002-2011* [online]. Praha: 2003-2012 [cit.14.1.2012]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/vyrocnizpravy>.

Příloha T Graf vývoje počtu sester a lékařů na počátku 21. století

Graf č. 4 Vývoj počtu sester a lékařů v letech 2002 - 2011

Zdroj: Nemocnice Na Bulovce. *NNB, Výroční zprávy 2002-2011* [online]. Praha: 2003-2012 [cit.14.1.2012]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/o-nemocnici/vyrocnizpravy>.

**Prohlášení zájemce o nahlédnutí
do závěrečné práce absolventa studijního programu
uskutečňovaného na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze**

[illegible]

